

**T.C.
RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK**

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET
ROLLERİNE İLİŞKİN TUTUMLARININ YORDAYICISI
OLARAK ALGILANAN EBEVEYN TUTUMLARI, OLUMSUZ
ÇOCUKLUK YAŞANTILARI VE BENLİK SAYGISININ
İNCELENMESİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Sevde Nur KIRAÇ BİRİNCİ

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Volkan AVŞAR

RİZE

2025

KABUL VE ONAY

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında, Dr. Öğr. Üyesi Volkan AVŞAR danışmanlığında, Sevede Nur KIRAÇ BİRİNCİ tarafından hazırlanan *Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Yordayıcısı Olarak Algılanan Ebeveyn Tutumları, Olumsuz Çocukluk Yaşantıları ve Benlik Saygısının İncelenmesi* adlı bu tez çalışması, 16/07/2025 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliğiyle/oy çokluğuyla başarılı bulunarak jürimiz tarafından **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Ünvanı, Adı SOYADI

İmza

Başkan

:

Doç. Dr. Fulya BARIŞ PEKMEZCİ

Üye

:

Dr. Öğr. Üyesi Mahir ÖZKAN

Üye

:

Dr. Öğr. Üyesi Volkan AVŞAR

ETİK BEYAN

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Tezli Yüksek Lisans Programından mezun olmak üzere teslim ettiğim “Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının yordayıcısı olarak algılanan ebeveyn tutumları, olumsuz çocukluk yaşantıları ve benlik saygısının incelenmesi” adlı tezim, bilim ve araştırma etiği prensiplerine riayet edilerek tarafımdan yazılmıştır.

Tez çalışmamda, başka kaynaklardan aktarılan bütün bilgi ve alıntılar, Enstitünüz Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak açıkça gösterilmiştir. Kaynağı gösterilenler dışında kalan bütün bilgiler uygun araştırma yöntemi kullanılarak tarafımdan edinilmiş ve esere bu şekilde yansıtılmıştır. Şahsıma ait olmayan hiçbir bilgi, kasıt veya kusurlar, şahsıma aitmiş gibi gösterilmemiştir. İnternet kaynakları dâhil, sahibine/kaynağına atıf yapılmaksızın hiçbir bilgi kullanılmamıştır. Aksinin ortaya çıkması halinde doğacak bütün hukuki, idari, akademik ve etik sorumluluk tarafıma ait olacaktır. Eserin tesliminden sonra herhangi bir zamanda, bilim etiğine aykırılık tespit edilmesi ve / veya eserimle ilgili intihal veya intihal şeklinde anlaşılabilecek bir durumun ortaya çıkması halinde; Üniversiteniz ve eğitim kadronuzun hiçbir şekilde sorumlu tutulmayacağını hür irademle kabul, beyan ve taahhüt ederim.

16/07/2025

Sevde Nur KIRAÇ BİRİNCİ

ÖN SÖZ

Toplumsal cinsiyet rolleri ve bu rollere ilişkin tutumlar bireylerin topluma katılabilme düzeylerini, potansiyellerini açığa çıkarabilmeleri için gereken imkanlara ulaşabilmelerini etkilemektedir. Toplumda toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanabilmesi için toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların nelerle ilişkili olduğunu bilmek önemlidir. Bu sebeple bu tezde, üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını açıklayan değişkenlerin incelenmesi amaçlanmıştır.

Bu çalışma uzun araştırmalar sonucu ve çokça emek verilerek ortaya çıkmıştır. Bu süreçte sahip olduğu bilgi ve tecrübe ile bana rehberlik eden ve sadece tez yazımında değil akademik her anlamda beni geliştirmek için çabalayan değerli hocam ve danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Volkan AVŞAR'a, veri toplama sürecinde desteklerini esirgemeyen Doç. Dr. Serkan Volkan SARI'ya, Dr. Öğr. Üyesi Cansu TOSUN'a, Dr. Öğr. Üyesi Soner HAMZAÇEBİ'ye, istatistik bilgileri ile analizlerim konusunda bana rehberlik eden Doç. Dr. Asiye Şengül AVŞAR'a, dostluklarıyla beni her zaman motive eden ve araştırma süresince hiç yalnız bırakmayan dostlarım Şeyma MERAL ALEMDAR ve Hasan ALEMDAR'a, her zaman arkamda olan sevgili annem, babam ve kız kardeşlerime teşekkür ediyorum.

Tez yazım sürecimde pes etmeye çok yaklaştığım zamanlar oldu. Bana olan inancını hiçbir zaman kaybetmeyerek beni motive eden, benimle sınıflara girerek saatlerce veri toplayan, gece yarısına kadar bilgisayara veri giren, en büyük destekçim, sevgili eşim Ömer Faruk BİRİNCİ, sen benim bu hayattaki en büyük şansısın. Bana kendi gücümü her zaman hatırlattığın için teşekkür ederim.

Bu çalışmamı, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin kalıp yargıların baskısı altında kalmadan ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanabildiği bir dünyada büyümesini temenni ettiğim başta sevgili kızım İDİL olmak üzere tüm çocuklara armağan ediyorum.

Sevde Nur KIRAÇ BİRİNCİ
RİZE/2025

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	I
ETİK BEYAN.....	II
ÖN SÖZ	III
İÇİNDEKİLER	IV
ÖZET	VI
ABSTRACT.....	VII
KISALTMALAR.....	VIII
TABLolar LİSTESİ.....	IX
ŞEKİLLER LİSTESİ	X
GİRİŞ	1
1. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	9
1.1. Cinsiyet	9
1.2. Toplumsal Cinsiyet	9
1.3. Toplumsal Cinsiyet Rollerı	10
1.4. Toplumsal Cinsiyet Rollerıne İlişkin Kalıp Yargılar	12
1.5. Toplumsal Cinsiyet Rollerı ile İlgili Kuramlar	13
1.5.1. Psikanalitik Kurama Göre Toplumsal Cinsiyet.....	13
1.5.2. Biyolojik Kurama Göre Toplumsal Cinsiyet	15
1.5.3. Sosyal Öğrenme Kuramına Göre Toplumsal Cinsiyet.....	16
1.5.4. Bilişsel Gelişim Kuramına Göre Toplumsal Cinsiyet.....	17
1.5.5. Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramına Göre Toplumsal Cinsiyet.....	17
1.6. Ebeveyn Tutumları.....	18
1.6.1. Otoriter Ebeveyn Tutumu	19
1.6.2. İzin Verici Ebeveyn Tutumu	20
1.6.3. Demokratik Ebeveyn Tutumu	21
1.7. Algılanan Ebeveyn Tutumları	21
1.8. Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantıları.....	22
1.9. Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Türleri	23
1.9.1. Fiziksel İstismar	23
1.9.2. Duygusal İstismar.....	23
1.9.3. Cinsel İstismar.....	24
1.9.4. İhmal	25

1.10. Benlik Kavramı	25
1.11. Benlik Saygısı	25
1.12. İlgili Araştırmalar.....	28
2. YÖNTEM	37
2.1. Araştırmanın Modeli	37
2.2. Çalışma Grubu	37
2.3. Verilerin Toplanması	38
2.4. Veri Toplama Araçları	39
2.4.1. Kişisel Bilgi Formu	39
2.4.2. Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği(TCRTÖ)	39
2.4.3. İki Boyutlu Benlik Saygısı: Kendini Sevme/Özyeterlilik Ölçeği	40
2.4.4. Çocukluk Yaşantıları Ölçeği (ÇYÖ).....	40
2.4.5. Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği Çocuk Formu (KAET-Ç).....	41
2.5. Verilerin Çözümlemesi	41
3. BULGULAR.....	43
3.1. Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi	43
3.2. Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları, Benlik Saygısı, Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Ve Algılanan Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	47
3.3. Benlik Saygısı, Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Ve Algılanan Ebeveyn Tutumlarının Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları Yordama Düzeyinin İncelenmesi	49
4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	51
4.1. Tartışma ve Sonuç.....	51
4.2. Öneriler	60
KAYNAKÇA.....	61
EKLER.....	75
ETİK KURUL KARARI	83

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Anabilim Dalı : Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Tez Türü : Yüksek Lisans Tezi

Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Volkan AVŞAR

Hazırlayan : Sevde Nur KIRAC BİRİNCİ

Yıl : 2025

Sayfa Sayısı : 94

ÖZET

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNE İLİŞKİN TUTUMLARININ YORDAYICISI OLARAK ALGILANAN EBEVEYN TUTUMLARI, OLUMSUZ ÇOCUKLUK YAŞANTILARI VE BENLİK SAYGISININ İNCELENMESİ

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Belirlenen amaç doğrultusunda; algılanan ebeveyn tutumları, benlik saygısı ve olumsuz çocukluk yaşantılarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların açıklayıcısı olup olmadığı ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların demografik değişkenlere göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Nicel yöntemde tasarlanan bu araştırmada ilişkisel tarama deseni kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini 2024-2025 yılında öğrenim görmekte olan lisans öğrencileri, çalışma grubunu ise 741 lisans öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama araçları olarak araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu”, “Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutum Ölçeği”, “İki Boyutlu Benlik Saygısı Ölçeği”, “Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumu Ölçeği- Çocuk Formu” kullanılmıştır. Analiz sürecinde, bağımsız örneklem için t testi, tek yönlü varyans analizi pearson korelasyon ve çoklu doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Yapılan analizler sonucunda bulgular incelendiğinde, olumsuz çocukluk yaşantılarının ve algılanan ebeveyn tutumlarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların anlamlı birer açıklayıcısı oldukları ve birlikte %6.4’ünü açıkladıkları görülmüştür. Ayrıca toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların cinsiyet ve öğrenim görülen fakülte değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği, kardeş sayısı, anne-baba birliktelik durumu ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre ise anlamlı bir farklılık göstermediği sonucu elde edilmiştir. Son olarak, araştırma bulguları çerçevesinde elde edilen sonuçlar daha önce yapılmış olan çalışmalarla birlikte yorumlanmış ve yine bu bulgular ışığında önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Üniversite Öğrencileri, Toplumsal Cinsiyet Rollerine, Algılanan Ebeveyn Tutumları, Olumsuz Çocukluk Yaşantıları, Benlik Saygısı

Recep Tayyip Erdogan University Institute of Graduate Studies

Department : Department of Educational Sciences
Thesis Type : Master Thesis
Supervisor : Asst. Prof. Dr. Volkan AVŞAR
Author : Sevde Nur KIRAÇ BİRİNCİ
Year : 2025
Pages : 94

ABSTRACT

**AN INVESTIGATION OF PERCEIVED PARENTING STYLES,
ADVERSE CHILDHOOD EXPERIENCES, AND SELF-ESTEEM AS
PREDICTORS OF UNIVERSITY STUDENTS' ATTITUDES TOWARD
GENDER**

This study aims to examine university students' attitudes toward gender roles. In line with this objective, it was investigated whether perceived parental attitudes, self-esteem, and adverse childhood experiences serve as predictors of attitudes toward gender roles, and whether these attitudes significantly differ according to demographic variables. Designed within the framework of the quantitative method, this study employed a relational survey model. The study population consisted of undergraduate students enrolled during the 2024–2025 academic year, and the sample comprised 741 undergraduate students. Data were collected using the “Personal Information Form” developed by the researcher, the “Gender Roles Attitude Scale,” the “Two-Dimensional Self-Esteem Scale,” and the “Shortened Perceived Parental Attitude Scale – Child Form.” During the analysis process, independent samples t-tests, one-way analysis of variance (ANOVA), Pearson correlation, and multiple linear regression analysis were conducted. The findings revealed that adverse childhood experiences and perceived parental attitudes are significant predictors of attitudes toward gender roles and together account for 6.4% of the variance. Additionally, attitudes toward gender roles differed significantly based on gender and the faculty in which students were enrolled, while no significant differences were observed with respect to number of siblings, year of study or parental marital status. Finally, the results obtained within the framework of the research findings were interpreted in relation to previous studies, and recommendations were presented accordingly.

Keywords: University Students, Gender Roles, Perceived Parenting Styles, Adverse Childhood Experiences, Self-Esteem.

KISALTMALAR

DSÖ	:	Dünya Sağlık Örgütü
TCRT	:	Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutum
F	:	Frekans
%	:	Yüzde
vb.	:	Ve benzeri, ve benzerleri, ve bunun gibi
vd.	:	Ve devamı; ve diğerleri

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcılara ilişkin tanımlayıcı özellikler	38
Tablo 2. Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız t-testi sonuçları	43
Tablo 3. Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının öğrenim görülen fakülte değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan ANOVA testi sonuçları	44
Tablo 4. Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının kardeş sayısı değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan ANOVA testi sonuçları.....	45
Tablo 5. Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının anne-baba birliktelik durumu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan ANOVA testi sonuçları	46
Tablo 6. Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının öğrenim görülen sınıf düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan ANOVA testi sonuçları	47
Tablo 7. Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar, algılanan ebeveyn tutumları, olumsuz çocukluk yaşantıları ve benlik saygısı değişkenleri arasındaki ilişkileri incelemek üzere yapılan Pearson korelasyon testi sonuçları	48
Tablo 8. Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların yordanmasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları.....	50

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Olumsuz Çocukluk Yaşantılarının Yaşam Boyu Olası Etkileri 22

GİRİŞ

Uzun yıllar boyunca, cinsiyetler arasındaki farklılıklar merak edilmiş ve bu farklılıkların belirlenmesine yönelik çalışmalar yapılmıştır. Yapılan çalışmalardan elde edilen sonuçlar fiziksel farklılıklara yönelik pek çok ortak anlayışın gelişmesine katkıda bulunsa da psikolojik nitelikler bakımından böyle bir durum söz konusu olmamıştır (Onur, 1997). İngilizcede cinsiyetin biyolojik yönünü ifade etmek için “sex”, toplumsal yönünü ifade etmek için ise “gender” kelimeleri kullanılmaktadır. Türkçede ise bu ayrım “cinsiyet” ve “toplumsal cinsiyet” kavramları ile yapılmaktadır. Cinsiyet kavramıyla, insanın doğuştan getirdiği biyolojik özelliği (cinsiyeti) ifade edilirken; toplumsal cinsiyet kavramıyla kadın veya erkek olmaya ilişkin bireylere toplum aracılığıyla yüklenen anlamlar ve kültürel beklentiler ifade edilmektedir (Yaşın Dökmen, 2015).

Toplumsal cinsiyet kavramı, içerisinde toplumsal cinsiyet rollerini de barındırmaktadır. Toplumsal cinsiyet rolleri, kadınlara ve erkeklere yüklenen geleneksel davranış biçimleri ile kişilik özellikleridir. Bu roller zamanla toplum tarafından kalıp yargılara dönüşür (Zeyneloğlu, 2008). Toplumlarda cinsiyetle ilgili güçlü kalıp yargıların bulunduğu söylenebilir. Toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgili kalıp yargılara verilecek en temel örnek, evin geçiminden ve ailenin temel ihtiyaçlarını karşılamaktan erkeklerin; çocukların bakımında görev alma, yemek yapma, evin temizliğini sağlama gibi ev içi işlerden ise kadınların sorumlu görülmesidir (Günay ve Bener, 2011). Kadınların erkeklerden daha duygusal ve duyarlı olduğu, her kadının çocukları sevdiği ve anne olmak istediği, kadınların erkeklerden daha merhametli ve fedakâr olduğu, erkeklerin kadınlardan daha soğukkanlı ve cesur olduğu yönündeki inançlar da cinsiyete ilişkin kalıp yargılara örnek olarak verilebilir. Bu kalıp yargıların oluşmasında ve süreklilik göstermesinde başta aileler olmak üzere çeşitli kurumların önemli bir rolü bulunmaktadır (Yaşın Dökmen, 2015). Çocukluk yıllarından itibaren aile içinde başlayan cinsiyete ilişkin kalıp yargılar süreklilik kazanarak yaşamın sonraki yıllarında da devam etmektedir (Onur, 1997).

Toplumsal cinsiyet rollerinin tarih boyunca içinde bulunulan zamana, coğrafyaya, sosyal sınıfa, ırklara, politik ve ekonomik süreçlere göre çeşitlilik gösterdiği görülmüştür (Öngen ve Aytaç, 2013). Toplumsal cinsiyet, bireylerin

kimliklerini ve davranış biçimlerini etkileyen bir kavram olması nedeniyle önem taşımaktadır. Özellikle toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların nasıl kazanıldığı ve bireylerin hayatlarının bir parçası haline geldiği konusunda araştırmacılar tarafından bir uzlaşıya varılamamıştır (Wharton, 2005).

Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların gelişmesini toplumsal yapıyı oluşturan pek çok unsur etkilemektedir (Öngen ve Aytaç, 2013). Bu unsurlardan birinin de aile olduğu bilinmektedir (Burçin Ertan, 2022; Cunningham, 2001; Ertan ve Türkmen, 2023; Koyuncuoğlu, 2021). Aile, toplumdaki en küçük temel birimdir ve çocukların hayata dair ilk öğrenmelerinin gerçekleştiği bir kurum olması bakımından önemli bir yere sahiptir (Tuncer, 1980). Ailelerin çocuklarını yetiştirme sürecindeki davranışlarının tümüne ve takındıkları olumlu-olumsuz yaklaşımlara ebeveyn tutumları denmektedir (Toksöz, 2010). Ebeveyn tutumları toplumdan topluma farklılaşmakla birlikte her bir toplumdaki aileler arasında da farklılıklar göstermektedir. Aileler arasındaki bu farklılıklar çocukların fiziksel, bilişsel, duygusal, sosyal gelişimlerini ve karakter oluşumlarını da etkilemektedir (Kulaksızoğlu, 2016). Ebeveyn tutumları, yalnızca ebeveynlerin davranış ve eğilimleri ile değil, aynı zamanda ailenin içinde bulunduğu zamanla ve kültürle de şekillenen bir kavramdır. Özellikle kültür, ebeveynler ile çocuk ilişkisinin dinamiğini etkileyen önemli bir unsurdur (Kağıtçıbaşı, 2012). Kültürle şekillenen bir diğer kavram olan toplumsal cinsiyet ile ilgili düşüncelerin oluşmasında da ebeveyn tutumları yaşamın ilk yıllarından itibaren etkili olmaktadır (Erzeybek, 2015). Toplumsallaşma sürecinde çok etkili bir kavram olan ebeveyn tutumları, ebeveynlerin çocuklarına toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları aktarmasında önemli bir rol oynamaktadır (Adil ve Malik, 2024). Başka bir deyişle ebeveynler çocukların toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarının eğitmenleri ve pekiştiricileridir (Marks vd., 2009).

Bu noktada ebeveynlerin çocuk yetiştirme sürecinde takındıkları tutumlardan daha önemli olan ise, çocukların ebeveynlerinin tutumlarını nasıl algıladıklarıdır (Anlı ve Karşlı, 2010). Algılanan ebeveyn tutumları, çocukların ebeveynlerinin kendilerini yetiştirme davranışlarına ve tutumlarına dair algıları olarak tanımlanmaktadır (Arrindell vd., 1999). Çocukların ebeveynlerinin tutumlarını algılama biçimlerinin, yetişkinlik döneminde ruh sağlıklarının önemli bir belirleyicisi olduğu bilinmektedir (Sökmen, 2024). Ayrıca çocuklukta ebeveynlerden algılanan duygusal sıcaklık

düzeyinin fazla olmasının olumsuz çocukluk yaşantılarının da önüne geçtiği söylenmektedir (Karadaş, 2023). Yapılan bu açıklamalardan hareketle algılanan ebeveyn tutumlarında çocukların ebeveynlerinin kendilerine yönelik tutumlarını algılama ve yorumlama biçimlerinin oldukça önemli olduğu söylenebilir. Alanyazında yer alan bilgiler dikkate alındığında algılanan ebeveyn tutumlarının, bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını yordayan önemli bir değişken olduğu düşünülmektedir.

Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarla ilişkili olan bir diğer kavram çocukluk çağı olumsuz yaşantılarıdır. Çocukluk çağı olumsuz yaşantılarıyla bireylerin çocukluk çağında duygusal ve cinsel olarak istismar edilmesi, şiddet görmesi, ihmal edilmesi gibi travmatik olaylarla anne babalarının boşanması, alkol veya uyuşturucu madde kullanmaları gibi çocukların ruhsal olarak zorlanmalarına sebep olabilecek yaşantılar ifade edilmektedir (Gündüz vd., 2018). Çocukluk çağı pek çok kuramcı tarafından bireylerin kişiliğinin oluştuğu ve davranış örüntülerinin geliştiği en kritik dönem olarak ifade edilmektedir (Bozdemir, 2015). Bu kritik dönemde yaşanan olumsuz yaşantılar bireyler üzerinde hem kısa vadeli hem uzun vadeli sonuçlar oluşturabilmektedir. Bu sonuçlardan biri de toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarla ilgilidir. Genç yetişkinlerin çocukluk çağında yaşadıkları olumsuz yaşantılar arttıkça toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları da olumsuzlaşabilmektedir (Güneş ve Tarhan, 2022). Yapılan çalışmalar aile içinde şiddete maruz kalan çocukların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının da olumsuz etkilendiğini ortaya koymaktadır (Güven ve Altay, 2020; Kodan Çetinkaya, 2013; Kul Uçtu ve Karahan, 2016). Çocuklukta yaşanan aile içi şiddet, çocukların cinsiyetlere ilişkin olumsuz kalıp yargılar geliştirmelerine neden olabilmektedir (Kul Uçtu ve Karahan, 2016). Çocukluk yıllarında aile içi şiddete maruz kalmanın aynı zamanda bireyin ebeveyn tutumlarını algılayış biçimleri üzerinde etkili olarak cinsiyet rollerine yönelik tutumlarını da şekillendirdiği ifade edilebilir. Tüm bunların yanı sıra özellikle kadınların olumsuz çocukluk yaşantıları arttıkça toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha eşitlikçi bir tutum sergilediklerini ortaya koyan araştırmalar da bulunmaktadır (Altun, 2019). Alan yazında yer alan bu bilgiler dikkate alındığında çocukluk çağında yaşanan olumsuz yaşantıların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları yordayan önemli bir değişken olduğu düşünülmektedir.

Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarla ilişkili olan bir diğerk kavram ise benlik saygısıdır (Ayçiçek, 2020; Ercan vd., 2022; Lennon vd., 1999; Kim vd., 2012; Selçuk, 2021) Benlik saygısı Rosenberg vd. (1965) tarafından bireylerin kendileriyle ilgili olumlu ve olumsuz algılarının bütünü olarak tanımlanmaktadır. Benlik saygısının yüksek ya da düşük olması, temelde bireylerin kendileriyle ilgili sahip oldukları inançlarla ilişkilidir (Crocker ve Park, 2004). Benlik saygısı yüksek olan bireyler bağımsızlık duyguları gelişmiş, yaratıcılığı yüksek ve daha azimli olmaya eğilimli iken benlik saygısı düşük olan bireylerin ise hata yapmaktan ve toplum içinde yanlış bir şey söylemekten korktukları, toplum içinde fikirlerini ifade etmekten çekindikleri bilinmektedir (Korkmaz, 1996). Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin kalıp yargılardan biri de erkeklerin kadınlara göre daha baskın, bağımsız, iş dünyasında daha hırslı ve toplumsal yaşamda daha cesur olduğudur (Yaşın Dökmen, 2015). Bu gibi toplumsal cinsiyet rollerine dair geleneksel kalıp yargıların baskın olduğu toplumlarda bireyler, özellikle kadınlar toplumsal yaşama aktif katılmaktan ve yeteneklerini toplum önünde sergilemekten çekinmektedirler (Alden ve Taylor, 2004). Bu durum benlik saygısı düşük bireylerin özellikleriyle paralellik gösterdiğinden, toplumdaki cinsiyetle ilişkili kalıp yargıların kadınların benlik saygısının azalmasında etkili olduğu düşünülmektedir. Ayrıca toplumlarda kadınlar ve erkeklerin dış görünüşüyle ilgili de kalıp yargılar bulunmaktadır. Özellikle güzelliğink kadınlar için merkezi bir önem taşıması ve kadınsı olmanın en önemli ögesi olarak görülmesi bu kalıp yargılara örnektir (Göksu, 2019). Bu durum, kadınların bu standartlara ulaşamadığında kendilerinden hoşnut olmamalarına ve benlik saygılarının azalmasına sebep olmaktadır (Lennon, 1999). Alan yazında yer alan bu bilgiler dikkate alındığında benlik saygısının bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını yordayan önemli bir değişken olduğu düşünülmektedir.

Toplum tarafından kadın ve erkeklere yüklenen toplumsal cinsiyet rollerinin bireylerin yaşamlarına nasıl etki ettiğinin anlaşılması için toplumsal cinsiyet konulu araştırmalara önem verilmesi gerekmektedir (Yaşın Dökmen, 2015). Dünya Ekonomik Forumu tarafından her yıl yayımlanan “*Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporu*” sonucuna göre Türkiye, 2024 yılında kadın-erkek eşitliği sıralamasında 146 ülke arasında 129’uncu sırada yer almaktadır (World Economic Forum, 2024). Bu durum

Türkiye’de toplumsal cinsiyete ilişkin çalışmaların yapılmasının gerekli ve önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Çocukluk yıllarından itibaren şekillenmeye başlayan toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar yaşamın ilerleyen yıllarında da varlığını sürdürebilmektedir. Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların etkili olduğu dönemlerden birisi de yetişkin yaşama geçişin hemen öncesinde yer alan üniversite dönemidir. Üniversite dönemi, gençlerin kişisel gelişimlerinde önemli bir yere sahiptir. Üniversite eğitimi dendiğinde genellikle gençlerin akademik başarıları, yapacakları mesleklere yönelik kazanımlar elde etmeleri ve yetişkin yaşama hazırlanmaları akla gelmektedir (Akacan ve Seçim, 2015). Oysa üniversiteler tüm bunların dışında gençlere bağımsızlaşma, kendilerini geliştirme, potansiyelinin farkına varma, yaşam koşullarını daha iyi hale getirme gibi fırsatlar da sunmaktadır (Türküm vd.,2004; Türküm, 2017). Aynı zamanda gençler üniversite döneminde ciddi romantik ilişkiler yaşama, nişanlanma, evlenme, kendi evine çıkma gibi farklı dinamiklerin olduğu yaşantılar deneyimleyebilmektedir (Çavdar, 2013). Gençlerin üniversite yıllarının getirdiği fırsatlar ve deneyimler sonucunda hem bireysel hem de toplumsal yaşamlarında meydana gelen değişimler kuracakları aile içerisinde üstlendikleri roller, çocuklarını yetiştirme tutumları, mesleki yaşantıları başta olmak üzere tüm yaşamlarına yansiyacaktır (Arıcı, 2011). Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar da toplumsallaşma sürecinde öğrenilen unsurlarla ilişkili bir kavram olduğundan toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların üniversite öğrencileri ile çalışılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının hangi değişkenlere göre farklılık gösterdiğinin belirlenmesinin toplumsal cinsiyet rollerinin gelişimi ve etkilerini açıklamakta önemli olduğu düşünülmektedir. Bu nedenlerle; üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını yordayan değişkenlerin belirlenmesine ilişkin bir çalışmanın yapılması gerekli görülmüştür.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı, üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının, algılanan ebeveyn tutumlarının, çocukluk çağı olumsuz yaşantılarının ve benlik saygılarının incelenmesidir. Araştırmanın genel amacı

doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır.

1- Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları;

- a. Cinsiyetlerine
- b. Öğrenim görülen fakülteye
- c. Kardeş sayısına
- d. Anne-babanın birliktelik durumuna
- e. Sınıf düzeylerine

göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermekte midir?

2- Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları, algılanan ebeveyn tutumları, olumsuz çocukluk yaşantıları ve benlik saygıları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

3- Üniversite öğrencilerinin algılanan ebeveyn tutumları, çocukluk çağı olumsuz yaşantıları ve benlik saygıları toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?

Araştırmanın Önemi

Toplumsal cinsiyet rolleri kadın ve erkeklerin yaşamlarını şekillendiren, aynı zamanda toplumsal hayatı da düzenleyen önemli bir faktördür. Toplumsal cinsiyet rolleri bireylerin kimliklerini, benlik kavramlarını, insanlarla iletişimlerini yapılandırmakla birlikte güç ve kaynakların da insanlar arasındaki dağılımını etkilemektedir (Wharton, 2005). Özellikle toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutumların her iki cinsin de yaşamları üzerinde olumsuz etkilerinin olduğu söylenebilir. Örneğin erkeklerin evin geçimini sağlamaktan sorumlu tutulmaları onların üzerlerinde bir baskı oluşturarak fiziksel ve ruhsal sağlıklarının bozulmasına neden olacak şekilde çalışmalarına neden olabilir. Ayrıca erkeklere hep güçlü olmaları ya da güçlü durmaları şeklinde bir rol yüklenmesi onların umutsuzluk, çaresizlik gibi olumsuz duygularını yaşamalarını, ifade etmelerini ya da yardıma ihtiyaçları olduğunda yardım istemelerini engelleyebilir. Benzer şekilde kadınların ev işlerini yapmakla sorumlu tutulmaları bir yandan bu işlerin yalnızca kadınların göreviymiş gibi görülmesine diğer yandan da kadınların yaptıkları ev işlerinden ücret alamamaları nedeniyle hem kendilerinin hem de yaptıkları ev işlerinin değersiz görülmesine neden olabilmektedir. Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutumlar kadınları ev

işlerinin yanı sıra çocuk bakımına da bağlayarak yaşam kalitelerini arttıracak kaynaklara ulaşmalarını engellemektedir. Bu durum dünyadaki yoksulların %70'ini kadınların oluşturmalarına yol açmıştır. Ayrıca okuryazarlık durumuna bakıldığında okuma yazma bilmeyen kişilerin üçte ikisini kadınlar oluşturmaktadır. Türkiye’de oy veren seçmenlerin yaklaşık yarısı kadın olmasına rağmen kadınların parlamentoda yer alma oranları %10 civarındadır (Akın ve Demirel, 2003). Tüm bunlar toplumsal cinsiyet rollerinin insanların yaşamları üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunun göstergeleridir.

Sosyal hayatta kadınlar ile erkekler arasında eşitliğin sağlanabilmesi ve insanların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını şekillendiren etkenlerin belirlenmesi ve bu konuda farkındalık oluşturulması önem taşımaktadır (Aydın vd., 2016). Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin kalıp yargıların olumsuz etkilerinin ayırt edilmesi ve bu kalıp yargılardan kaynaklanan eşitsizliklerin ortadan kaldırılması için toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin farkındalık oluşturulması gerekmektedir. Bu da ancak toplumsal cinsiyet rollerine yönelik eğitim programları aracılığıyla oluşturulabilir (Işık Demirhan, 2021). Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları şekillendiren etkenler bilinmediğinde, her iki cins arasında eşitlikçi bir anlayışın gelişmesine yönelik planların ve programların geliştirilip uygulanması da söz konusu olmayacaktır. Yapılan alan yazın incelemesi sonucunda Türkiye’de toplumsal cinsiyet konulu çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmüştür. Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının araştırılmasına yönelik gerçekleştirilen bu çalışmanın toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili Türkiye’de sınırlı olan alan yazına katkı sağlaması beklenmektedir.

Yapılan bu çalışma, üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının yordanmasına yönelik olarak algılanan ebeveyn tutumlarının, olumsuz çocukluk yaşantılarının ve benlik saygısının birlikte ele alınması açısından önemlidir. Alan yazın incelendiğinde bu değişkenlerin pek çok değişkenle ilişkisinin incelendiği çalışmalar olduğu görülmüştür. Ancak bu değişkenlerin bir arada toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumla ilişkisinin incelendiği bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Çocukluk yaşantılarının insanların kişilik gelişimleri üzerindeki kritik rolü (Bozdemir, 2015), ebeveyn tutumlarının çocukların zihinsel, duygusal, sosyal gelişimleri üzerindeki etkileri (Kulaksızoğlu, 2016) ve benlik saygısının

toplumsal cinsiyet rollerine yönelik eşitlikçi tutumların oluşmasındaki etkileri (Pryor, 1994) dikkate alındığında yapılan bu araştırma sonucunda elde edilen bulguların alan yazına önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca araştırmadan elde edilen bulguların geliştirilecek olan müdahale programlarına ve stratejilerine yol göstermesi beklenmektedir.

Araştırmanın Varsayımları

- 1- Katılımcılar, araştırma kapsamında kullanılan ölçme araçlarında bulunan maddelere içten ve samimi olarak cevap vermişlerdir

Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Bu araştırma 2024-2025 eğitim öğretim yılında Türkiye'deki üniversitelerde öğrenim gören ve araştırmaya gönüllü olarak katılan üniversite öğrencileriyle gerçekleştirilmiştir.
2. . Bu araştırmanın verileri kişisel bildirim dayalı ölçme araçları kullanılarak elde edilmiştir. Elde edilen veriler, araştırmada kullanılan ölçme araçlarının ölçtüğü psikolojik ve demografik özelliklerle sınırlıdır

1. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde araştırmanın değişkenleri olan toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum, algılanan ebeveyn tutumları, olumsuz çocukluk yaşantıları ve benlik saygısı ile ilgili kuramsal çerçeveye ve bu değişkenlerle ilgili alan yazında yer alan araştırmalara yer verilmiştir.

1.1. Cinsiyet

Cinsiyet, insanları kadın ve erkek şeklinde gruplandırarak, birbirlerine göre farklılıklarını belirtmek için kullanılan bir ölçüttür (Zeyneloğlu, 2008). Cinsiyet, henüz bebeğin anne rahminde döllenme aşamasında oluşan bir özelliktir. X kromozomuna sahip yumurta X kromozomu taşıyan sperm ile döllenirse dişi, Y kromozomu taşıyan sperm ile döllenirse erkek embriyo oluşur. Gebeliğin yedinci haftasına kadar her iki cinsin de dış genital organları aynıyken yedinci haftadan sonra farklılaşmaya başlar. Bebeğin cinsiyeti bu farklılaşma sayesinde anlaşılabilir (Nergiz,2017). Diğer bir deyişle cinsiyetin doğumdan önce bireye atanan ve öğrenilmemiş bir özellik olduğu söylenebilir. Cinsiyet; kromozom yapısı, hormonlar, genel vücut yapıları, üreme fonksiyonlarındaki değişimler gibi insanların kadın ya da erkek olarak gösterdiği kalıtsal, fizyolojik ve biyolojik olarak farklılıkların tamamını ifade eden bir kavramdır (Marshall, 1998).

1.2. Toplumsal Cinsiyet

Toplumsal cinsiyet terimi alan yazında ilk kez Ann Oakley tarafından 1972 yılında, cinsiyetler arasındaki farklılığın yalnızca biyolojik değil toplumsal ve kültürel olarak da yapılandırıldığını ifade etmek için kullanılmıştır (Marshall, 1998). Toplumsal cinsiyet kavramı kadın ya da erkek olmaya toplum tarafından yüklenen anlam ve beklentileri ifade etmektedir. Toplumda egemen olan kültür aynı zamanda kadın ve erkeklerin toplum içerisindeki davranış biçimleri, rolleri, sorumlulukları ile ilgili beklentileri de belirlemektedir (Zeyneloğlu, 2008). Kadınların ve erkeklerin toplumsal hayata ne kadar ve nasıl katıldıkları, toplumda ne kadar görünür oldukları ve nasıl temsil edildikleri içinde bulundukları toplumun kültürel değerlerinde yer alan toplumsal cinsiyet algısından etkilenmektedir (Ökten, 2009). Bu yönüyle toplumsal cinsiyet biyolojik cinsiyet farklılıklarına yüklenen kültürel ayrıntı ve anlamlar olarak

tanımlanabilir. Toplumsal cinsiyete ilişkin davranışlar ve ilişkiler genellikle; her kültürde “*en uygun*” ya da “*en kabul edilebilen*” olarak görülen kadın ve erkek davranışlarına göre şekillenmektedir. Bazı kültürlerde kadınlar ve erkekler toplumsal anlamda daha eşit kabul edilirken, bazı kültürlerde ise açık bir eşitsizlik söz konusudur (Haskan Avcı, 2021).

Toplumsal cinsiyetin üç temel özelliği olduğu ifade edilebilir (Wharton,2005):

- 1- Bir süreç olması, sabit olmaması ve değiştirilebilir olması. Bu yönüyle toplumsal cinsiyetin sürekli olarak yeniden üretildiği ifade edilebilir. Toplumsal cinsiyet kültürler tarafından yapılandırılır ve toplumsal cinsiyetin oluşmasında hangi mekanizmaların etkili olduğunu anlamak ve araştırmak önemlidir.
- 2- Toplumsal özelliğinin olması. Yani toplumsal cinsiyet yalnızca bireylerle değil bütün bir sosyal yapı ile ilişkilidir. Bireylerden bağımsız olarak var olan uygulamalardan oluşan çok düzeyli ve karmaşık bir sistemdir.
- 3- Cinsiyet farklılıklarını ve eşitsizliklerini yaratması. Toplumsal cinsiyet, özellikle toplumsal kaynakların dağıtımında kritik bir rol oynar ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin oluşmasına neden olur.

Toplumsal cinsiyet kavramı, cinsiyetler arasındaki benzerlikleri yok sayarak, farklılıklara vurgu yapmaktadır. Ayrıca cinsiyetlerin kendi içindeki benzerliklerini öne çıkarırken, farklılıklarını küçümsemektedir. Bu yönüyle hem kadınlara hem de erkeklere belirli roller tanımlanmasını kolaylaştırmaktadır (Haskan Avcı, 2021).

Toplumsal cinsiyet kavramı Türkçeye 1990’lı yılların başlarında girmiştir. Bu kavramın Türkçeye girmesi, Türkiye’de yapılan akademik çalışmalara olumlu bir katkı sağlamıştır ve kavram literatürde sıkça kullanılmaya başlanmıştır. Kavram Türkçede “*Toplumsallaşma sürecinde kazanılan cinsiyet*” anlamında kullanılmaktadır. Toplumsal cinsiyet kavramının Türkiye’de resmi olarak kullanımı ve meşru bir zemin kazanması ilk kez uluslararası bir sözleşme olan İstanbul Sözleşmesi’nin kabulü ile gerçekleşmiştir (Ecevit, 2021).

1.3. Toplumsal Cinsiyet Roller

Rol temelde sosyolojik bir terimdir. Belirli bir statüde veya toplumsal konumda bulunan insanların gerçekleştirmeleri istenen beklentileri ve davranışları

ifade eder. Roller bir toplumda bulunan sosyal normlara göre gerçekleştirilir (Lindsey, 1990). Toplumda annelik, babalık, öğretmenlik, öğrencilik gibi pek çok rolden söz edilebilir. Toplumda kadın ve erkeklerden beklenen rollere ise toplumsal cinsiyet rolleri adı verilmektedir (Yaşın Dökmen, 2015). Çocuklar, kız veya erkek olduklarının bilincine vardıldıktan sonra toplum tarafından cinsiyetin kültürel anlamlarını öğrenmeye ve bu anlamları özümsemeye başlamaktadırlar. Zamanla toplum tarafından tanımlanan ve yerine getirmeleri istenen beklenti ve roller olduğunun bilincine varılır (Vargel Pehlivan, 2017). Toplumsal cinsiyet rolleri kısaca, kadın olmanın ve erkek olmanın toplum içinde sergilenme biçimi olarak ifade edilebilir. Toplumlarda kadınlar için uygun olduğu düşünülen davranış ve roller kadınsı(feminen), erkekler için uygun olduğu düşünülen davranış ve roller ise erkeksi(maskülen) olarak adlandırılmaktadır (Haskan Avcı, 2021). Cinsiyetin biyolojik bir kökeni varken toplumsal cinsiyet rollerinin biyolojik bir kökeni yoktur, dolayısıyla doğal olduğu söylenemez. Bu roller kadınlar ve erkekler arasındaki toplumsal ilişkileri düzenlemek için kültürler tarafından inşaa edilmekle birlikte yere ve zamana göre değişkenlik gösterebilmektedir (Oakley, 1985). Erkeklerle ve kadınlara yüklenen roller değişmekle birlikte, toplumların genelinde kadınlara yüklenen roller kadınların pasif, savunmasız, korunması gereken bir konuma bürünmesine sebep olmaktadır. Bu roller dolayısıyla kadınlara daha fazla toplumsal yaptırım yapıldığı görülmektedir. Örneğin bir kadın tecavüze uğradığında neden o saatte sokakta olduğu, neden direnmediği gibi konular konuşularak toplumsal cinsiyet rolüne uygun davranmadığı gerekçesi ile yaşadığı duruma kendisinin sebep olduğu ima edilebilmektedir (Bingöl, 2014).

Toplumsal cinsiyet rolleri alan yazında geleneksel roller ve eşitlikçi roller olarak sınıflandırılmaktadır. Geleneksel rollerde kadınlara ev içi (yemek ve temizlik gibi) işlerden sorumlu olma, çocukların ve yaşlıların bakımını üstlenme gibi sorumluluklar yüklenmektedir. Geleneksel rollere göre kadınlardan iş hayatında aktif olması beklenmemekte, aktifse bile bu durumun ev içi sorumluluklarını yerine getirmesini aksatmaması istenmektedir. Erkeklerle ise evlerini geçindirmesi, aile üyelerini koruyup kollaması, evdeki tamir işlerini yapması gibi sorumluluklar yüklenmektedir. Bu durum erkeği “evin reisi” konumuna getirmekte ve kadının ekonomik olarak erkeğe bağımlı olmasına neden olmaktadır (Çağırkan, 2023). Geleneksel cinsiyet rollerine sahip toplumlarda kız ve erkek çocuklarına doğdukları

andan itibaren farklı davranılmaktadır. Bu durum cinsiyete ilişkin kalıp yargıların oluşmasının temel nedeni olarak görülmektedir (Onur, 1997). Örneğin Türk toplumunda kız çocuklarından erkek çocuklara göre daha fazla evde durması ve ev işlerinde annesine yardımcı olması, eve gelen misafirlere servis yapması ve kendinden küçük kardeşlerine bakması istenirken, erkek çocuklardan daha bağımsız olması, dışarıdaki işlerde babasına yardımcı olması istenmektedir (Haskan Avcı, 2021).

Eşitlikçi rollerde ise kadınlardan ve erkeklerden beklenen davranışlarda cinsiyete göre belirli bir ayırım yapılmayıp, iş hayatında, aile içerisinde, sosyal ve akademik hayatta sorumlulukları eşit paylaşımları beklenmektedir. Yani cinsiyet farklılığına dayalı kesin kurallar yoktur, ön planda olan sorumlulukların yerine getirilmesidir. Aile içerisinde de birbirlerine hizmet etme anlayışı yerine birbirine destek olma ve iş bölümü anlayışı vardır. Ayrıca bireylerin, üstlenmek istedikleri rolleri ve bu rollerin cinsiyetleriyle ne ölçüde ilişkili olacağını seçme hakkı olması gerektiği düşüncesi hakimdir (Fenyés,2014).

Özellikle son yıllarda eşitlikçi cinsiyet politikalarının yayılması ile kadınların her türlü meslek grubunda yer almaya başlaması, kadın ve erkeklerin yaptığı eşit işten eşit ücret alması, ev içi işlerde eşler arasında iş bölümünün yaygınlaşması geleneksel cinsiyet rollerinin yerini eşitlikçi rollere bırakmaya başladığını göstermektedir (Çağırkan, 2023).

1.4. Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Kalıp Yargılar

Toplumsal cinsiyet rolleri terimi, toplumdaki cinsiyetle ilgili kalıp yargıları ifade etmek için de kullanılır (Yaşın Dökmen,2004). Kalıp yargılar; bireylerin yeterince bilgi sahibi olmadığı gruplar hakkında bir tutuma sahip olmak amacıyla diğer insanlardan duyduğu ve okuduğu bilgileri bir araya getirerek oluşturduğu, böylece o gruplar hakkında kestirme yoldan bilgi sahibi olmalarını sağlayan özet bilgiler olarak tanımlanmaktadır (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2016). Toplumlarda kadınların ve erkeklerin cinsiyetleri temel alınarak yapmaları beklenen davranış ve özellikler de toplumsal cinsiyete ilişkin kalıp yargıları oluşturur (Daşlı, 2019). Bu kalıp yargılar hayatın pek çok alanında görülür. Kişilik özelliği olarak kadınlardan duygusal, içedönük, sakin, sabırlı, merhametli, duyarlı olması beklenirken erkeklerden duygusal olarak daha güçlü ve sert mizaçlı, cesur olmaları beklenmektedir. Ayrıca öğretmenlik,

hemşirelik, sekreterlik, hosteslik gibi mesleklerin kadınlara; mühendislik, politikacılık, yöneticilik gibi mesleklerin erkeklere uygun olduğu düşüncesi de mesleklerle ilişkili toplumsal cinsiyet kalıp yargılarıdır (Saraç, 2013). Örneğin okul öncesi dönemindeki çocuklarla yapılan bir araştırmada kız çocuklarının en sevdiği rengin pembe olduğu, en çok evcilik oyunlarından hoşlandıkları ve oyuncak olarak mutfak seti, ütü, meyve sepeti gibi oyuncakları tercih ettikleri görülmüştür. Erkek çocukların ise yarış oyunları sevdiği, oyuncak olarak ise araba, motosiklet, tamir seti oyuncaklarını tercih ettikleri belirtilmiştir. Ayrıca erkek çocukların oyunlarda daha çok süper kahraman, tamirci, dedektif gibi aktif roller almak istedikleri görülmüştür (Yağan Güder, 2014). Bu durum toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin kalıp yargıların erken çocukluk döneminden itibaren öğrenilmeye başlandığını göstermektedir. Çocukluktan itibaren öğrenilmeye başlanan bu kalıp yargılar, cinsiyetlere ilişkin önyargıların, önyargılar da cinsiyetlere ilişkin ayrımcılığın temelini oluşturmaktadır (Saraç, 2013). Cinsiyete dayalı kalıp yargıların, diğer kalıp yargılardan farklı bazı yönleri bulunmaktadır. Bunlardan ilki, toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının insanlara kesin ve katı roller sunmasıdır. Diğer bir ifadeyle cinsiyete dayalı kalıp yargılar, kadınlara ve erkeklere nasıl davranmaları gerektiğini dayatmaktadır. Bu da hem kadın ve erkeklerin davranışlarını kısıtlamakta, hem de bu rollere uyulmadığı takdirde bireyler toplum tarafından olumsuz sıfatlarla etiketlenmektedir. Toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını diğer kalıp yargılardan ayıran bir başka özellik ise kadın ve erkek arasındaki fiziksel güç farklılıklarına dayanmasıdır. Son olarak toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin kalıp yargılar diğer tüm kalıp yargılara benzer şekilde belli gruplara genellenir ancak burada genellenen grup çok daha geniştir, çünkü toplumsal cinsiyet kalıp yargıları dünyadaki tüm insanları erkekler ve kadınlar şeklinde iki kategoriye ayırmaktadır (Glick ve Fiske, 1999).

1.5. Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlgili Kuramlar

1.5.1. Psikanalitik Kurama Göre Toplumsal Cinsiyet

Toplumsal cinsiyetin gelişimine ilişkin ilk kuramsal açıklama temelde Freud'un görüşlerine dayanan psikanalitik yaklaşım tarafından yapılmıştır. Bu kuramın toplumsal cinsiyete ilişkin açıklamalarının temeli "libido" kavramına dayanır.

Cinsel enerji ile ilişkilendirilen libido kavramı, insan davranışlarının temelini oluşturur. Bu yönüyle toplumsal cinsiyetin de temel açıklayıcısıdır (Yaşın Dökmen, 2015).

Psikanalitik kurama göre toplumsal cinsiyetin kazanılması üç dönemden oluşmaktadır. Yaşamın ilk 18 ayını içeren ilk dönemde kız ve erkek çocuklar cinsiyetleri arasındaki farklılığın bilincinde değildir. Erkek çocukların doğuştan gelen erkek anatomisi sebebiyle libidoları penisleriyle ilişkilidir. Kız çocukları ise anatomik yapı bakımından çift cinsiyetlidir çünkü dişilik organı olarak vajina, erkeklik organı olarak klitorisleri bulunmaktadır. Yaşamın bu ilk döneminde deneyimleri klitorisle ilişkilidir ve libidoları da erkeklığe yöneliktir. Diğer bir ifadeyle Freud'a göre yaşamın ilk döneminde tüm çocuklar cinsiyet ve toplumsal cinsiyet bakımından erkeksidir. Dolayısıyla hem kız hem de erkek çocukların anneleriyle olan ilişkileri “*karşı cins*” ilişkisi olarak ifade edilmektedir (Murdock, 2016). Bunlara ek olarak Freud bu dönemi oral dönem olarak tanımlamaktadır. Bebeğin oral dönemde ilk sevgi objesi olarak gördüğü annesiyle sağlıklı bir ilişki kurmasının kişiliğini oluşturmada önemli bir etken olduğunu ve yaşamı boyunca etkisinin sürdüğünü vurgulamaktadır. Oral dönemin sağlıklı bir şekilde atlatılamaması halinde kişiler arası ilişkilerde bağımlı kişilik özelliklerinin görülmesi gibi saplantılar gelişebileceğini ifade etmektedir (Geçtan, 1997).

On sekiz-yirmi dört ay arasında başlayan ikinci dönemde ise çocuklar cinsiyetler arasındaki farklılıkları kavramaya başlarlar. Beş yaş civarında ise çocukların cinsel kimlikleri oluşmaya başlar. Bu dönemde çocuklar için cinsiyetler arasındaki en temel farklılık penislerinin olup olmamasıdır. Erkek çocuklar, kız çocuklarda penisin olmadığını öğrendikten sonra kendi penislerini de kaybetmekten korktukları kastrasyon anksiyetesini yaşarlar. Kız çocukları ise penisleri olmamasından dolayı öfke ve kıskançlık duyguları yaşarlar (Freud, 1932/2015).

Üçüncü ve son dönemde ise erkek çocuklar, penisi olduğu için güçlü gördükleri babasına karşı olan kastrasyon korkusuyla annelerine olan ilgilerini azaltıp kendilerini babalarıyla özdeşleştirirler. Kız çocukları ise penis kıskançlığını bebek sahibi olarak gidermenin hayalini kurarlar. Kastrasyon anksiyetesi sonucunda erkek çocukların babaları ile özdeşim kurması, kız çocuklarının da anneleri ile özdeşim kurlmaları cinsiyet rollerine uygun kişilik gelişimlerinin başlaması açısından önemlidir. Ayrıca

bu özdeşim süreci bireylerin ileride yaşayacağı romantik ilişkiler de dahil olmak üzere kişiler arası ilişkileri etkilemektedir (Tunç ve Zencir, 2021).

1.5.2. Biyolojik Kurama Göre Toplumsal Cinsiyet

Biyolojik kuram, cinsiyetler arasındaki davranış farklarını, cinsiyetler arasındaki biyolojik ve psikolojik farklılıklara dayandırarak açıklamaktadır. Bu kuram, kadınların ve erkeklerin vücudunda doğuştan itibaren salgılanan hormonlar, kromozom farklılıkları, ergenlik dönemi gibi kritik gelişim dönemindeki farklılıklar ve yapısal farklılıklarla ilgilenmektedir (Anar, 2011).

Kadın ve erkekler arasındaki farklılıklara tarih boyunca pek çok bilim insanı, biyolog, hekim tarafından farklı açıklamalar getirilmiştir. Örneğin Aristo, kadınların erkeklere göre daha sevecen, kıskanç, sinirli, utanması olmayan, insanları kolay kandıran kişiler olduklarını ifade etmiş, bunu ise kadınların vücudunda salgılanan bir tür salgyıya bağlı olarak açıklamıştır. On dokuzuncu yüzyılın ortalarında ise, yüksek zihinsel işlemlerin merkezi olan beynin ön loblarının kadınlarda erkeklere oranla daha küçük ve daha az kıvrımlı olduğu, anlama algılama gibi daha basit zihinsel süreçlerin merkezi olan yan beyin loblarının ise erkeklerde kadınlara oranla daha küçük olduğu iddia edilmiştir (Yaşın Dökmen, 2015). Kadın ve erkeklerin beyin yapılarını inceleyen güncel çalışmalarda bazı farklılıklardan söz edilse de, bilişsel, duygusal, duyum, algılama gibi özellikler bakımından farklılıkların bulunup bulunmadığı henüz netlik kazanmamıştır. Dolayısıyla cinsiyetler üzerinden beyin işlevleri ile ilgili net bir karşılaştırma yapmanın zor olduğu görülmüştür (Tunç ve Zencir, 2021).

Biyologlara göre kadınların ve erkeklerin toplumsal cinsiyet rollerini farklılaştıran temel etken kadınların doğurgan olması, erkeklerin olmamasıdır. Üreme özelliğinin bir sonucu olarak kadınlar, insanoğlunun topluluk halinde yaşamaya başlamasından itibaren evde çocuklarının bakımından temel sorumlu olarak görülmüş tür. Bu durum kadınlara edilgen bir davranış örüntüsü biçilmesine, erkeklere ise fiziksel güçleri sebebiyle hem eşleri hem de çocukları için ev dışındaki problemlerle mücadele eden başat rol örüntüsü biçilmesine neden olmuştur. Günümüzde doğum kontrol yöntemleri, geniş aileden çekirdek aileye geçiş, şehirleşme, fiziksel güce duyulan ihtiyacın azalması gibi nedenlerle şartlar değişmiş olsa da geleneksel

toplumsal cinsiyet rollerinin bir kısmı hala geçerliliğini korumakta ve insanların yaşamlarını etkilemektedir (Güldü ve Kart, 2009).

1.5.3. Sosyal Öğrenme Kuramına Göre Toplumsal Cinsiyet

Sosyal öğrenme kuramı, Bandura'nın öncüsü olduğu bir kuramdır. Bu kurama göre, insanların farklı durumlarda çeşitli davranışları öğrenmeye yönelik esneklikleri bulunmaktadır. Sosyal öğrenme kuramı, insanların hem kendi davranışlarının sonuçlarını hem de başkalarının davranışlarını gözlemleyerek öğrendikleri varsayımı üzerine kurulmuştur (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2016).

Sosyal öğrenme kuramına göre toplumsal cinsiyet rollerinin gelişiminde özellikle iki öğrenme süreci aktif rol oynamaktadır. Bunlar, edimsel koşullama ve model almadır (Gerrig ve Zimbardo, 2015).

Edimsel koşullamaya göre ödüllendirilen davranışlar artarken, cezalandırılan davranışlar azalmaktadır. İçinde bulunduğu toplumda kabul görmüş ve o toplumun üyeleri için geçerli olan toplumsal cinsiyet rollerine uygun davranan çocuklar ödüllendirilirken, uygun davranmayan çocuklar cezalandırılmaktadır. Çocuklar ödüllendirilen davranışı tekrarlama ve benimseme eğiliminde olurlar, cezalandırılan davranışlardan ise kaçınırlar. Örneğin ağlama davranışı kız çocuklar tarafından yapıldığında normal karşılandığı için kolayca tekrarlanırken, erkek çocuklarda normal görülmeyp olumsuz karşılandığı için erkek çocuklar tarafından sürdürülmeyen bir davranış olur (Murdock, 2016).

Model almaya göre günlük hayatta gözlemlenen başta anne baba olmak üzere abla, abi, öğretmen, televizyon dizilerindeki ana karakterler gibi figürlerin sergiledikleri toplumsal cinsiyet rolleri çocuklar tarafından model alınır ve genellikle taklit edilir. Kız çocukları en çok annelerini, erkek çocuklar ise babalarını model almakta ve toplumsal cinsiyet rollerini edinmede onların davranışlarını temel almaktadır (Kuşaklı, 2022). Buradan hareketle toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgili kalıp yargıların model alma ve gözlem yoluyla bebeklikten itibaren öğrenilmeye başladığı söylenebilir. Özellikle okul çağına geldiklerinde çocukların akranlarıyla olan etkileşimleri de toplumsal cinsiyet rollerini kazanmalarında etkili olmaktadır. Çocuklar hem kendi cinsiyetlerinden hem de karşı cinsiyetten çocukları gözlemleyerek ve onlarla etkileşimde bulunarak toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin fikirler edinirler

veya ailede öğrendikleri toplumsal cinsiyet rollerini pekiştirmiş olurlar (Haskan Avcı, 2021).

1.5.4. Bilişsel Gelişim Kuramına Göre Toplumsal Cinsiyet

Toplumsal cinsiyeti bilişsel gelişim açısından açıklayan ilk kuram Kohlberg'in kuramı olarak kabul edilmektedir. Kohlberg bu kuramı Piaget'in fikirlerinden yola çıkarak oluşturmuştur (Tunç ve Zencir, 2021). Bilişsel gelişim kuramına göre toplumsal cinsiyet rollerinin edinimi konusunda bireyler yalnızca çevresinden etkilenen pasif alıcılar değildir. Her birey çocukluğundan itibaren kendi toplumsallaşma sürecinin aktif bir üyesidir ve kendi toplumsal cinsiyetini biçimlendirmektedir. Kohlberg'e göre çocuklar nasıl ahlaki yargıları öğrenerek kendi ahlaki gelişimini oluşturuyorlarsa bilişsel gelişimini tamamladıklarında da kendilerini kadın ve erkek olarak da tanımlayabilirler. Bir sonraki aşamada ise tanımladığı bu cinsiyete uygun olduğunu düşündüğü şekilde davranmayı öğrenebilmektedirler. Yani çocukların edindiği toplumsal cinsiyetle ilgili algılar, beklentiler veya kalıp yargılar bilişsel öğrenmenin birer ürünüdür (Durkin, 1996).

Bilişsel yaklaşım, bireylerin bilişsel olarak tutarlılığa ihtiyacı olduğunu varsayar. Bu ihtiyaç doğrultusunda bireyler kendilerine ve yaşadıkları dünyaya ilişkin tutarlı bir görüş oluşturmak ve sürdürmek istemektedirler (Köroğlu, 2020). Toplumsal cinsiyet açısından bu tutarlılığı sürdürmenin yolu, nasıl en uygun kız veya erkek olunduğunun keşfedilmesidir. Bu sebeple kız çocuklar kadınsı, erkek çocuklar ise erkeksi obje, nesne, etkinlik ve davranışları tercih etmeye başlamaktadır. Sonuçta, çocukların “*Ben bir kıyım*”, “*Ben bir erkeğim*” şeklinde düşündükleri cinsel kimlikleri oluşur ve kadınsı veya erkeksi davranışları bu kimliğe uygun olma çabası içerisinde gerçekleşir (Güldü ve Kart, 2009).

1.5.5. Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramına Göre Toplumsal Cinsiyet

Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramına göre insanlar çocukluktan itibaren öğrenme sürecinde bir cinsiyet şeması geliştirirler ve geliştirilen bu şemalar cinsiyete dayalı özelliklerin bir betimlemesini oluşturur. Bu betimleme yalnızca “*Kadınlar zayıftır*” veya “*erkekler güçlüdür*” gibi cinsiyetlerin belli bir özelliği veya konumunu ifade etmekle sınırlı değildir. Aynı zamanda cinsiyetler arasındaki özellik ve boyut

farklılıklarının toplumda hangi davranışlarla ifade edilebileceğini de içerir (Bem, 1981).

Şemalar, bilişsel yapılardır ve bireylerin günlük hayatta karşı karşıya kaldığı tüm bilgileri organize etmektedirler. Şemalar sayesinde bireyler günlük hayattaki uyaranları uygun şekilde anlamlandırabilmektedir (Murdock, 2016). Bilgileri toplumsal cinsiyet şemasına göre işleme ise, bireylerin günlük hayatta karşılaştığı davranışları, rolleri “kadınsı” veya “erkeksi” olarak kategorileştirmeyi sağlar. Bireylerde çocukluktan itibaren bu şematik seçicilik oluşur ve bu sayede cinsiyetine uygun olan davranışları kendilik kavramlarına dâhil ederler (Yaşın Dökmen, 2015). Bu kurama göre önemli olan toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bilgilerin yalnızca öğrenilmesi değil, öğrenilen bu bilgilerin bireyler tarafından değerlendirilmesi ve özümsemesidir. Böylece toplumsal cinsiyete ilişkin şemalar gelişecek ve bireyler öğrenilen yeni bilgileri organize etme ve kodlama becerisine sahip olabileceklerdir (Tunç ve Zencir, 2021).

1.6. Ebeveyn Tutumları

Ebeveyn; çocuğu biyolojik olarak yetiştirmenin yanında çocuğun duyuşsal, toplumsal ve eğitsel gelişiminde de sorumluluk sahibi olan anne, baba veya aile büyüğü olarak tanımlanmaktadır (Kabakçı Yurdakul vd., 2013). Ebeveynler, bu sorumluluklarını yerine getirirken bazı tutum ve davranışlarda bulunmaktadır. Bu davranışlar, ebeveyn tutumu olarak adlandırılmaktadır (Keskin,2023). Ebeveyn tutumu; ebeveynlerin çocuklarına yönelik takındıkları davranışların tümüdür. Bu davranış biçimleri çocukların hem ebeveynleri ve aile üyeleri ile hem de aile dışındaki kişilerle olan ilişkilerinin niteliğini belirlemektedir. Ayrıca çocukların kişiliğinin oluşmasında ve duygularının şekillenmesinde de önem arz etmektedir (Toksöz, 2010). Çocuğun toplumsallaşma sürecini sağlıklı bir şekilde geçirerek toplum içinde tutarlı davranışlarda bulunması, bağımsız bir birey olması ve kendi kendine yetebilmesinde de ebeveyn tutumları önemli bir etkiye sahiptir (Pekşen Akça, 2012). Ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları, topluma ve toplumda geçerli olan kültüre göre farklılık gösterdiği gibi; o toplumdaki aileler arasında da farklılıklar gösterebilmektedir. Bu farklılığın oluşmasında ailelerin sosyoekonomik düzeyleri, dini inanışları, değerleri, ödül-ceza anlayışları gibi faktörler etkili olabilmektedir (Kulaksızoğlu, 2016).

Ebeveyn tutumlarının oluşmasında etkili olan bir diğer faktör ise çocuğun cinsiyetidir. Özellikle toplumsal cinsiyet ile ilgili kalıp yargıların fazla olduğu toplumlarda ebeveynlerin çocukları ile ilişkileri, çocuklardan beklentileri, ebeveyn ile çocuğun toplumsal çevre ile olan ilişkisi çocuğun cinsiyetine göre farklılık göstermektedir (Baydar, 2012). Kağıtçıbaşı ve Ataca (2005) tarafından yapılan araştırmaya göre Türkiye’de toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutuma sahip olan ailelerde ailenin soyadının taşıyıcısı olarak görülmesi sebebi ile erkek çocuklara daha fazla değer verilmekte ve büyüdüklerinde erkek çocuklardan daha çok maddi destek beklentisi olmaktadır. Kız çocuklardan ise ailesine ve özellikle annesine erkek çocuklara göre daha çok duygusal destekte bulunması beklenmektedir. Bu durum ebeveynlerin çocuklarına yönelik tutumlarının toplumsal cinsiyet rolleriyle ilişkili olduğunu göstermektedir. Ebeveynler bir yandan çocuklarının toplumsal cinsiyet rollerine uygun davranmasını beklerken diğer yandan da çocuklarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin beklentileri öğrenmesinde belirleyici oldukları ifade edilebilir.

Ebeveyn tutumları ile ilgili ilk sınıflandırma Baumrind (1966) tarafından yapılmıştır. Baumrind (1966)’e göre ebeveyn tutumlarının oluşmasında etkili olan iki boyut otorite ve sevgidir. Otorite veya talepkarlık boyutu ile ebeveynlerin çocukları için koyduğu kurallar ve çocuklarının davranışlarını kontrol etme derecesi ifade edilirken; sevgi veya kabul etme boyutu ile ebeveynlerin çocuğa olan sevgisini ifade ediş tarzı ve ifade etme miktarı ile çocuğun varlığının ve düşüncelerinin aile içerisinde kabul edilmesi ifade edilmektedir. Bu boyutlara dayanarak otoriter, izin verici ve demokratik olmak üzere üç ebeveynlik stili tanımlamıştır (Baumrind, 1966). Farklı sınıflandırmalar olsa dahi Baumrind’e ait bu sınıflandırma sistemi günümüzde hala geçerliliğini korumakta ve kullanılmaya devam edilmektedir (Turgut ve Koca, 2019).

1.6.1. Otoriter Ebeveyn Tutumu

Otoriter ebeveyn tutumunun en belirgin özelliği, ebeveynlerin çocuğa uyguladıkları baskıdır. Ebeveynler, çocuklarının hâkimi olduğu düşüncesindedirler ve çocuklarından da kendilerine itaat etmesini beklemektedirler (Kulaksızoğlu, 2016). Otoriter ebeveyn tutumuna sahip olan ebeveynler, sevgilerini çocuklarına istedikleri şeyleri yapmaları karşılığında koşullu olarak göstermektedirler; diğer bir ifadeyle sevgilerini, çocukta istendik davranışların oluşması için bir pekiştireç olarak

kullanmaktadırlar (Cüceloğlu, 2018). Çocuklarının eylem ve inançlarının doğru olmadığını düşündüklerinde ve onlarla çatıştıklarında cezalandırıcı olabilmekte, bu şekilde çocukların iradesini frenlemektedirler. Otoriter ebeveyn tutumuna sahip ebeveynlerde evdeki düzenin ve geleneksel yapının korunması değerli bir amaç olarak görülmektedir. Çocuklara söz hakkı tanınmayıp, çocuğun ebeveynin kurallarına koşulsuz itaat etmesi beklenmektedir (Baumrind, 1966).

Otoriter ebeveyn tutumuna sahip olan ebeveynlerle büyüyen çocuklar, ebeveynlerinin isteklerini yerine getirmediğinde dışlanacakları veya cezalandırılacakları korkusu ile ebeveynlerine boyun eğme eğiliminde olmaktadır. Bu şekilde yetişen çocuklar duygu ve düşüncelerini saklama ihtiyacı hissetmekte, özellikle öfke ve kızgınlıklarını bastırmaktadırlar. Bu durum çocuklarda pasif agresif davranışların oluşmasına ve öfke ve kızgınlık duygularını kendilerinden daha zayıf gördüğü kişilere yöneltmelerine neden olabilmektedir (Kulaksızoğlu, 2016). Yine bu çocukların yaşlılarına göre kaygı seviyesi daha yüksek, daha karamsar, içedönük ve benlik saygısı düşük bireyler oldukları gözlemlenmektedir (Şirin, 2019).

Otoriter ebeveyn tutumu, özellikle babanın evin reisi ve evde kural koyucu konumunda olması, evdeki herkesten bu kurallara uyulmasının beklenmesi, hem anneden hem de çocuklardan babaya karşı boyun eğici olmasının istenmesi gibi özellikleriyle geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri tutumuna benzerlik göstermektedir (Burçin Ertan, 2022).

1.6.2. İzin Verici Ebeveyn Tutumu

İzin verici ebeveyn tutumuna sahip olan ebeveynler, çocuğun isteklerini yerine getirmeye çok önem vermekte ancak çocuk üzerinde çok az kontrol uygulamaktadır (Cüceloğlu, 2018). Bu tutumdaki ebeveynler, kendilerini çocuklarına rol model olmak ya da onların davranışlarını şekillendirmekle yükümlü bireyler olarak görmemektedir. Bunun yerine, çocukların amaçlarına ulaşmaları için her türlü kaynağı sunmaya hazır ve onların istedikleri gibi kullanabilecekleri birer yetişkin olarak kendilerini sunmaktadırlar (Baumrind, 1966).

İzin verici ebeveyn tutumuna sahip olan ebeveynlerin çocukların duygu düzenleme becerisi yeterince gelişmemiş, fevri ve saldırgan, toplumumuzda “şımarık” olarak hitap edilen bireyler olabilmektedir. Öte yandan bu çocukların sosyal

ortamlarda uygun sosyal davranışın ne olduğu konusunda yeterince bilgilerinin olmadığı, davranışlarının sonucunu düşünmeden eylemlerde bulunduğu ve yanlış davranışlarının sorumluluğunu almaktan kaçındığı bilinmektedir (Şirin, 2019).

1.6.3. Demokratik Ebeveyn Tutumu

Demokratik ebeveyn tutumuna sahip olan ebeveynlerin en belirgin özelliği, çocuklarını bir birey olarak görüp onlara değer vermeleri ve çocuklarının bağımsız bir kişilik geliştirmesini desteklemeleridir. Çocuklarına birey olarak saygı duymakta ve çocuğun potansiyelini açığa çıkararak kendini gerçekleştirmesi konusunda çocuğa yardımcı olmaktadır (Kulaksızoğlu, 2016).

Demokratik ebeveyn tutumuna sahip olan ebeveynler, çocuklarını sözlü iletişim konusunda teşvik etmekte, kural koyarken o kuralın mantığını çocukla paylaşmakta ve eğer belirlenen kurala itirazları varsa bunu dile getirmesine izin vermektedirler. Bir başka ifadeyle bu tutuma sahip ebeveynler bir yandan çocuk için kurallar ve sınırlar belirleyip disiplini sağlarken diğer yandan da çocuğun özgür iradesini engellememe eğilimi gösterirler (Baumrind, 1966). Bu şekilde yetişen çocukların fikirlerini ifade etmekte zorluk yaşamayan, kurallara ve problemlere eleştirel bakış açısıyla yaklaşarak alternatif çözümler üretebilen, benlik saygısı yüksek ve yaratıcı bireyler oldukları bilinmektedir (Pekşen Akça, 2012).

Demokratik ebeveyn tutumuna sahip ebeveynlerle yetişen çocukların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin kalıp yargıları daha az benimsediği; izin verici ve otoriter ebeveyn tutumunda yetişen çocuklara göre kız çocuklarının daha bağımsız ve keşfetmeye eğilimli, erkek çocukların ise sosyal ilişkilerinde daha sıcakkanlı ve işbirliğine yatkın oldukları görülmüştür (Şirin, 2019).

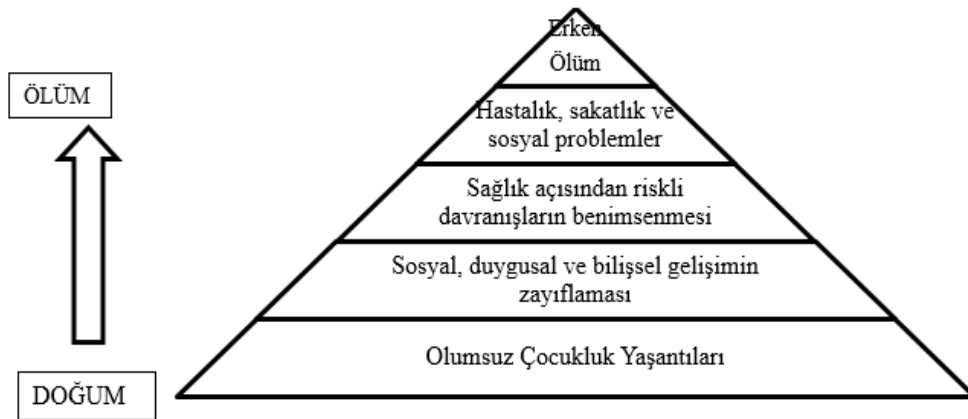
1.7. Algılanan Ebeveyn Tutumları

Çocukların, ebeveynlerinin yetiştirme tutumlarına dair algıları, algılanan ebeveynlik tutumları olarak adlandırılmaktadır. Çocuk yetiştirme sürecinde ebeveynlerin davranışlarından ve tutumlarından çok, çocukların algıladığı tutum önemlidir (Anlı ve Karşı, 2010; Arrindell vd., 1999). Çocukların algıladıkları ebeveyn tutumları ruh sağlıklarının en önemli belirleyicileri arasında yer almaktadır. Çocukların ebeveyn tutumlarını algılama biçimlerinin etkisi yaşamlarının sonraki

dönemlerinde de sürmeye devam edebilmektedir (Ertem,2023).

1.8. Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantıları

Çocukluk çağı olumsuz yaşantıları kavramı; çocuğa yönelik duygusal istismar, cinsel istismar, çocuğun ihmal edilmesi, çocuğa uygulanan fiziksel şiddet, ebeveynlerin boşanması veya ölmesi, ebeveynlerin madde kullanması gibi çocuğun ruhsal olarak zorlanmasına sebep olabilecek travmatik yaşantıları içermektedir (Gündüz vd., 2018). Biçim ve şiddeti değişmekle birlikte çocuklara kötü muamelede bulunulmasının tarih boyunca süregelen bir durum olduğu bilinmektedir (Öztürk, 2011). Çocukluk yıllarında sürekli, tekrarlanan ve çoklu şekilde travmatik yaşantılara maruz kalan bireylerde anksiyete, öfke problemleri, dissosyatif belirtiler, sosyal olarak kaçınmacı davranışlar başta olmak üzere duygusal ve kişiler arası düzenleme kapasitelerinin bozulması belirtileri görülebilmektedir (Cloitre vd., 2009). Hatta bu yaşantılara uzun süre ve tekrarlayan şekilde maruz kalan bireylerde erken ölüm riskinin dahi olduğu bilinmektedir (Felitti vd., 1998). Olumsuz çocukluk yaşantılarının yaşam boyu etkileri Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1. Olumsuz Çocukluk Yaşantılarının Yaşam Boyu Olası Etkileri (Felitti vd., 1998).

Çocukluk çağında olumsuz yaşantılara maruz kalan bireylerin, yetişkinliklerinde aile üyeleri de dahil olmak üzere çevresindeki bireylere örseleyici davranışlarda bulunma olasılığının yüksek olduğu bilinmektedir (Kul Uçtu ve Karahan,2019; Ergin, 2015). Çocukluk çağı olumsuz yaşantılarının yaygınlığı ve bu yaşantı türlerinin hangisinin daha çok etki ettiği kız ve erkek çocuklar arasında

farklılıklar göstermektedir (Almuneef vd., 2017).

1.9. Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Türleri

Ebeveynlerin veya bakım verenlerin çocuğa zarar veren eylemleri temelde fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar ve ihmal olmak üzere dört maddede sınıflandırılmıştır (Runyan vd., 2002; Olive, 2007).

1.9.1. Fiziksel İstismar

Çocuklara (18 yaşından küçük olan tüm bireylere) bilerek ve zarar görmesi amaçlı elle veya herhangi bir cisimle vurma, çocuğu itekleme ve sarsma, ısırma, bir cisimle kesme, yakma, nefessiz bırakma gibi şiddet eylemleri fiziksel istismar olarak adlandırılmaktadır (Dinç, 2011). Fiziksel istismar sonucunda çocuklarda iç kanama, vücutta yanık izleri, kırık, çürük ve morarmalar oluşabilmektedir (Aral ve Gürsoy, 2001). Fiziksel istismar genel olarak ebeveynler veya bakım verenler çocuğu cezalandırmak istediğinde ya da kontrolü kaybettiklerinde meydana gelmektedir. Ayrıca yoksulluk, kültürel uygulamalar, çocuğun engelli olması, ebeveyn depresyonu gibi durumlar da fiziksel istismarın artmasına sebep olmaktadır (Geçkil, 2017). Türkiye’de fiziksel şiddet bir istismar olarak değil, çocuk yetiştirmede kullanılan bir yöntem olarak görülebilmektedir. Bu şekildeki çocuk yetiştirme anlayışı zaman zaman çocuğa karşı şiddete kültürel bir meşruiyet kazandırabilmektedir (Şahin ve Beyazova, 2001). Fiziksel istismara uğrayan çocuklar yetişkinliklerinde depresyon, kaygı bozukluğu, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, panik bozukluk gibi psikolojik sonuçlar; suça yönelme, alkol ve madde kullanımı, adölesan gebelik gibi davranışsal sonuçlar ve zayıf sosyal beceriler, insanlara güvenmekte zorluk, otoriteye aşırı itaat gibi sosyal sonuçlarla karşılaşabilmektedir (Dinç, 2011). Ayrıca yetişkinler tarafından fiziksel istismara uğrayan çocukların şiddet davranışlarını model alma yoluyla öğrendiği ve yetişkinlikte şiddet içeren suç davranışlarını gösterme riskinin yüksek olduğu bilinmektedir (Ergin, 2015).

1.9.2. Duygusal İstismar

Çocuklara göz korkutma, sindirme, kontrol kurma amaçlı yapılan küçük düşürme, tehdit etme, dalga geçme, görmezden gelme, aşağılama gibi eylemler

duygusal istismar olarak adlandırılmaktadır (Hergüner, 2011). Çocuk istismarı türleri arasında veri elde etmenin en zor olduğu dolayısıyla tespitinin de zor olduğu istismar türüdür (Şahin ve Beyazova, 2001; Şikel ve Harmancı, 2022). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), duygusal istismara maruz kalan çocukları fiziksel şiddet uygulama veya maruz kalma, tütün ve madde kullanımı, ruh sağlığı problemleri yaşama konusunda yüksek riskli olarak nitelendirmektedir (DSÖ, 2020).

Diğer istismar türlerinden farklı olarak duygusal istismarda istismar eden kişi genelde çocuğun bakımıyla yükümlü olan ve bağlanma figürü olan kişi olmaktadır. Özellikle iki ebeveynli ailelerde ya ebeveynlerin ikisinin de duygusal istismarda bulunduğu ya da bir ebeveyn duygusal istismarda bulunurken diğer ebeveyn bu duruma göz yumduğu ve çocuğu korumadığı bilinmektedir (Glasser, 2002). Duygusal istismar, çocuklar için fiziksel istismar kadar hatta ondan daha fazla yaralayıcı olabilmektedir. Çocuklar, ebeveynleri tarafından kabul, ilgi, sevgi görmeye; anlaşılma ve cesaretlendirilmeye gereksinim duyarlar. Duygusal istismara uğrayan çocuklar bu gereksinimlerden yoksun olarak büyürler ve durum çocukların duygusal ve sosyal gelişimini olumsuz etkilemekle birlikte çocuklarda değersizlik, yetersizlik gibi düşüncelerin oluşmasına sebep olmaktadır (Hergüner, 2011).

1.9.3. Cinsel İstismar

Çocukların kendisinden en az beş yaş büyük bir erişkin tarafından cinsel amaçlar veya tatmin için kullanılması, cinsel içerikli bir eyleme maruz bırakılması cinsel istismar olarak tanımlanmaktadır (Coşkun, 2011). Bu eylemler, cinsel içerikli konuşmalar dahil olmak üzere cinsel birleşmeye kadar uzanan tüm davranışları kapsamaktadır (Çakır, 2021). Cinsel istismarın, çocuklara kısa ve uzun vadede ağır psikolojik hasarlar vermekle birlikte bireylerin yaşam doyumlarını da olumsuz etkilediği bilinmektedir (Çeçen, 2007). Bununla birlikte cinsel istismarın çocuklar üzerinde bıraktığı etki, çocuğun yaşı, istismarcı ile arasındaki yaş farkı ve aralarındaki yakınlık derecesi, istismarın sıklığı ve sürekliliği gibi değişkenlerden etkilenmektedir (Yakut ve Korkmaz, 2013).

1.9.4. İhmal

Çocuk ihmali, çocuğun ailesinin, kurumların veya devletin çocuğa karşı en temel sorumluluklarını gerçekleştirmemesi olarak adlandırılmaktadır (Aral ve Gürsoy, 2001). Ayrıca çocuğu yeterince gözetmemek ve zarar görmesini engellemek de bir ihmal davranışıdır (Glasser, 2002). Geliştirilen bu ihmal davranışları, çocukları temel hak ve özgürlüklerinden yoksun bırakarak gelişmelerini ve potansiyellerini en iyi şekilde ortaya çıkarmalarını engellemektedir (Aral ve Gürsoy, 2001).

1.10. Benlik Kavramı

Benlik kavramı psikoloji, sosyoloji ve diğer sosyal bilimlerde yaygın çalışılan bir kavram olmakla birlikte, psikoloji alanında ilk kez William James'in "Psikolojinin Prensipleri" kitabında detaylı şekilde ele alınmıştır (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2016).

James (1890)'e göre benlik kavramı, bir insanın yalnızca bedeni veya zihinsel becerileri değil; kıyafetleri, yaşadığı ev, ailesi, arkadaşları, malı ve mülkü dahil kendisine ait olduğunu nitelendirdiği her şeyin bir toplamıdır. Sahip olduğu bu şeyler aynı derecede önemli olmasa da bunlar arttıkça ve geliştikçe birey kendini mutlu ve iyi hissederken, azaldıkça mutsuz ve kötü hissederek.

Kohut ise bebek ve bebeğin hayatında rol oynayan, bebeğin kendinden bir parça olarak gördüğü insanların ilişkisinden (*kendilik nesneleri*) ortaya çıkan "Çekirdek benlik" adını verdiği bir kavramdan söz etmiştir. En belirgin kendilik nesnesi ise "anne"dir. Anne çocuğuna eşsizlik, önemlilik gibi duyguları yansıttıkça bebeğin çekirdek benliği gelişmektedir. Çekirdek benlik ise yetişkinlikteki benliğin olumlu- olumsuz tüm yönlerini oluşturmaktadır (Schultz ve Schultz, 2007).

Bireylerin yaşam boyu karşılaştığı deneyimler de benlik kavramına katkı sağlamaktadır. Benlik, bireylerin çevresindeki kişilerden kendisiyle ilgili aldığı dönütlerle gelişmektedir. Bu noktada benlik kavramının gelişiminin ölçülmesi söz konusu olduğunda karşımıza "Benlik saygısı" kavramı çıkmaktadır (Korkmaz, 1996).

1.11. Benlik Saygısı

Benlik kuramına göre benlik saygısı, benliğe ait bir özelliktir. Benlik saygısı terimi alan yazında özsaygı, özgüven, benlik değeri, benlik imgesi gibi kavramlarla da ifade edilmektedir. (Korkmaz, 1996).

Benlik saygısı en genel anlamı ile bireyin benliğine yönelik olumlu ve olumsuz algılarının bütünüdür. Benlik saygısının yüksek olması, bireyin kendini “*Yeterli derecede iyi*” hissetmesi anlamı taşımaktadır. Benlik saygısı yüksek olan birey kendi değerinin farkındadır ve kendine saygısı vardır. Kendini diğer insanlardan üstün görmez ve kendini değerli hissetmek için başkalarının da kendisini “*yeterince iyi*” olarak değerlendirmesine veya yüceltmesine gereksinim duymaz. Benlik saygısı yüksek olan bireyler kendini kabullenmiş olarak tanımlanabilir. Bu tanım bu bireylerin olumlu ve olumsuz özelliklerinin farkında olduğunu, kendi kusurlarını görebildiğini ve bu kusurları gidererek kendini geliştirmek için çaba gösterdiğini ifade etmektedir (Rosenberg, 1965). Diğer bir ifadeyle benlik saygısı yüksek bireyler hata yapmış olsalar dahi hatalarını kabul etmekle birlikte yine de kendilerine karşı olumlu bakış açılarını kaybetmezler (Crocker ve Park, 2004). Ayrıca benlik saygısı yüksek olan bireylerin bağımsızlık duygularının gelişmiş, yaratıcılığı yüksek ve daha azimli bireyler olmaya eğilimli olduğu söylenebilir (Korkmaz, 1996).

Bireylerin benlik saygısının düşük olması ise, kendilerinden memnuniyetlerinin düşük olması hatta kendi kişisel özelliklerini küçümsemeye meyilli olduklarını ifade etmektedir. Bu bireylerin benlik algıları olumsuzdur ve kendilerini oldukları gibi kabul etmekte zorlanırlar (Rosenberg, 1965). Benlik saygısı düşük olan bireyler hata yapmaktan ve toplum içinde yanlış bir şey söylemekten korktukları için toplum içinde fikirlerini ifade etmekten çekinirler. Bu durum da bireylerin sosyal hayatını olumsuz etkiler ve genelde sosyal ortamlarda “*içe kapanık*” bireyler olarak görülürler (Korkmaz, 1996).

William James (1980)’e göre benlik saygısını etkileyen üç faktör vardır. Bireylerin benlik saygısı bu üç faktörün oranına göre şekillenir. Bu faktörler:

1- *Başarı*: Bireyler hayatta başarılı oldukça benlik saygıları da artacaktır. Başarının verdiği gurur ve tatmin bireylerin kendinden memnuniyet düzeyinin artmasını sağlar. Bu durumun tersi olarak başarısızlık ise bireylerin benlik saygılarını zedeler.

2- *Beklentiler*: Bireyler yaşamda beklentilerini potansiyellerinden fazla tutar ve bunları gerçekleştiremezlerse bu durum benlik saygılarının azalmasına neden olacaktır. Beklentilerini daha makul tutan bireyler ise bunları başardıkça tatmin olmuş ve gururlu hissedecektir. Bu durum beklentileri gerçekçi düzeyde

tutmanın benlik saygısı üzerindeki önemini ifade etmektedir.

3- *Benliği oluşturan unsurlar*: Bireylerin benlik saygısı, benliğiyle özdeşleştirdiği unsurlarla ilişkilidir. Örneğin bireyler maddiyat ve statüyü temel kimlik öğeleri olarak gördüğünde bunları yitirdiğinde benlik saygısında da büyük bir azalış meydana gelecektir. Kimliğini daha içsel değerlerle ve fikirleriyle oluşturan bir bireyin benlik saygısını koruması veya yaşadığı kayıplar sonrası yeniden sağlıklı bir benlik oluşturmaya daha kolay olacaktır.

William James (1980)'in benlik saygısını etkilediğini belirttiği faktörlere ek olarak Brown ve Marshall (2006) tek bir benlik saygısının olmadığını ileri sürmüştür. Brown ve Marshall (2006)'a göre üç çeşit benlik saygısı türü bulunmaktadır. Bunlar:

1- *Genel (Evrensel) Özsaygı*: Bireylerin genel olarak kendileri hakkındaki fikrini temsil eden benlik saygısı türüdür. Diğer benlik saygısı türlerine göre nispeten daha sabittir, zaman ve olaylara göre çok fazla değişiklik göstermez. Bireylerin kendilerine verdikleri değerlerin genel bir ifadesidir. Mizaçla ve genetikle kısmen ilişkilidir.

2- *Durumsal Özsaygı*: Bireylerin yaşadıkları olumlu veya olumsuz deneyimlere verdikleri duygusal tepkileri temsil eden benlik saygısı türüdür. Yani bireyler yaşadıkları olayların benlik saygısını artırdığını ya da azalttığını söylediğinde aslında durumsal özsaygıdan bahsetmektedir. Bu benlik saygısı türü "*kendilik değeri duyguları*" olarak da ifade edilmektedir. İşinde terfi alan bir bireyin benlik saygısı bir süre çok fazla yükselirken eşinden boşanan bir bireyin benlik saygısı dibe vurabilir. Genel özsaygı süreklilik gösterirken durumsal öz saygı kısa sürelidir.

3- *Spesifik Özsaygı*: Bireylerin birbirinden farklı özellikleri hakkındaki fikirlerini temsil eden benlik saygısı türüdür. Örneğin bir birey akademik olarak başarısız olup bu konuda düşük benlik saygısına sahipken yetenekli olduğu spor konusunda yüksek benlik saygısına sahip olabilir. Yani bireyler farklı alanlarda farklı derecede benlik saygısına sahip olabilirler.

1.12. İlgili Araştırmalar

Bu başlık altında çalışmanın değişkenleri ile ilgili yurt içi ve yurt dışında yapılan araştırmalarla ilgili bilgi verilmiştir. Araştırmalar, kronolojik sıralarına göre özetlenerek verilmiştir

Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarla İlgili Yurt İçinde Yapılmış Araştırmalar

Öztürk (2005) tarafından yapılan çalışmada çocukların toplumsal cinsiyet kalıp yargıları esneklik düzeyleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda kız çocuklarının toplumsal cinsiyet kalıp yargı esneklik düzeylerinin erkek çocuklardan daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca çocuklarda gözlemlenen esneklik düzeyinin yaşla birlikte arttığı görülmüştür. Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuç ise, cinsiyet kimliklerini “kadınsı” olarak tanımlayıp kendini bu şekilde onaylayan kadınların kalıp yargı esneklik düzeyleri düşükken “erkeksi” olarak kabul eden kadınların kalıp yargı esneklik düzeylerinin daha yüksek olduğu, erkeklerde ise bu durumun tam tersi olduğudur.

Zeyneloğlu (2008) tarafından hemşirelik öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada, öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları eşitlikçi cinsiyet rolü, kadın cinsiyet rolü, evlilikte cinsiyet rolü, erkek cinsiyet rolü geleneksel cinsiyet rolü boyutları ile incelenmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin eşitlikçi cinsiyet rolü ve kadın cinsiyet rolü alt boyutlarında eşitlikçi tutuma sahip oldukları; evlilikte cinsiyet rolü, geleneksel cinsiyet rolü ve erkek cinsiyet rolü alt boyutlarında geleneksel tutuma sahip oldukları görülmüştür. Ayrıca puan ortalamalarına göre hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha çok eşitlikçi tutumu benimsedikleri görülmüştür.

Çavdar (2013) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada, üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ile romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucunda üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları eşitlikçi oldukça romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançlarının azaldığı görülmüştür. Ayrıca toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların cinsiyet, yaş, öğrenim görülen program ve mezun olunan lise türüne göre anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur.

Erzeybek (2015) tarafından yapılan çalışmada ebeveynlerin çocuklarını

yetiştirirken benimsedikleri toplumsal cinsiyet rolü tutumları incelenmiştir. Araştırma sonucunda ailelerin en fazla aşırı korumacı ebeveyn tutumunu benimsedikleri ve daha çok eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolü tutumuna sahip oldukları görülmüştür. Ayrıca ebeveynlerin demokratik aile tutumunu benimsedikçe toplumsal cinsiyet rollerine dair eşitlikçi tutumun arttığı görülmüştür. Araştırmada genel sonuç olarak ebeveyn tutumları ile toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların birbirinden etkilendiği bulunmuştur.

Selçuk (2021) tarafından yapılan çalışmada on sekiz yaş üzeri kadınların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları açısından bağlanma stili, kadına yönelik şiddet tutumu ve benlik saygısı incelenmiştir. Araştırma sonucunda geleneksel toplumsal cinsiyet rolü tutumuna sahip kadınların eşitlikçi role sahip kadınlara göre daha fazla kaygılı ve kaçınan bağlanma stiline sahip oldukları, kadına şiddete daha fazla müsamaha gösterebildikleri ve benlik saygılarının daha düşük olduğu görülmüştür.

Ak (2019) tarafından yapılan çalışmada evli bireylerde bağlanma stillerinin benlik saygısı, toplumsal cinsiyet rolleri ve ayrılık anksiyetesi üzerindeki yordayıcı etkisi incelenmiştir. Araştırma sonucunda benlik saygısının güvenli bağlanma arttıkça arttığı, korkulu ve kayıtsız bağlanma arttıkça azaldığı görülmüştür. Ayrıca güvenli bağlanma arttıkça toplumsal cinsiyet rolünün daha eşitlikçi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca araştırmada kadın katılımcıların toplumsal cinsiyet rolü tutumlarının erkek katılımcılara göre daha eşitlikçi olduğu görülmüştür.

Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarla İlgili Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar

Marks vd. (2009) tarafından yapılan çalışmada toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar ile aile dinamikleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada geleneksel aileler, eşitlikçi aileler ve ebeveynlerin geleneksel çocukların ise eşitlikçi olduğu ayrışan aileler olmak üzere üç aile örüntüsü oluşturulmuştur. Araştırma sonucunda aile içi çatışmanın en fazla geleneksel tutuma sahip olduğu ailelerde görülmüştür. Ayrıca ailede erkek çocuk ne kadar fazla ise geleneksel tutumun o kadar baskın olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Scott (2016) tarafından yapılan çalışmada aileye ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların zaman içinde nasıl bir değişim gösterdiği incelenmiştir. Araştırma

sonucunda savaş sonrasında (1940 sonrası) doğan bireylerin evlilik ve annelik konusunda daha az geleneksel tutumlara sahip olduğu, dini değerler azaldıkça geleneksel aile değerlerinin azaldığı görölmüştür. Ayrıca geleneksel cinsiyet rolleri azalsa dahi ev içi işlerin paylaşımında erkeklerin hala sınırlı rol aldığı ve kadınlar iş hayatına hızlı uyum sağlarken erkeklerin ev içi işlerin katılımına uyum sağlamakta zorlandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Boehnke (2011) tarafından yapılan çalışmada dünya genelinde 20-55 yaş arasındaki bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum farklılıkları incelenmiştir. Yirmi dört farklı bölgeden alınan verilerin karşılaştırıldığı bu çalışmada ailenin eğitim düzeyi, çalışan bir birey olma, kültürel yapı gibi faktörler incelenmiştir. Araştırma sonucunda eğitim düzeyi yüksek olan ve annesi çalışan bireylerin, ayrıca kendisi çalışan kadınların eşitlikçi tutumları daha çok benimsediğı görölmüştür. Çalışmadan elde edilen bir diğer sonuç çocuk sahibi olmanın kadınlar üzerinde gelenekselleştirici bir etkisinin olduğu, erkekler de ise böyle bir etkinin olmadığıdır.

Adil ve Malik (2024) tarafından yapılan çalışmada ebeveynlik uygulamalarının çocuklarda toplumsal cinsiyet rolü tutumlarını oluşturmadaki rolü incelenmiştir. Hem ebeveynlerin hem de çocukların katılımıyla gerçekleştirilen bu araştırmada olumlu ebeveynlik uygulamalarına annelerin babalardan daha çok önem verdiğı görölmüştür. Bunun sonucu olarak hem kız hem de erkek çocukların toplumsal cinsiyet rolü tutumlarının oluşumunda annelerin daha fazla etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca araştırmada kız çocukların hem geleneksel hem de eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolü tutumlarına erkeklere göre daha güçlü bir şekilde bağlı oldukları bulunmuştur.

Algılanan Ebeveyn Tutumlarıyla İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Cankardaş (2019) tarafından yapılan çalışmada kadın ve erkeklerin olumsuz değerlendirilme korkusu üzerinde algılanan ebeveyn tutumlarının ve benlik saygısının rolü incelenmiştir. Araştırma sonucunda kadınlar çocukluğunda ebeveynlerini duygusal olarak daha sıcak algılarken erkeklerin daha reddedici algıladıkları görölmüştür. Ayıca kadınlarda düşük benlik saygısı olumsuz değerlendirme korkusuna yol açarken erkeklerde böyle bir durumun söz konusu olmadığı, erkeklerde aşırı koruyucu ebeveyn tutumunun olumsuz değerlendirme korkusuna sebep olduğu görölmüştür.

Sertbaş (2021) tarafından yapılan çalışmada algılanan ebeveyn tutumlarının

beliren yetişkinlerin beden algıları ve benlik saygılarına etkisi incelenmiştir. Araştırma sonucunda beliren yetişkinlerin hem beden algısının hem de benlik saygısının algıladıkları ebeveyn tutumundan etkilendiği görülmüştür. Özellikle ebeveyn tutumlarındaki ilgi/şefkat ve çocuk bakımı alt boyutlarının beliren yetişkinlerin benlik saygısını önemli ölçüde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Burçin Ertan(2022) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada, öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ile algılanan ebeveyn tutumları ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucunda ebeveyn tutumlarının otoriter ve aşırı koruyucu olarak algılanma düzeyi arttıkça eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolü tutumunun azaldığı; buna karşılık, ebeveyn tutumlarının demokratik algılanma düzeyi arttıkça eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolü tutumunun arttığı görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolü tutum puanları arttıkça psikolojik iyi oluş puanlarının da arttığı görülmüştür.

Ertem (2023) tarafından yapılan çalışmada yetişkinlerde algılanan ebeveyn tutumları ve çocukluk çağı travmalarının varoluşsal öfkeye etkisi incelenmiştir. Araştırma sonucunda ebeveynlerde duygusal sıcaklık arttıkça varoluşsal öfkenin, duygusal ve fiziksel istismarın, ihmalin azaldığı görülmüştür. Ayrıca ebeveynlerde aşırı koruyuculuk ve reddedicilik arttıkça varoluşsal öfkenin ve çocukluk çağı travmalarının arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Göksuçokur (2023) tarafından genç yetişkinler üzerinde yapılan çalışmada algılanan ebeveyn tutumlarının benlik saygısı ve özgüven tutumlarına etkisi incelenmiştir. Araştırma sonucunda algılanan demokratik ebeveyn tutumu arttıkça benlik saygısının arttığı, algılanan aşırı koruyucu ebeveyn tutumu arttıkça ise benlik saygısının azaldığı görülmüştür. Ayrıca yaş arttıkça benlik saygısının arttığı ve kardeş sayısı arttıkça algılanan demokratik ebeveyn tutumunun azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Algılanan Ebeveyn Tutumlarıyla İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Kolburan vd. (2012) tarafından yapılan çalışmada ergenlerde cinsiyete göre algılanan ebeveyn tutumları incelenmiştir. Araştırma sonucunda erkeklerin annelerini kızlara göre daha otoriter ve koruyucu olarak algıladıkları, kızların ise babalarını erkeklere göre daha demokratik ve koruyucu olarak algıladıkları görülmüştür. Ayrıca ergenlerde yaş arttıkça annelerini daha demokratik, babalarını ise daha otoriter olarak

algıladıkları görülmüştür.

Beyers (2013) tarafından yapılan çalışmada geç ergenlerde ebeveynlerden psikolojik ayrılma ve üniversiteye uyumda yaş, cinsiyet ve algılanan ebeveyn tutumunun etkisi incelenmiştir. Araştırmada psikolojik ayrılma, ebeveynlerden bağımsızlaşma ve olumlu psikolojik duygular olarak iki boyutta incelenmiştir. Araştırma sonucunda bu iki boyutunda öğrencilerin üniversiteye uyumunu etkilediği görülmüştür. Ayrıca algılanan ebeveyn tutumu ve cinsiyetin üniversiteye uyum ve psikolojik ayrılmaya etki etmediği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuç ise ebeveynlerden bağımsızlık arttıkça olumlu ayrılma duygularının azaldığıdır, bu ilişki otoriter ebeveyn tutumu algılayan ergenlerde daha belirgin olarak görülmüştür.

Kauser ve Pinquart (2016) tarafından yapılan çalışmada algılanan ebeveyn tutumları ile suç işleme eğilimi arasındaki ilişkide cinsiyet farklılıkları incelenmiştir. Araştırma sonucunda algılanan otoriter ebeveyn tutumu arttıkça gençlerde suç eğiliminin azaldığı, ihmalkar ebeveyn tutumu arttıkça suç eğiliminin arttığı görülmüştür. Ayrıca annelerden algılanan ebeveyn tutumunun suç işleme eğilimi ile daha fazla ilişkili olduğu bulunmuştur. Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuç ise erkek ergenlerin kızlara göre ebeveynlerini daha otoriter ve ihmalkar olarak algıladığıdır.

Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılarıyla İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Bozdemir (2015) tarafından yapılan çalışmada bağlanma stilleri, ebeveyn tutumları ve olumsuz çocukluk yaşantılarının duygusal zekâ ile ilişkisi incelenmiştir. Araştırma sonucunda demokratik ebeveyn tutumu arttıkça duygusal zekânın arttığı, olumsuz bağlanma stilleri ve olumsuz çocukluk yaşantıları arttıkça duygusal zekânın azaldığı görülmüştür. Araştırmada duygusal zekâyı en çok düşüren çocukluk çağı olumsuz yaşantısı türünün “*cinsel istismar*” olduğu sonucu bulunmuştur.

Altun (2019) tarafından yapılan çalışmada kadınlarda toplumsal cinsiyet rolü tutumları ile olumsuz çocukluk yaşantıları ve erken dönem uyumsuz şemalar arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucunda olumsuz çocukluk yaşantıları arttıkça eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolü tutumunun azaldığı görülmüştür. Ayrıca çalışmayan kadınların eşitlikçi tutumlarının çalışan kadınlara göre daha fazla olduğu ve çalışmayan kadınların daha az olumsuz çocukluk yaşantısı olduğu bulunmuştur.

Son olarak ortaokul mezunu kadınların lise mezunu kadınlara göre geleneksel cinsiyet rolü tutumlarının daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Güneş ve Tarhan (2022) tarafından yapılan çalışmada genç yetişkinlerin toplumsal cinsiyet algısını yordamada olumsuz çocukluk yaşantılarının rolü incelenmiştir. Araştırma sonucunda genç yetişkinlerin çocukluk çağı olumsuz yaşantıları arttıkça toplumsal cinsiyet algısının gelenekselleştiği görülmüştür. Ayrıca toplumsal cinsiyet algısının cinsiyet algısının kadınlarda ve eğitim düzeyi arttıkça daha eşitlikçi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Topuz (2022) tarafından yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinin olumsuz çocukluk yaşantıları, cinsel mite inanma düzeyleri ve toplumsal cinsiyet rolü stresi düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucunda olumsuz çocukluk yaşantıları arttıkça hem cinsel mitlere inanma düzeyinin hem de kadın ve erkek toplumsal cinsiyet rolü stresinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Gündoğmuş Kılınç (2023) tarafından yapılan çalışmada çocukluk çağı olumsuz yaşantılarının anksiyete ile ilişkisinde ebeveyn tutumları ve bağlanma stillerinin rolü incelenmiştir. Yetişkin katılımcılar üzerinde yapılan bu araştırma sonucunda demokratik ebeveyn tutumu ile yetişen bireylerde çocukluk çağı olumsuz yaşantılarının az , koruyucu ve otoriter ebeveyn tutumlarında yetişen bireylerde ise fazla olduğu görülmüştür. Ayrıca çocukluk çağı olumsuz yaşantılar arttıkça güvenli bağlanmanın azaldığı; kaçınmacı bağlanma, kaygılı bağlanma ve anksiyetenin arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Koçak (2024) tarafından yapılan çalışmada çocukluk çağı travmaları ile duygusal yeme arasındaki ilişkide benlik saygısı ve duygu düzenleme güçlüğü'nün rolü incelenmiştir. Yetişkin katılımcılar üzerinde yapılan bu araştırma sonucunda bireylerde çocukluk çağı travmaları arttıkça hem benlik saygısının azaldığı, hem de benlik saygısı düzeyinin aracılığıyla duygusal yeme davranışının arttığı görülmüştür. Ayrıca çocukluk çağı travmaları arttıkça duygu düzenleme güçlüğü'nün de arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantılarıyla İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Unger vd. (2009) tarafından kadınlar üzerinde yapılan çalışmada toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum ile çocukluk çağı cinsel istismarı arasındaki ilişki

incelenmiştir. Araştırma sonucunda geleneksel cinsiyet rollerinin hem kadınların çocukluk çağında cinsel istismara uğrama ihtimaliyle ilişkili olduğu hem de geleneksel cinsiyet rollerini benimseyen kadınların bu mağduriyet sonrasında daha fazla psikolojik sıkıntı bildirdiği görülmüştür. Ayrıca itaatkârlık, boyun eğme gibi kadınlara yüklenen geleneksel kalıp yargıların kadınların cinsel istismara karşı kendilerini korumalarını zorlaştırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Whitaker vd. (2021) tarafından ABD'li yetişkinler üzerinde yapılan çalışmada, çocukluk çağı olumsuz yaşantıları ile cinsiyet arasındaki etkileşim incelenmiş ve bu iki faktörün depresyon ve anksiyete bozuklukları üzerindeki ortak etkileri değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda, olumsuz çocukluk yaşantısına maruz kalmanın ve kadın olmanın hem depresyon hem de anksiyete bozuklukları için ayrı ayrı risk faktörleri olduğu görülmüştür. Özellikle üç veya daha fazla olumsuz çocukluk yaşantısına maruz kalmış kadınlarda, depresyon ve anksiyete düzeyi anlamlı şekilde artmıştır. Ayrıca çalışmada, kadınların çocuklukta yaşadıkları olumsuz yaşantıların etkisinin, toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklanan stresle birlikte daha derin ve kalıcı hale gelebildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Yan vd. (2024) tarafından yapılan çalışmada ergenlerde olumsuz çocukluk yaşantıları ve benlik saygısını yordamada sosyal sermaye ve cinsiyetin rolü incelenmiştir. Araştırma sonucunda olumsuz çocukluk yaşantıları arttıkça benlik saygısının azaldığı ancak sosyal sermayenin varlığının bu etkiyi azalttığı bulunmuştur. Yani olumsuz çocukluk yaşantıları olan ergenlerin ebeveyn, arkadaş aile desteği gibi sosyal sermaye kaynaklarına sahip olması benlik saygısının azalmasını engelleyici rol oynamaktadır. Sosyal sermayedeki en önemli desteğin ise aile desteği olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Benlik Saygısıyla İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Ölçüm (2014) tarafından yapılan çalışmada madde kullanımı olan ve olmayan ergenlerin benlik saygısı, çocukluk çağı olumsuz yaşantıları ve öfke ifade biçimleri karşılaştırılmıştır. Araştırma sonucunda madde kullanımı olan ergenlerin madde kullanmayan ergenlere göre benlik saygılarının daha düşük olduğu ve olumsuz çocukluk yaşantılarının daha fazla olduğu görülmüştür.

Güneri Yöyen (2016) tarafından yapılan çalışmada çocukluk çağı travmaları ve benlik saygısı arasındaki ilişki cinsiyete dayalı olarak incelenmiştir. Araştırma

sonucunda çocukluk çağı travmalarının tamamının (duygusal, fiziksel, cinsel istismar ve ihmal) düşük benlik saygısı ile ilişkili olduğu görülmüştür. Diğer bir ifadeyle çocukluk çağı travmaları arttıkça benlik saygısı azalmaktadır. Ayrıca araştırmada cinsel istismar ve fiziksel ihmal yaşantılarının erkeklerde daha çok görüldüğü, diğer istismar ve ihmal türlerinde cinsiyete ilişkin bir farkın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Erdem (2019) tarafından yapılan çalışmada yetişkin kadınların toplumsal cinsiyet rolleri ile benlik saygısının ilişki doyumu ile ilişkisi incelenmiştir. Araştırma sonucunda “androjen” ve “erkeksi” cinsiyet rolünü benimseyen kadınların benlik saygısının “kadınsı” ve “belirsiz” cinsiyet rolünü benimseyenlerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca benlik saygısı arttıkça ilişki doyumunun da arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ayçiçek (2020) tarafından yapılan bir çalışmada kadınlarda toplumsal cinsiyet algısı, psikolojik iyi oluş ve benlik saygısı arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucunda kadınların toplumsal cinsiyet algısı eşitlikçi oldukça psikolojik iyi oluşlarının ve benlik saygılarının arttığı görülmüştür. Ayrıca çalışan kadınların, sosyoekonomik düzeyi yüksek ve eğitim seviyesi yüksek olan kadınların benlik saygılarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ak (2022) tarafından yetişkinler üzerinde yapılan çalışmada sosyal kaygı, algılanan ebeveyn tutumları, benlik saygısı ve başa çıkma stilleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucunda aşırı koruyucu ve reddedici ebeveyn tutumu algılayan bireylerde sosyal kaygının yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca benlik saygısı arttıkça sosyal kaygının azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Benlik Saygısıyla İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Lennon vd. (1994) tarafından farklı uyruklardan üniversite öğrencisi kadınlar üzerinde yapılan çalışmada toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar, beden imgesi ve benlik saygısı arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucunda uyruk fark etmeksizin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutum arttıkça benlik saygısının arttığı görülmüştür.

Kling vd. (1999) tarafından yapılan derleme çalışmasında benlik saygısının cinsiyete göre nasıl farklılaştığı incelenmiştir. Çalışma sonucunda erkeklerin benlik saygısının kadınlardan daha yüksek olduğu görülmüştür.

Chang (2007) tarafından yapılan çalışmada farklı kültürden gelen ebeveynlerin

ebeveyn tutumlarının ergenlerin benlik saygısı, ebeveynleriyle ilişkilerinden duydukları memnuniyet düzeyi ve kişisel tatmin arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucunda demokratik ebeveyn tutumu arttıkça benlik saygısı, ebeveyn ilişkilerinden duyulan memnuniyet ve kişisel tatmin düzeyinin arttığı, otoriter ebeveyn tutumu arttıkça ise diğer değişkenlerin azaldığı görülmüştür.

Szkody vd. (2020) tarafından yapılan çalışmada özsaygı ve cinsiyet farklılıkları açısından ebeveyn tutumlarının psikolojik sorunlar üzerindeki etkileri incelenmiştir. Genç yetişkinler üzerinde yapılan bu çalışma sonucunda kadın katılımcılarda annelerin demokratik ebeveyn tutumuna sahip olmasının benlik saygısını artırdığı ve psikolojik sorunları azalttığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca tüm katılımcılarda benlik saygısı arttıkça psikolojik sorunların azaldığı görülmüştür.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, ilişkisel tarama modeline uygun olarak üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ile algılanan ebeveyn tutumları, olumsuz çocukluk yaşantıları ve benlik saygıları arasındaki ilişki incelenmiştir.

İlişkisel tarama modeli, iki veya daha fazla değişken arasındaki değişimin varlığını ve/veya değişimin derecesini amaçlayan bir tarama modelidir (Büyüköztürk, 2015). Bu modelin korelasyon türü ve karşılaştırma türü olmak üzere iki biçimi bulunmaktadır. Korelasyon türü ile yapılan çalışmalarda temel amaç değişkenlerin birlikte değişip değişmediğini ve değişimin şeklini belirlemektir. Karşılaştırma türü ile yapılan çalışmalarda ise en az iki değişken vardır ve bunlardan belirlenen birine göre gruplar oluşturulurken, diğer değişken/değişkenlere göre aralarında bir farklılaşma olup olmadığını incelemek amaçlanmaktadır (Karasar, 2008). Bu araştırma, karşılaştırma türü ilişkisel tarama modeli kullanarak gerçekleştirilmiştir.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan katılımcılar, amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan “ulaşılabilir örnekleme” kullanılarak belirlenmiştir. Ulaşılabilir örnekleme, araştırmacının hedeflediği evrenden örneklemini elde etmek için en kolay ulaşabileceği katılımcıların örnekleme kapsamına alınmasını ifade etmektedir (Büyüköztürk, 2015; Baltacı, 2018). Katılımcılara ilişkin özellikler Tablo 1’de gösterildiği gibidir.

Tablo 1. Katılımcılara ilişkin tanımlayıcı özellikler

Değişkenler	Kategoriler	F	%
Cinsiyet	Kadın	547	73,8
	Erkek	194	26,2
	Toplam	741	100
Kardeş Sayısı	1-2 kardeş	233	31,5
	3-4 kardeş	404	54,5
	5 kardeş ve üzeri	104	14,0
	Toplam	741	100
Fakülte	Eğitim	365	49,3
	İnsan ve Toplum Bilimleri	43	5,8
	İletişim	54	7,3
	İşletme	52	7,0
	Fen Edebiyat	17	2,3
	İlahiyat	24	3,2
	Mimarlık	18	2,4
	Hukuk	68	9,2
	Sağlık Bilimleri	21	2,8
	Mühendislik	50	6,7
	Diğer	29	3,9
	Toplam	741	100
Sınıf	1.Sınıf	290	39,1
	2.Sınıf	129	17,4
	3.Sınıf	168	22,77
	4.Sınıf	154	20,8
	Toplam	741	100
Anne-Baba Birliktelik Durumu	Her ikisi de sağ ve birlikteler	672	90,7
	Her ikisi de sağ ama boşandılar	30	4,0
	Annem veya babam vefat etti	39	5,3
	Toplam	741	100

2.3. Verilerin Toplanması

Veri toplama sürecinde öncelikli olarak araştırmada kullanılacak ölçme araçlarını geliştiren ya da uyarlayan kişilerle elektronik posta yoluyla iletişime geçilmiş ve gerekli izinler alınmıştır (EK 1). Sonrasında Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu’ndan araştırmanın uygulanması için gerekli izin alınmıştır. Ardından araştırmacı tarafından hazırlanan “*Kişisel Bilgi Formu*” ve izni alınan ölçme araçları bir araya getirilerek veri toplama formu oluşturulmuştur. Verilerin bir kısmı Google Formlar aracılığıyla online ortamda bir

kısmı ise veri toplama formunun fotokopi ile çoğaltılmasıyla yüz yüze olarak uygulanmıştır. Veriler tamamen gönüllülük esası ile toplanmış olup hem online ortamda hem de yüz yüze katılımcılara araştırmanın amacı ve ölçeklerin nasıl yanıtlanacağı ile ilgili gerekli bilgiler verilmiştir. Veri toplama formu katılımcılar tarafından yaklaşık 10-15 dakika sürede doldurulmuştur. Yüz yüze toplanan veriler Trabzon Üniversitesi'nin farklı fakülte ve bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerden etik kurul izni ile ve öğretim görevlilerinden alınan randevular ile uygulanmıştır.

2.4. Veri Toplama Araçları

2.4.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan bu formda katılımcıların öğrenim gördüğü üniversite, fakülte, bölüm, sınıf düzeyi, cinsiyet, doğum sırası, kardeş sayısı ve anne-babanın hayatta olma durumu ile ilgili bilgiler yer almaktadır (EK 2).

2.4.2. Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği(TCRTÖ)

Zeyneloğlu ve Terzioğlu (2011) tarafından geliştirilen bu ölçek Türkiye'de üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarını inceleyen ilk ölçektir. Toplam 38 maddeden oluşan ölçek Likert tipinde hazırlanmıştır ve beşli dereceleme şeklinde puanlanmaktadır. Ölçeğin eşitlikçi cinsiyet rolü, kadın cinsiyet rolü, evlilikte cinsiyet rolü, geleneksel cinsiyet rolü ve erkek cinsiyet rolü olmak üzere beş alt boyutu bulunmaktadır. Ölçekte bulunan eşitlikçi tutum cümleleri “tamamen katılıyor” yanıtı 5, “katılıyor” yanıtı 4, “kararsız” yanıtı 3, “katılmıyor” yanıtı 2 ve “kesinlikle katılmıyor” yanıtı 1 puan alacak şekilde puanlanırken, geleneksel tutum cümleleri bu puanlamanın tam tersi olacak şekilde puanlanarak elde edilmektedir. Puanlama sonucunda ölçekten alınabilecek en yüksek puan 190 iken en düşük puan 38'dir. Alınan yüksek puanlar üniversite öğrencilerinin eşitlikçi tutuma sahip olduğunu, düşük puanlar ise geleneksel tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Cronbach α değeri 0,92 olarak bulunmuştur. Ölçeğin alt boyutlarının Cronbach α güvenirlik katsayısı 0,80 ve 0,72 arasında değişmektedir. Bu uygulamada ise ölçeğin Cronbach α değeri eşitlikçi cinsiyet rolü alt boyutu için 0,85, kadın cinsiyet rolü alt

boyutu için 0,79, evlilikte cinsiyet rolü alt boyutu için 0,80, geleneksel cinsiyet rolü alt boyutu için 0,83, erkek cinsiyet rolü alt boyutu için 0,73 olarak bulunmuştur.

2.4.3. İki Boyutlu Benlik Saygısı: Kendini Sevme/Özyeterlilik Ölçeği

Tafarodi ve Swann (2001) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçe uyarlaması Doğan (2011) tarafından yapılmıştır. Toplam 16 maddeden oluşan ölçek beşli Likert tipinde hazırlanmıştır. Ölçekte bulunan cümlelerde “tamamen katılıyor” yanıtı 5, “katılıyor” yanıtı 4, “kararsız” yanıtı 3, “katılmıyor” yanıtı 2 ve “kesinlikle katılmıyor” yanıtı 1 puan alacak şekilde puanlanmaktadır. Ölçeğin Kendini Sevme ve Özyeterlilik olmak üzere iki alt boyutu bulunmaktadır. Ölçekten alınan puanların yüksek olması benlik saygısının da yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Ölçeğin Cronbach α güvenirlik katsayısı Kendini sevmeye alt boyutu için 0,83, Öz yeterlilik alt boyutu için 0,74 olarak hesaplanmıştır. Test tekrar test güvenirlik katsayısı ise 0,72 olarak bulunmuştur. Bu uygulamada ise Cronbach α değeri kendini sevmeye alt boyutu için 0,88, öz yeterlilik alt boyutu için 0,77 olarak bulunmuştur.

2.4.4. Çocukluk Yaşantıları Ölçeği (ÇYÖ)

Ölçek Manap (2015) tarafından geliştirilmiştir. Toplam 12 maddeden oluşan ölçek beşli Likert tipinde hazırlanmıştır. Ölçekte bulunan cümlelerde “Hiçbir zaman” yanıtı 5, “Nadiren” yanıtı 4, “Bazen” yanıtı 3, “Sık sık” yanıtı 2 ve “Her zaman” yanıtı 1 puan alacak şekilde puanlanmaktadır. Ölçeğin aile yaşantısı, okul yaşantısı ve kişisel sosyal yaşantılar olmak üzere üç alt boyutu bulunmaktadır. Her boyut için alınan puanların yüksek olması o boyuttaki olumsuz çocukluk yaşantılarının fazla olduğu anlamına gelmektedir. Ölçeğin Cronbach α güvenirlik katsayısı aile yaşantısı alt boyutu için 0,82, okul yaşantısı alt boyutu için 0,74, kişisel sosyal yaşantılar alt boyutu için 0,69 olarak hesaplanmıştır. Bu uygulamada ise Cronbach α güvenirlik katsayısı aile yaşantısı alt boyutu için 0,93, okul yaşantısı alt boyutu için 0,71, kişisel sosyal yaşantılar alt boyutu için 0,89 olarak hesaplanmıştır.

2.4.5. Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği Çocuk Formu (KAET-Ç)

Arrindel vd. (1999) tarafından geliştirilen ölçeğin Türkçe uyarlaması Dirik vd. (2015) tarafından yapılmıştır. Çalışmada ölçeğin 23 maddelik kısa formu kullanılmıştır. Ölçekte algılanan ebeveyn tutumları anne ve baba için ayrı olacak şekilde dörtlü derecelendirme ile hazırlanmıştır. “Hayır, hiçbir zaman” yanıtı 1, “Evet, arada sırada” yanıtı 2, “Evet, sık sık” yanıtı 3, “Evet, çoğu zaman” yanıtı 4 puan alacak şekilde puanlanmıştır. Ölçeğin duygusal sıcaklık, aşırı koruyuculuk ve reddedicilik olmak üzere üç alt boyutu bulunmaktadır. Ölçeğin Cronbach α güvenilirlik katsayısı babanın duygusal sıcaklığı, aşırı koruyuculuğu ve reddediciliği için sıralı olarak 0,79, 0,73, 0,71 olarak; annenin duygusal sıcaklığı, aşırı koruyuculuğu ve reddediciliği için ise 0,75, 0,72, 0,64 olarak bulunmuştur. Bu uygulamada ise Cronbach α değerleri babanın duygusal sıcaklığı, aşırı koruyuculuğu ve reddediciliği için sıralı olarak 0,83, 0,77, 0,77 olarak; annenin duygusal sıcaklığı, aşırı koruyuculuğu ve reddediciliği için ise 0,80, 0,76, 0,76 olarak bulunmuştur.

2.5. Verilerin Çözümlemesi

Araştırmada toplanan veriler, SPSS 23.0 (Statistical Package for Social Sciences) paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. İlk olarak verilerde kayıp değer, uç değer olup olmadığına bakılmış ve normallik dağılımı incelenmiştir. Katılımcılardan toplanan veriler için frekans, yüzde, ortalama ve standart sapma gibi tanımlayıcı istatistikler hesaplanmıştır. Verilerin normal dağılımlarını belirlemek için çarpıklık ve basıklık değerleri göz önünde bulundurulmuştur. Jondeau ve Rockinger (2003), bir dağılımın normal olarak kabul edilebilmesi için çarpıklık ve basıklık değerlerinin -3 ile +3 arasında olması gerektiğini belirtmektedir. Bu çalışmada, çarpıklık ve basıklık değerleri ± 2 aralığında olup parametrik analizler tercih edilmiştir. Parametrik analizlerde fark analizleri için bağımsız örneklemeler için t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Nicel değişkenlerin iki farklı örneklemde elde edilen puanlarının arasında anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek için bağımsız örneklemeler için t testi kullanılmıştır. İki veya daha fazla ilişkisiz örneklemde ortalamalarının birbirinden anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek için ise ANOVA uygulanmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkiyi

değerlendirmek için Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı kullanılmıştır. Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki etkisini belirlemek için çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Ölçeklerin güvenilirliği Cronbach α güvenilirlik katsayısı ile değerlendirilmiştir. Tüm testlerde hata ve istatistiksel anlamlılık $p < .05$ olarak belirlenmiştir.

3. BULGULAR

3.1. Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi

Bu bölümde üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum puanlarının cinsiyet, öğrenim görülen fakülte, kardeş sayısı, anne-babanın birliktelik durumu ve sınıf düzeyi değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediğine dair bulgulara yer verilmiştir.

Araştırmanın bağımlı değişkeni olan toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum puanlarının, bağımsız değişkenlerin (cinsiyet, öğrenim görülen fakülte, kardeş sayısı, anne-baba birliktelik durumu, sınıf düzeyi) kategorilerine göre dağılımı analiz edilmiş, analiz sonuçları ekler bölümünde yer alan Tablo 9’da gösterilmiştir (EK 7).

Tablo 9’da yer alan bulgular incelendiğinde, bağımsız değişkenlerin tüm kategorilerinde toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum puanlarının merkezi eğilim ölçütlerinin birbirine yakın olduğu görülmüştür. Ayrıca, çarpıklık ve basıklık katsayılarının ± 3 aralığında yer alması, verilerin normal dağılım gösterdiğini ifade etmektedir. Bu sebeple, bağımsız değişkenlerin her bir kategorisinde toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum puanlarının normal dağılım gösterdiği sonucuna varılmıştır.

Üniversite öğrencilerinin TCRTÖ puanlarının cinsiyete göre incelenmesinde cinsiyet değişkeninin iki kategoriye sahip olması nedeniyle bağımsız örneklem t testi kullanılmıştır.

Tablo 2. Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan bağımsız t-testi sonuçları

	Cinsiyet	N	X	Ss	t	Sd	p
TCRTÖ	Kadın	547	166,86	15,93	13,98	255	.000*
	Erkek	194	140,79	24,17			

p<.05

Tablo 2 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin TCRTÖ puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını gösteren bağımsız grup t testi sonuçlarına göre (t=13,98; p<.05) üniversite öğrencilerinin TCRTÖ puanları cinsiyete

göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Kadınların TCRTÖ puanları (166,86) erkeklere göre (140,79) anlamlı olarak daha yüksektir. Bulunan farkın etki büyüklüğü büyük düzeydedir (Cohen's $d=1,41$; Cohen, 1988). Bu bulgular, kadınların erkeklerden anlamlı olarak ve yüksek düzeyde daha eşitlikçi tutumlara sahip olduğunu göstermektedir.

Üniversite öğrencilerinin TCRTÖ puanlarının öğrenim görülen fakülte değişkenine göre incelenmesinde, fakülte değişkeninde ikiden fazla kategori olması sebebiyle tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Varyans analizi öncesinde varyansların homojenliği testi incelendiğinde [$F(10,730)=2,707$; $p=0,003$] varyansların homojen olmadığı görülmüştür. Bu nedenle gruplar arası farklılıkların belirlenmesi amacıyla varyansların eşit olmadığı durumlarda yapılması önerilen Games-Howell post-hoc testi kullanılmıştır.

Tablo 3. Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının öğrenim görülen fakülte değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan ANOVA testi sonuçları

Fakülte	N	$\bar{x}$	SS	Varyans kaynağı	Kareler Toplamı	SD	Kareler Ortalaması	F	p
Eğitim	365	161,33	19,88	Gruplar arası Grup İçi	28811,120	10	2881,11	6,573	.00*
İnsan ve toplum bilimleri	43	147,60	22,04		319971,82	730	438,318		
İletişim	54	159,44	16,58						
İşletme	52	168,51	16,91						
Fen	17	165,17	21,68						
Edebiyat									
İlahiyat	24	140,41	20,02						
Mimarlık	18	165,16	35,00						
Hukuk	68	165,36	21,03						
Sağlık Bilimleri	21	159,52	15,69						
Mühendislik	50	149,74	21,79						
Diğer	29	163,68	23,77						
Toplam	741	160,03	21,71		348782,92	740			

Tablo 3 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin TCRTÖ puanlarının öğrenim görülen fakülte değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını gösteren ANOVA testi sonuçlarına göre ($F_{(10, 730)} = 6,573$; $p<.05$) üniversite öğrencilerinin TCRTÖ puanları

öğrenim görülen fakülteye göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Farkın kaynağını belirlemeye yönelik yapılan Games-Howell Testi sonucuna göre, İşletme Fakültesi öğrencilerinin tutum puanları ($\bar{x} = 168,51$), İlahiyat Fakültesi ($\bar{x} = 140,41$) öğrencilerine kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksektir. Eğitim Fakültesi öğrencilerinin ortalamaları ($\bar{x} = 161,33$), İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi ($\bar{x} = 147,60$) öğrencilerine göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Bu bulgular, özellikle Eğitim ve İşletme Fakültelerinde öğrenim gören öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik daha eşitlikçi tutumlar geliştirdiğini, İlahiyat ve İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültelerinde öğrenim gören öğrencilerin ise daha geleneksel tutumlar geliştirdiğini göstermektedir. Bulunan farkın etki büyüklüğü incelendiğinde ($\eta^2 = 0,083$) orta düzeyde bir etki olduğu görülmüştür (Cohen, 1988).

Üniversite öğrencilerinin TCRTÖ puanlarının kardeş sayısı değişkenine göre incelenmesinde, kardeş sayısı değişkeninde ikiden fazla kategori olması sebebiyle tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Varyans analizi öncesinde varyansların homojenliği testi incelendiğinde [$F(2,738)=2,792$; $p=0,778$] varyansların homojen olduğu görülmüştür.

Tablo 4. Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının kardeş sayısı değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan ANOVA testi sonuçları

	Kardeş Sayısı	N	$\bar{x}$	SS	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	SD	Kareler Ortalaması	F	p
TCRT Ö	1-2 kardeş	233	161,36	21,87	G. arası	2619,23	2	1309,61	2,792	.062
	3-4 kardeş	404	160,43	21,45	Grup İçi	346163,71	738	469,05		
	5 kardeş ve üzeri	104	155,50	21,97						
	Toplam	741	160,03	21,71						

$p > .05$

Tablo 4 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin TCRTÖ puanlarının kardeş sayısı değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını gösteren ANOVA testi sonuçlarına göre ($F_{2, 738} = 2,792$; $p > .05$) üniversite öğrencilerinin TCRTÖ puanları öğrenim görülen fakülteye göre anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir.

Bulunan farkın etki büyüklüğü incelendiğinde ($\eta^2 = 0,0075$) küçük düzeyde bir etki olduğu görülmüştür (Cohen, 1988).

Üniversite öğrencilerinin TCRTÖ puanlarının anne-baba birliktelik durumu değişkenine göre incelenmesinde, bu değişkende ikiden fazla kategori olması sebebiyle tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Varyans analizi öncesinde varyansların homojenliği testi incelendiğinde [$F(2,738)=0,830$; $p=0,501$] varyansların homojen olduğu görülmüştür.

Tablo 5. Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının anne-baba birliktelik durumu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan ANOVA testi sonuçları

	Anne-baba birliktelik durumu	N	$\bar{x}$	SS	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	SD	Kareler Ortalaması	F	p
TCRTÖ	Her ikisi de sağ ve birliktelidir	672	159,76	21,62	G. arası	782,62	2	391,31	.830	.437
	Her ikisi de sağ ama boşandıları	30	164,83	24,75	Grup İçi	348000,31	738	471,54		
	Annem veya babam vefat etti	39	161,07	20,71						
	Toplam	741	160,03	21,71						

$p > .05$

Tablo 5 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin TCRTÖ puanlarının anne-babanın birliktelik durumu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını gösteren ANOVA testi sonuçlarına göre ($F(2, 738) = 0,830$; $p > .05$) üniversite öğrencilerinin TCRTÖ puanları anne-babanın birliktelik durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bulunan farkın etki büyüklüğü incelendiğinde ($\eta^2 = 0,0022$) çok küçük düzeyde bir etki olduğu görülmüştür (Cohen, 1988).

Üniversite öğrencilerinin TCRTÖ puanlarının sınıf düzeyi değişkenine göre incelenmesinde, bu değişkende ikiden fazla kategori olması sebebiyle tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Varyans analizi öncesinde varyansların

homojenliği testi incelendiğinde [$F(3,737)=1,386$; $p=0,733$] varyansların homojen olduğu görülmüştür.

Tablo 6. Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının öğrenim görülen sınıf düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan ANOVA testi sonuçları

	Sınıf	N	$\bar{x}$	SS	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	SD	Kareler Ortalaması	F	p
TCRT Ö	1.Sınıf	290	159,96	21,11	G. arası	1956,13	3	652,04	1,38	.733
	2.Sınıf	129	157,70	23,69	Grup İçi	346826,80	737	70,593		
	3.Sınıf	168	162,66	20,72						
	4.Sınıf	154	159,26	22,04						
	Toplam	741	160,03	21,71						

$p>.05$

Tablo 6 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin TCRTÖ puanlarının öğrenim görülen sınıf düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını gösteren ANOVA testi sonuçlarına göre ($F(3, 737) = 1,386$; $p>0.5$) üniversite öğrencilerinin TCRTÖ puanları öğrenim görülen sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bulunan farkın etki büyüklüğü incelendiğinde ($\eta^2 = 0,0056$) çok küçük düzeyde bir etki olduğu görülmüştür (Cohen, 1988).

3.2. Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları, Benlik Saygısı, Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Ve Algılanan Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları, benlik saygısı, olumsuz çocukluk yaşantıları ve algılanan ebeveyn tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olup olmadığının incelenmesi için elde edilen veriler normal dağılım gösterdiği için parametrik bir test olan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı tekniği kullanılarak korelasyon hesaplanmıştır. Korelasyon analizine ilişkin sonuçlar Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar, algılanan ebeveyn tutumları, olumsuz çocukluk yaşantıları ve benlik saygısı değişkenleri arasındaki ilişkileri incelemek üzere yapılan Pearson korelasyon testi sonuçları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.TCRT	1	.034	-.071	-	-.010	.098*	-.036	-.055	-.032	-.076*	-.090*
2.İBBS		1	-	-	-	-	-.181*	-.190*	.334*	-.210*	-.129*
3.ÇYO Aile			1	-	-	-	.471	.242*	-	.475*	.160*
4.ÇYO Okul				1	.231*	-	.104*	.077*	-	.124*	.060
5.ÇYO Kişisel					1	-	.279*	.148*	-	.312*	.099*
6.AET Duygusal Sıcaklık Anne						1	-.502*	-.218*	.751*	-.370*	-.166*
7.AET Reddedicilik Anne							1	-.542*	-	.682*	.367*
8.AET Aşırı Koruyuculuk Anne								1	-	-.391*	.695*
9.AET Duygusal Sıcaklık Baba									1	-.471*	-.117*
10.AET Reddedicilik Baba										1	.456*
11.AET Aşırı Koruyuculuk Baba											1

*p<.05

Tablo 7 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ile olumsuz çocukluk yaşantılarının okul alt boyutu ($r=-0,188$, $p<.05$) ve algılanan ebeveyn tutumları ölçeğinin aşırı koruyuculuk baba ($r=-0,076$, $p<.05$), reddedicilik baba ($r=-0,090$, $p<.05$) alt boyutlarının negatif yönde düşük düzeyli, duygusal sıcaklık anne alt boyutu ile pozitif yönde düşük düzeyli anlamlı ilişkisinin olduğu, benlik saygısı ile anlamlı bir ilişkisinin olmadığı görülmektedir. Ayrıca iki boyutlu benlik saygısı ölçeğinin olumsuz çocukluk yaşantıları ölçeğinin tüm boyutları ile negatif yönde anlamlı bir ilişkisinin olduğu, algılanan ebeveyn tutumları ölçeğinin anne ve baba duygusal sıcaklık alt boyutları ile pozitif, diğer tüm alt boyutlarla negatif yönde anlamlı ilişkilerin olduğu bulunmuştur.

3.3. Benlik Saygısı, Olumsuz Çocukluk Yaşantıları Ve Algılanan Ebeveyn Tutumlarının Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları Yordama Düzeyinin İncelenmesi

Benlik saygısı, olumsuz çocukluk yaşantıları ve algılanan ebeveyn tutumlarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları üzerindeki etkisini belirleyebilmek için çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Çoklu regresyon analizinde sadece bir bağımlı (yordanan) değişkenle ilişkilendirilen ve bu değişkene olan etkileri araştıran birden fazla bağımsız (yordayıcı) değişken yer alır (Orçan, 2020). Regresyon analizi öncesinde, korelasyon analizi için gerekli olan normal dağılım varsayımı tüm ölçek puanları için kontrol edilmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda tüm değişkenlerin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Sonrasında hata terimlerinin bağımsızlığı Durbin-Watson (DW) istatistiği ile test edilmiştir. DW istatistiğinin 1,814 olarak hesaplanması (Durbin, 1951), bu değerin kabul edilen 1,5-2,5 aralığında yer alması nedeniyle hata terimlerinin birbirinden bağımsız olduğunu ortaya koymuştur. Çoklu bağlantı sorununun değerlendirilmesinde iki farklı yöntem kullanılmıştır. İlk olarak bağımsız değişkenler arasındaki korelasyon katsayılarının 0.90'ın altında olması (Howell, 2010), ikinci olarak da varyans enflasyon faktörü (VIF) ve Tolerans değerlerinin incelenmesi yoluyla değerlendirme yapılmıştır. Analizler sonucunda en yüksek VIF değerinin 3,023, en düşük Tolerans değerinin ise 0,331 olarak bulunması (Hair vd., 2019), çalışmada çoklu bağlantı sorunu olmadığını göstermiştir. Çoklu doğrusal regresyon analizini gerçekleştirebilmek için gerekli şartlar sağlandığından çoklu regresyon analizi gerçekleştirilmiş ve sonuçlar Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8. Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların yordanmasına ilişkin çoklu regresyon analizi sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	B	Standart hata	β	t	p
TCRTÖ	Sabit	168.638	8.142		20.712	.000*
	İBBS	.000	.086	.000	-.004	.997
	ÇYÖ Aile	-.538	.363	-.080	-1,604	.109
	ÇYÖ Okul	-1,287	.245	-.194	-5,252	.000*
	ÇYÖ Kişisel	.582	.284	.085	2,049	.041*
	AET Duygusal Sıcaklık Anne	.982	.301	.197	3,265	.001*
	AET Aşırı Koruyuculuk Anne	-.083	.252	-.019	-.328	.743
	AET Reddedicilik Anne	.897	.437	.125	2,055	.040*
	AET Duygusal Sıcaklık Baba	-.690	.276	-.155	-2,502	.013*
	AET Aşırı Koruyuculuk Baba	-.217	.245	-.049	-.888	.375
	AET Reddedicilik Baba	-.679	.413	-.096	-1,643	.101
	R= .252 R ² =.064 F= 5,524 p=.000*					

*p<.05

Tablo 8 incelendiğinde olumsuz çocukluk yaşantılarının ve algılanan ebeveyn tutumlarının birlikte toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların anlamlı birer yordayıcısı olduğu (R=0,25; p<.05), benlik saygısının ise anlamlı bir yordayıcı olmadığı görülmüştür. Bu model toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlardaki toplam varyansın %6.4'ünü açıklamaktadır (R²=0,064). Cohen (1988)'in sınıflandırmasına göre bu değer (f²=0,0684) küçük düzeyde bir etki büyüklüğüne işaret etmektedir. Değişkenler arasında en güçlü yordayıcının okul ortamında yaşanan olumsuz çocukluk yaşantıları olduğu görülmektedir (β = -0,194). Bu durum, okulda yaşanan olumsuz yaşantılar arttıkça toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların daha geleneksel olduğunu göstermektedir. Bunun yanı sıra, annenin duygusal sıcaklığı (β = 0,197) ve bireyin kişisel olumsuz yaşantıları (β = 0,085) arttıkça eşitlikçi tutumların, babanın duygusal sıcaklığı (β = -0,155) arttıkça geleneksel tutumların arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın bulguları, araştırma sorularının sırasına uygun şekilde önceki araştırma sonuçlarıyla karşılaştırılarak tartışılmış ve yorumlanmıştır. Ayrıca uygulayıcılara ve araştırmacılara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

4.1. Tartışma ve Sonuç

Araştırmanın genel amacı doğrultusunda oluşturulan birinci araştırma sorusu kapsamında üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının cinsiyet değişkenine göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Elde edilen bulgular, kadınların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının ortalamasının, erkeklere kıyasla anlamlı derecede daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu bulgu doğrultusunda, kadınların erkeklere kıyasla daha eşitlikçi; erkeklerin ise kadınlara kıyasla daha geleneksel tutuma sahip oldukları söylenebilir. Araştırmanın bu bulgusu, alan yazında yer alan çok sayıda çalışmanın sonuçlarıyla paralellik göstermektedir (Akpınar Demir, 2022; Arıcı, 2011; Çavdar, 2013; Kes, 2022; Öcal Yüceol, 2016; Salman, 2017). Türkiye'nin geleneksel toplumsal cinsiyet rolü tutumlarının desteklendiği bir kültürel yapıya sahip olduğu bilinmektedir (Arıcı, 2011; Çavdar, 2013). Geleneksel tutumların desteklendiği bu tür toplumlarda, cinsiyet temelli ayrımcılığın daha çok kadınlara yönelik olduğu ve kadınların toplumsal açıdan daha dezavantajlı bir konumda yer aldığı görülmektedir. Bu durumun kadınların geleneksel cinsiyet rollerini reddetmelerine ve eşitlikçi tutumlar benimsemelerine sebep olduğu düşünülmektedir. Nitekim geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine göre kadınlardan ev içi sorumlulukları üstlenmeleri beklenmekte, buna karşılık çalışma yaşamları ve kariyerleri ikinci planda tutulmaktadır (Ertan, 2022). Araştırma sonucunda, kadınların erkeklere kıyasla daha eşitlikçi bir tutuma sahip olduğu bulgusuna ulaşılmasında, çalışmanın üniversite öğrenciyle gerçekleştirilmiş olmasının etkili olduğu düşünülebilir. Üniversite öğrencilerinin, çalışma yaşamına hazırlanan bireyler olmasının bu durumu açıklamada önemli bir faktör olduğu söylenebilir.

Araştırmanın birinci araştırma sorusu kapsamında üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının öğrenim görülen fakülte değişkenine göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda TCRT

puanlarının öğrenim görülen fakülteye göre anlamlı bir düzeyde farklılık gösterdiği bulunmuştur. Elde edilen bulgular, İşletme ve Eğitim Fakültelerinde öğrenim gören öğrencilerin diğer fakültelerdeki öğrencilere kıyasla daha eşitlikçi tutuma sahip olduğunu, İlahiyat fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin ise daha geleneksel bir tutuma sahip olduğunu ortaya koymuştur. İşletme Fakülteleri, kamu ve özel sektörde yönetici, uzman ve danışman yetiştirmeyi amaçlayan üniversiteye bağlı eğitim kurumlarıdır (YÖK, 2024). Hem Türkiye’de hem de dünyada tarihsel olarak yönetici pozisyonlarında toplumsal cinsiyet eşitsizliği öne çıkmış ve kadınlar iş yaşamında geri planda kalmakla birlikte pek çok olumsuzlukla karşı karşıya gelmiştir (Savaşkan, 2019). Toplumda egemen olan kültür ve toplumsal cinsiyet rolleri; işletmelerdeki çalışanların iş tanımları, işletmelerin hiyerarşik yapısı, çalışanların terfi süreçleri gibi pek çok konuda etkin rol oynamaktadır (Acker, 1990). Ancak günümüzde çağdaş yönetim anlayışına bağlı olarak toplumsal cinsiyet eşitliği hem etik bir hedef hem de örgütsel verimlilik için bir gereklilik olarak görülmekte, yönetici kadrolarında cinsiyet eşitliği sağlanan şirketlerin finansal açıdan daha iyi durumda oldukları bilinmektedir (McKinsey ve Company, 2020). Ayrıca uluslararası şirketler, cinsiyet temelli ayrımcılığın işletmelerin sürdürülebilirliğine zarar verdiğini ifade etmekte ve bu ayrımcılığı önleyici politikalar geliştirmektedir (OECD, 2021). Bu bağlamda, işletme fakültesi öğrencilerinin üniversite eğitimi sürecinde edindikleri iş yaşamındaki eşitliğin önemine dair bilgi ve vizyonun, eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolü tutumunu benimsemelerinde etkili olduğu düşünülmektedir.

TCRT puanı yüksek olan bir diğer fakülte Eğitim Fakültesidir. Toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumların gelişme süreci aile içerisinde başlamakta, okulda devam etmektedir (Erdol, Özen ve Toraman, 2019). Bu süreçte yalnızca müfredat kapsamında aktarılan bilgiler değil, aynı zamanda öğretmenlerin iletişim biçimleri, tutum ve davranışları, öğrencilere yönelik beklentileri ile ödül ve ceza yaklaşımları da öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır (Esen, 2013). Bu nedenle bu araştırmada olduğu gibi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutumlara sahip olmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Nitekim alan yazın incelendiğinde, Eğitim Fakültesi öğrencilerinin genel olarak eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolleri tutumuna sahip olduğunu gösteren araştırmalara rastlanmaktadır (Daşlı,

2019; Sumbas ve Erdemir, 2021; Ünal vd.,2017). Öğretmenlerin toplumsal cinsiyet konusunda farkındalık düzeyleri arttıkça, sınıf ortamında toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda olumsuz rol model olmaktan kaçınacakları ve daha eşitlikçi bir sınıf atmosferi oluşturmalarının mümkün hale geleceği düşünülmektedir (Ünal vd., 2017). Bu sebeple Eğitim Fakültelerinde toplumsal cinsiyet konusunda seçmeli dersler ve eğitimlerin verildiği bilinmektedir (Üstündağ Yıldırım ve Zabun, 2024). Verilen bu dersler ve eğitimlerin de Eğitim Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin eşitlikçi tutuma sahip olmasında etkili olduğu düşünülmektedir.

Araştırmadan elde edilen bir diğer bulgu İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin TCRT puanlarının diğer fakültelerde öğrenim gören öğrencilerden daha düşük olduğudur. Bu bulgu, İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolleri açısından diğer fakültelerde öğrenim gören öğrencilere göre daha geleneksel bir tutum benimsediklerini göstermektedir. İlahiyat fakülteleri; din öğretimi yapılan, din görevlisi ve/veya dini alanda araştırmacılar yetiştiren üniversiteye bağlı eğitim kurumlarıdır (Türkiye Diyanet Vakfı, 2000). İlgili alan yazın incelendiğinde, dindarlık ile toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu ortaya koyan araştırmalara rastlanmaktadır. Bu durum dindarlık arttıkça toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumların gelenekselleştiğini göstermektedir (Atila, 2024; Çiçek, 2024; Kes, 2022). İslam dininde toplumsal statü bakımından kadın ve erkek eşit sayılmamakta, kadına toplumda “adalet” anlayışı içinde bir konum biçilmektedir. Kadınların annelik görevi yüceltilmekte; evliliklerin sağlıklı şekilde devam edebilmesi için kadınların ev içi işlerle, erkeklerin ise evin geçimini sağlamakla sorumlu olduğu anlayış benimsenmektedir (Keskin, 2019). İslam dininde doğru kabul edilen bu roller geleneksel toplumsal cinsiyet rolü tutumu ile oldukça benzerlik gösterdiğinden, din öğretimi temelli eğitim alan İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin de geleneksel cinsiyet rolü tutumuna daha yatkın oldukları düşünülmektedir.

Araştırmanın birinci araştırma sorusu kapsamında, üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının kardeş sayısı değişkenine göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Elde edilen bulgular, üniversite öğrencilerinin TCRT puanlarının kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koymuştur. Bu sonuç, alan yazında yer alan bazı çalışma sonuçlarıyla paralellik gösterirken Araştırmanın birinci denencesi kapsamında elde edilen bulgu, alan

yazındaki bazı çalışma bulgularıyla tutarlılık göstermekle beraber (Gümüş, 2014; Pınar vd., 2008; Uygun ve Önsan, 2020), bazı çalışma bulgularıyla farklılaşmaktadır (Ergin vd., 2019; Ertan, 2022; Güzel, 2016). Cinsiyet Şeması Kuramına göre bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının gelişiminde ebeveynlerin tutumları ve söylemleri gibi niteliksel özellikler büyük önem taşımaktadır (Bem, 1981). Dolayısıyla kardeş sayısı gibi niceliksel bir değişkenin TCRT puanları üzerinde sınırlı bir etkisinin olduğu düşünülmektedir. Ayrıca üniversite öğrencileri üniversite eğitimi sürecinde kendilerini tanıma ve geliştirme, potansiyellerinin farkına varma gibi süreçlerden geçmektedir (Türküm, 2017). Bunun sonucu olarak, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının şekillenmesinde kardeş sayısı değişkeninin etkisinin azaldığı ve bireysel farkındalığın ön plana çıkmış olabileceği değerlendirilmektedir.

Araştırmanın birinci araştırma sorusu kapsamında, üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının anne-baba birliktelik durumuna göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Elde edilen bulgular, üniversite öğrencilerinin TCRT puanlarının anne-baba birliktelik durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koymuştur. Bu sonuç, alan yazında yer alan bazı çalışma sonuçlarıyla paralellik gösterirken (Burçin Ertan, 2022; Tüfekçibaşı, 2020; Yıldırım vd., 2022), bazı çalışma sonuçlarıyla farklılaşmaktadır (Ergin vd., 2019; Yalın ve Alabay, 2023). Bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarının oluşmasında aile yaşantısı önemli bir faktör olarak öne çıkmaktadır (Tüfekçibaşı, 2020). Bu doğrultuda, anne babanın birliktelik durumunun toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları etkileyebileceği düşünülmüştür ancak elde edilen bulgular bu varsayımı desteklememiştir. Bu sonucun araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin yaklaşık %90'ının anne-babasının sağ ve birlikte olmasından kaynaklı olabileceği değerlendirilmektedir.

Araştırmanın birinci araştırma sorusu kapsamında son olarak üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının sınıf düzeyi değişkenine göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Yapılan analizler sonrasında elde edilen bulgular üniversite öğrencilerinin TCRT puanlarının öğrenim görülen sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koymuştur. Araştırmanın bu sonucu, alan yazındaki bazı çalışmaların sonucuyla paralellik gösterirken (Ergin vd., 2019; Güzel, 2016; Lotfi vd., 2022; Ünal vd., 2017), bazı çalışma sonuçlarıyla

farklılaşmaktadır (Atış, 2010; Gümüş, 2014). Bireylerin, çocukluk yıllarından itibaren ebeveynlerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını model aldıkları ve bu nedenle kendi tutumlarının da ailelerinininkiyle benzerlik gösterdiği bilinmektedir (Erzeybek, 2015). Bu benzerliğin bireyin bağımsızlığının arttığı, ciddi romantik ilişkiler yaşadığı ve mesleki bilgi ve beceriler kazandığı üniversite yaşamı sürecinde değişebileceği düşünülmektedir. Bu çerçevede hem bu araştırmanın hem de benzer çalışmaların sonucunda, sınıf düzeyine göre TCRT puanlarında anlamlı bir fark bulunmaması, üniversite yaşantısının toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumların oluşmasında, gelişmesinde ya da dönüşmesinde yeterli düzeyde etkili olmadığını göstermektedir. Bu durum, üniversite müfredatlarının gözden geçirilmesi ve toplumsal cinsiyet konulu derslerin sayıca artırılması gerektiğine işaret etmektedir (Lotfi vd., 2022).

Araştırmanın ikinci araştırma sorusu kapsamında, üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ile algılanan ebeveyn tutumları, olumsuz çocukluk yaşantıları ve benlik saygısı arasındaki ilişki incelenmiştir. Yapılan analizler sonrasında TCRT puanları ile olumsuz çocukluk yaşantılarının “Okul Yaşantıları” alt boyutu arasında düşük düzeyde negatif yönde ve anlamlı bir ilişkinin bulunduğu görülmüştür. Buna göre, okulda yaşanan olumsuz çocukluk deneyimlerinin artmasıyla toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutumun azaldığı, buna karşılık geleneksel tutumun arttığı söylenebilir. Alan yazında yer alan araştırma sonuçları, çalışmanın bu bulgusuyla paralellik göstermektedir. (Balcı Akpınar vd., 2019; Güneş ve Tarhan, 2022; Kodan Çetinkaya, 2013). Okul çağına ulaşan çocuklar, günlük hayatlarının önemli bir bölümünü okulda geçirmekte ve okul yaşantıları hayatlarında önemli bir yer tutmaktadır. Okulda olumlu deneyimler ve bilgiler edinmelerinin yanı sıra şiddet ve zorbalık gibi olumsuz yaşantılar da okullarda sık görülen ve önemli bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır (Tatlılıoğlu, 2018). Okulda yaşanan şiddet ve zorbalık deneyimleri çocuklara fiziksel, bilişsel, duygusal, psikolojik ve sosyal açılardan hem kısa hem de uzun vadede zarar verebilmektedir (UNESCO, 2017). Ölçeğin “Okul Yaşantıları” alt boyutundaki maddeler incelendiğinde, bu maddelerin okul ve öğretmenlere karşı tutumlar ile okula gitmeye istekli olma durumuyla ilişkili olduğu görülmektedir. Bu maddelerin, okulda yaşanan şiddet ve zorbalık deneyimlerinin yanı sıra okulların sosyal yapısı ve uygulanan örtük programla da ilişkili olduğu

düşünülmektedir. Okullar, görünür olmayan “örtük program” aracılığıyla bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının oluşumunu etkilemektedir. Kız ve erkek öğrencilere yönelik ayrımcı uygulamalar ve ifade edilen kalıp yargılar örtük programla ilişkili öğelerden bazılarıdır (Saldıray, 2017). Okullarda şiddeti ve cinselliği kontrol etmek için alınan tedbirler, düzen bozucu davranışların neler olduğunu tanımlama biçimleri, ödüllendirilen ve cezalandırılan davranışların farklılık göstermesi bu ayrımcı uygulamalara örnek olarak gösterilebilmektedir (Eren Deniz, 2014). Bu tür ayrımcı uygulamaların, öğrencilerde okula ilişkin olumsuz yaşantıların oluşmasına neden olduğu; bu yaşantıların da öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ile ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın ikinci araştırma sorusu kapsamında, elde edilen bir diğer bulgu üniversite öğrencilerinin TCRT puanları ile algılanan ebeveyn tutumları arasında hem anne hem de babadan algılanan “Duygusal sıcaklık” alt boyutu ile düşük düzeyde pozitif yönde; anneden algılanan “Reddedicilik” alt boyutu ile düşük düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğudur. Buna göre anne ve babadan algılanan duygusal sıcaklık arttıkça toplumsal cinsiyet rollerine yönelik eşitlikçi tutumun da arttığı; anneden algılanan reddedicilik düzeyi arttıkça da geleneksel tutumun arttığı söylenebilir. Alan yazında konu ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde araştırmanın bu bulgusuyla benzerlik gösteren çalışmaların olduğu görülmektedir (Burçin Ertan, 2022; Cunningham, 2001; Koyuncuoğlu, 2021; Set ve Epli, 2023). Çocukların ebeveynleriyle kurdukları ilişki ve bu ilişkiyi algılama biçimleri, yaşamları boyunca onları etkileyen önemli bir unsur olarak öne çıkmaktadır (Set ve Epli, 2023). Algılanan ebeveyn tutumu ise çocukların ebeveynleriyle olan ilişki ve iletişim biçimlerine bağlı olarak ortaya çıkan bir kavramdır. Baumrind (1996) ebeveyn tutumlarını sevgi ve otorite boyutlarına dayanarak tanımlamıştır. Bu tanımlamaya göre demokratik ebeveyn tutumu, sevgi ve duygusal sıcaklığın en yüksek olduğu ebeveyn tutumudur. Araştırmada hem anneden hem de babadan algılanan duygusal sıcaklık arttıkça, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların daha eşitlikçi bir yönde değiştiği bulunmuştur. Bu bulgunun, demokratik ebeveyn tutumunun ve bu tutumla yetişen çocukların özellikleri ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Demokratik tutuma sahip ebeveynler, çocuklarına sağlıklı sınırlar koymakta ve bu sınırlar içerisinde çocuklarının bağımsızlık duygusunu geliştirmeyi amaçlamaktadırlar. Bu şekilde

yetişen çocukların, ilerleyen yaşlarda özgüveni ve iletişim becerileri yüksek, sorumluluk sahibi ve sevgi dolu yetişkinler olması beklenmektedir (Koyuncuoğlu, 2021). Bunun yanı sıra demokratik ebeveyn tutumuna sahip ailelerde yetişen kız çocuklarının daha bağımsız, keşfetmeye açık, erkek çocukların ise daha sıcakkanlı ve duygularını ifade edebilen bireyler oldukları bilinmektedir (Şirin, 2019). Bu özellikler, toplumda yaygın olarak kabul gören geleneksel toplumsal cinsiyet kalıp yargılarıyla çelişmesi nedeniyle, demokratik ebeveyn tutumuyla yetişen çocukların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha eşitlikçi tutumlar geliştirdiği düşünülmektedir. Nitekim Burçin Ertan (2022)'ın gerçekleştirdiği çalışmada da demokratik ebeveyn tutumu ile eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolü tutumu arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu bulgu, araştırmada elde edilen sonuçlarla paralellik göstermektedir. Baumrind (1996) otorite ve reddediciliğin en fazla olduğu ebeveyn tutumu olarak otoriter ebeveyn tutumunu tanımlamıştır. Araştırmada, anneden algılanan reddedicilik düzeyi arttıkça bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha geleneksel tutumlar geliştirdikleri bulunmuştur. Bu bulgunun, otoriter ebeveyn tutumunun özellikleri ve bu tutumla yetişen çocukların gelişimsel eğilimleriyle ilişkili olduğu düşünülmektedir. Çocuklara söz hakkının tanınmadığı, katı kuralların konulduğu ve kuralların sebeplerinin yeterince açıklanmadığı otoriter ebeveyn tutumuyla geleneksel Türk ailesi yapısında sıklıkla karşılaşılmaktadır (Bozdemir, 2015). Bu tutuma sahip ebeveynler, çocuklarından koşulsuz itaat beklemekte ve bu itaat gerçekleşmediğinde cezalandırmayı uygun görmektedir (Kulaksızoğlu, 2011). Bu tutumla yetişen bireylerin otorite karşısında korkak, çekingen, içedönük ve kaygılı bireyler olduğu; otorite ortadan kalktığında ise isyankâr ve zorba davranışlar sergileyebildikleri bilinmektedir (Yıldız, 2004). Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin kalıp yargılardan biri de kadınların erkeklere göre daha çekingen, bağımsızlık duyguları zayıf ve iş yaşamlarında daha az baskın oldukları yönündedir (Yaşın Dökmen, 2015). Ebeveynlerinin tutumunu otoriter olarak algılayan bireylerin özelliklerinin, bu geleneksel kalıp yargılarla benzerlik göstermesi, araştırmada elde edilen “otoriter ebeveyn tutumu arttıkça toplumsal cinsiyet rollerine yönelik geleneksel tutumların da arttığı” bulgusunu desteklediği söylenebilir. Nitekim Cunningham (2001) tarafından yapılan çalışmada da annelerin, çocuklarının erken çocukluk dönemindeki eşitlikçi toplumsal cinsiyet tutumları üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu ve bu etkinin

ergenlik döneminden sonra dahi devam ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumun, annenin çocuğun birincil bakım vereni olmasından kaynaklandığı belirtilmiştir. Buradan hareketle, bu araştırma bulgularında da görüldüğü üzere, annelerin tutumlarının çocukların toplumsal cinsiyet rolleri üzerindeki etkisinin, babalara kıyasla daha etkili olduğu söylenebilir.

Araştırmanın ikinci araştırma sorusu kapsamında elde edilen bir diğer bulgu üniversite öğrencilerinin TCRT puanları ile benlik saygıları arasında anlamlı bir ilişki olmadığıdır. Alan yazında konu ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde elde edilen bu sonuçlarla paralellik gösteren çalışmaların bulunduğu gibi (Ak, 2021; Demir ve Türk, 2025) farklı sonuçlara ulaşan çalışmaların da yer aldığı görülmektedir (Ayçiçek, 2020; Ercan vd., 2022; Selçuk, 2021) Benlik saygısı, bireyin kendisi hakkında yaptığı değerlendirme sonucunda kendisiyle ilgili oluşturduğu kanıdır. Birey kendini değerlendirdiğinde olumlu bir sonuca varıyorsa benlik saygısı yüksek, olumsuz bir sonuca varıyorsa benlik saygısı düşüktür (Rosenberg, 1965). Bireylerin kendisi hakkındaki değerlendirmeleri, içinde yaşadığı toplumun yapısı, sosyal çevresi tarafından kabul görme düzeyi ve çevresindeki insanlarla ilişkilerinde gördüğü değer gibi faktörlerden etkilenmektedir (Leary, 1999). Toplumsal cinsiyet ise, toplum ve kültür tarafından şekillendirilen ve bireylerin kimlik gelişimini etkileyen bir kavram olarak tanımlanmaktadır (Wharton, 2005). Bu bağlamda, benlik saygısı ile toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar arasında anlamlı bir ilişki olabileceği düşünülmüştür. Nitekim geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlara sahip toplumlarda bireylerin, özellikle kadınların toplumda aktif rol üstlenmesi ya da sosyal ortamlarda öne çıkması istenmeyen davranışlar olarak görülmektedir (Alden ve Taylor, 2004). Bu durumun, bireylerin benlik saygısı üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olabileceği düşünülmektedir. Bu çalışmada ise iki değişken arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Bu bulgu, araştırma öncesindeki beklentilerle örtüşmemekle birlikte, çeşitli açılardan değerlendirildiğinde anlaşılabilir bir durum olarak görülebilir. Öncelikle, benlik saygısı bireyin yaşam boyu edindiği deneyimler, çocukluk yaşantıları, aile içi ilişkiler ve kişilik özellikleriyle şekillenen ve kısa vadede değişmesi zor olan bir yapı olduğundan, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlardan doğrudan etkilenmeyebilir. Öte yandan, araştırmanın örneklemini büyük ölçüde benzer sosyal çevre ve kültürel özelliklere sahip bireylerin oluşturması, değişkenler arasındaki

farklılaşmayı sınırlamış ve istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmasını güçleştirmiş olabilir.

Araştırmanın üçüncü araştırma sorusu kapsamında, algılanan ebeveyn tutumları, olumsuz çocukluk yaşantıları ve benlik saygısının üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını yordama düzeyleri incelenmiştir. Yapılan analizler sonrasında olumsuz çocukluk yaşantılarının ve algılanan ebeveyn tutumlarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların anlamlı birer yordayıcısı olduğu, benlik saygısının ise anlamlı bir yordayıcı olmadığı görülmüştür. Buna göre, algılanan ebeveyn tutumları ve olumsuz çocukluk yaşantıları toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların %6,4'ünü açıklamaktadır. Bu oran, araştırma öncesindeki beklentiden düşük olmakla birlikte, çeşitli açılardan değerlendirildiğinde anlaşılabilir bir durum olarak görülebilir. Toplumsal cinsiyet rollerinin, pek çok farklı toplumda ve kültürde araştırmalara konu olan, kültürden kültüre değişen ve oldukça karmaşık bir yapı olduğu bilinmektedir (Zeyneloğlu ve Terzioğlu, 2016). Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar; içerisinde bulunulan kültürden (Günay ve Bener, 2011), yazılı ve görsel medyada aktarılanlardan (Avcı ve Güdekli, 2018), dini inançlardan (Kes, 2022), sahip olunan psikolojik özelliklerden (Öcal Yüceol, 2016; Palas ve Aksu, 2020) ve daha pek çok değişkenden etkilenmektedir. Araştırmada yer verilen değişkenler toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin karmaşık yapının yalnızca bir kısmını temsil etmektedir. Nitekim toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin yapılan çalışmalarda da benzer şekilde açıklanan varyansların düşük olduğu görülmektedir (Turan, 2018; Güneş ve Tarhan, 2022). Ayrıca araştırmanın çalışma grubunu oluşturan üniversite öğrencilerinin yaş, eğitim düzeyi ve kültürel çevre bakımından görece homojen olmalarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum üzerindeki etkiyi sınırladığı düşünülmektedir. Araştırma sonucunda benlik saygısının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumun anlamlı bir açıklayıcısı olmadığı görülmüştür. Katılımcıların, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin yaygın olduğu Türk kültüründe yaşıyor olmaları bu durumu açıklayıcı bir etken olabilir. Bu bağlamda, toplumsal beklentiler doğrultusunda şekillenen rollerin içselleştirilmesi, bireylerin bu rolleri sorgulamaksızın benimsemelerine neden olabilmektedir. Bu durum bireylerin geleneksel rolleri benimsemelerine rağmen benlik saygılarında bir düşüş yaşanmamasına neden olabilir. Bireyler geleneksel rollere uygun davrandıklarında

işsel bir çatışma yaşamamakta ve bu durum benlik saygılarının olumsuz yönde etkilenmesini engelleyebilmektedir. Araştırmada yer alan değişkenlerin ölçülmesinde kullanılan ölçeklerle ilişkili bazı sınırlılıkların da toplam varyansın düşük çıkmasında etkili olabileceği düşünülmektedir. Özellikle toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ölçmeye yönelik sınırlı sayıda ölçek bulunmaktadır. Mevcut ölçekler incelendiğinde madde sayılarının fazla olduğu görülmektedir. Bu çalışmada da toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ölçmek için kullanılan ölçeğin maddelerinin fazla olması elde edilen sonuçlar üzerinde etkili olmuş olabilir.

4.2. Öneriler

1- Üniversitelerde toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin farkındalık geliştirecekleri ders içeriklerinin ve eğitimlerin gerçekleştirilmesi önerilmektedir.

2- Alan yazın incelendiğinde toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ölçmeye yönelik ölçeklerin sayıca sınırlı olduğu; Türk kültürüne özgü geliştirilen ölçeklerin ise bu araştırmada kullanılan ölçekle sınırlı olduğu görülmüştür. Ayrıca mevcut ölçeklerin madde sayısının fazla olması, katılımcıların dikkatinin dağılmasına ve ölçekleri tamamlarken motivasyonlarının düşmesine neden olabilmektedir. Toplumsal cinsiyet konusu, her ne kadar geçmişte sınırlı sayıda çalışmaya konu olmuşsa da, özellikle son yıllarda daha çok çalışılmaya başlanan bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda, konuya ilişkin alternatif ölçeklerin geliştirilmesi ya da mevcut ölçeklerin kısaltılmış formlarının oluşturulması yeni araştırmaların hem sayısını hem de niteliğini artırmada önemli katkılar sağlayacaktır.

3- Yapılan araştırma sadece üniversite öğrencilerini kapsamaktadır. Farklı yaş ve meslek gruplarından katılımcılarla yapılacak benzer çalışmaların daha kapsamlı veriler elde edilmesini sağlayacağı düşünülmektedir.

4- Araştırmada toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum ile benlik saygısı değişkeni arasında ilişki bulunmamıştır. Bu konuda yurt dışında yapılan çalışmalar olsa da yurt içinde çalışmanın çok sınırlı sayıda olduğu görülmüştür. Benlik saygısının toplumsal cinsiyet rolleri ile ilişkisinin başka çalışmalarda ve farklı örneklemelerde daha derinlemesine araştırılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Acker, J. (1990). Hierarchies, jobs, bodies: A theory of gendered organizations. *Gender & Society*, 4(2), 139–158. <https://doi.org/10.1177/089124390004002002>
- Adil, F., & Malik, R. (2024). Role of parenting practices to construct gender roles attitude among children: A cross-sectional study. *Pakistan Journal of Gender Studies*, 24(1), 38-52.
- Ak, G. (2019). *Evli bireylerde bağlanma stillerinin benlik saygısı, toplumsal cinsiyet rolleri ve ayrılık anksiyetesi üzerindeki yordayıcı etkisinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Kent Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Ak, H. N. (2022). *Sosyal kaygı ile algılanan ebeveyn tutumları, benlik saygısı ve başa çıkma stilleri ilişkisi* (Yüksek lisans tezi). Yakın Doğu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Lefkoşa.
- Akacan, B. ve Seçim, G. (2015). Social anxiety experiences and responses of university students. *Cypriot Journal of Educational Sciences*. 10(3), 257–264. <https://doi.org/10.18844/cjes.v1i1.72>
- Akın, A. ve Demirel, S. (2003). Toplumsal cinsiyet kavramı ve sağlığa etkileri. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*. 25(4), 73-82.
- Akpınar Demir, F. (2023). *Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve romantik ilişkideki öz yeterlik algıları ile ilişki doyumları arasındaki ilişki* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Kent Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Alden, L. E., & Taylor, C. T. (2004). Interpersonal processes in social phobia. *Clinical Psychology Review*, 24(7), 857-882. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2004.07.006>
- Almuneef, M., ElChoueiry, N., Saleheen, H.N., & Al-Eissa M. (2017). Gender-based disparities in the impact of adverse childhood experiences on adult health: findings from a national study in the Kingdom of Saudi Arabia. *International Journal for Equity in Health*. 16, 90 (2017). <https://doi.org/10.1186/s12939-017-0588-9>
- Altun, N. (2019). *Kadınlarda toplumsal cinsiyet rollerine göre çocukluk çağı travmaları ile erken dönem uyumsuz şemaları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Anar, B. (2011). *Evli ve çalışan yetişkinlerin toplumsal cinsiyet rolleri ile evlilik doyumu ve iş doyumu ilişkisinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

- Anlı, İ., & Karşlı, T. A. (2010). Perceived parenting style, depression and anxiety levels in a Turkish late-adolescent population. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 2(2), 724-727. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.03.091>
- Aral, N. ve Gürsoy F. (2001). Çocuk hakları çerçevesinde çocuk ihmal ve istismarı. *Milli Eğitim Dergisi*. (151).
- Arıcı, F. (2011). *Üniversite öğrencilerinde toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algılar ve psikolojik iyi oluş*. (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal bilimler enstitüsü, Ankara.
- Arrindell, W. A., Sanavio, E., Aguilar, G., Sica, C., Hatzichristou, C., Eisemann, M., & Van J. (1999). The development of a short form of the EMBU: Its appraisal with students in Greece, Guatemala, Hungary and Italy. *Personality and Individual Differences*. 27(4), 613-628. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(98\)00192-5](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(98)00192-5)
- Atış, F. (2010). *Ebelik/ hemşirelik 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi* (Yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Atila, M. K. (2024). *Toplumsal cinsiyet ve dindarlık ilişkisi- Ağrı örneği* (Yüksek Lisans Tezi). İbn-i Haldun Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Avcı, F. ve Güdekli, İ. A. (2018). Toplumsal cinsiyet ve medya ilişkisi: Yazılı basında kadına şiddet ve kadın cinayetleri haberleri üzerine bir analiz. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 475-506.
- Ayan, S. (2007). Aile içinde şiddete uğrayan çocukların saldırganlık eğilimleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 8(3), 206-214.
- Ayçiçek, V. (2020). *Kadınlarda toplumsal cinsiyet algısı, psikolojik iyi oluş ve benlik saygısı arasındaki ilişkiler* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Arel Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Aydın, M., Özen Bekar, E., Yılmaz Gören, Ş. ve Sungur, M. A. (2016). Hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 16 (1), 223-242. <https://doi.org/10.11616/basbed.vi.455842>
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 231-274.
- Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior, *Child Development*, 37(4), 887-907. <https://doi.org/10.2307/1126611>
- Baydar, V. (2012). *Toplumsal cinsiyet kalıp yargıları* (Ders Notu). Atatürk Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi. <https://adm.ataaof.edu.tr/pdf.aspx?du=8mPuMEZnt/%20b3xQWATELIA>

- Bem, S. L. (1981). Gender schema theory: A cognitive account of sex typing. *Psychological Review*, 88, 354-364. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.88.4.354>
- Beyers, W., & Goossens, L. (2003). Psychological separation and adjustment to university: Moderating effects of gender, age, and perceived parenting style. *Journal of Youth and Adolescence*, 32(4), 1-10. <https://doi.org/10.1177/0743558403018004003>
- Bingöl, O. (2014). Toplumsal cinsiyet olgusu ve Türkiye’de kadınlık. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2014(3), 108-114. <https://doi.org/10.18493/kmusekad.36760>
- Boehnke, M. (2011). Gender role attitudes around the globe: Egalitarian vs. traditional views. *Asian Journal of Social Science*, 39(1), 57-74. <https://doi.org/10.1163/156853111X554438>
- Bozdemir, F. (2015). *Bağlanma stilleri, anne baba tutumları ve çocukluk çağı örselenme yaşantılarının duygusal zekâ ile ilişkilerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Brown, J. D. & Marshall, M. A. (2006). The three faces of self-esteem. In M. Kernis (Eds.), *Self-esteem: Issues and answers*, New York: Psychology Press.
- Burçin Ertan, E. (2022). *Üniversite öğrencilerinin algıladıkları anne baba tutumları ve psikolojik iyi oluş düzeyleri ile toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Çanakkale.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Cankardaş, S. (2019). Kadın ve erkeklerde olumsuz değerlendirilme korkusunun belirlenmesinde algılanan ebeveyn tutumları ve benlik saygısının rolü. *Studies in Psychology*, 39(1), 79-97. <https://doi.org/10.26650/SP2018-0022>
- Chang, M. (2006). *Cultural differences in parenting styles and their effects on teens' self-esteem, perceived parental relationship satisfaction, and self satisfaction* (Unpublished honors thesis). Carnegie Mellon University, Department of Psychology.
- Cloitre, M., Stolbach, B. C., Herman, J. L., Kolk, B., Pynoos, R., Wang, J., & Petkova, E. (2009). A developmental approach to complex ptsd: childhood and adult cumulative trauma as pretictors of symptom complexity. *Journal Of Traumatic Stress*, 22(5), 399-408. <https://doi.org/10.1002/jts.20444>
- Coşkun, M. (2011). Çocuklarda cinsel istismar. M. Öztürk (Eds.), *Çocuk hakları açısından çocuk ihmal ve istismarı* (s.73 –91). Çocuk Vakfı Yayınları.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.).

Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

- Crocker, J., & Park, L. E. (2004). The costly pursuit of self-esteem. *Psychological Bulletin*, 130, 392-414. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.130.3.392>
- Cunningham, M. (2001). The influence of parental attitudes and behaviors on children's attitudes toward gender and household labor in early adulthood. *Journal of Marriage and Family*, 63(1), 111-122. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2001.00111.x>
- Cüceloğlu, D. (2018). *İnsan ve Davranışı* (36. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çağırkan, B. (2023). Farklı kuşaktan kadınların toplumsal cinsiyet rolleri ve ataerkillik anlayışı: İzmir Şirinyer örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (60), 56-71.
- Çakır, Ö. (2021). *Annelerin çocukluk çağı olumsuz yaşantılarının ebeveynlik tutumlarına etkisinde duygusal zekâlarının aracı rolü* (Yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Çavdar, D. (2013). *Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançları* (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çeçen, A. R. (2007). Çocuk cinsel istismarı: Sıklığı, etkileri ve okul temelli önleme yolları. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 1(4), 1-17.
- Çiçek, Z. Z. (2024). *Afgan mülteci kadınlarda toplumsal cinsiyet, dindarlık ve benlik saygısı* (Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Daşlı, Y. (2019). Öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların belirlenmesi üzerine bir alan araştırması. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 364-385. <https://doi.org/10.23891/efdyyu.2019.129>
- Demir, A. ve Türk, B. (2025). Toplumsal cinsiyet algısı ve benlik saygısı ile yaşlanma kaygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 36(2), 275-298. <https://doi.org/10.33417/tsh.1457234>
- Dinç, M. (2011). Çocuklarda fiziksel istismar. M. Öztürk (Eds.), *Çocuk hakları açısından çocuk ihmal ve istismarı* (s.55 –73). Çocuk Vakfı Yayınları.
- Dirik, G., Yorulmaz, O. ve Karancı, A.N. (2015). Çocukluk dönemi ebeveyn tutumlarının değerlendirilmesi: Kısaltılmış algılanan ebeveyn tutumları-çocuk formu. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 26(2), 123-130.
- Doğan, T. (2011). İki boyutlu benlik saygısı: Kendini sevme/özyeterlik ölçeği'nin Türkçe uyarlaması, geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 36(162), 126-137.

- Durkin, K. (1996). *Developmental social psychology: From infancy to old age*. Cambridge Massachusetts: Blackwell.
- Ecevit, Y. (2021). *Toplumsal cinsiyet eşitliğinin temel kavramları*. CEİD Yayınları.
- Ercan, M., Koçak, O. ve Ercan F. Z. (2022). An Investigation of the relationship between gender roles attitudes and self-esteem of married women. *İçtimaiyyat Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 704-716. <https://doi.org/10.33709/ictimaiyat.1187299>
- Erdem, M. (2019). *Yetişkin kadın bireylerde toplumsal cinsiyet rolleri ile benlik saygısının ilişki doyumu üzerindeki etkisinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erdol, T., Özen, F. ve Toraman, Ç. (2019). Türkiye'deki eğitim fakültesi öğrencilerinin toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(2), 794-844. <https://doi.org/10.29299/kefad.2019.20.02.009>
- Eren Deniz, E. (2014). *Kız meslek lisesi öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rol ve kimliklerinin inşasına yol açan süreçlerin analizi: Ankara ili Mamak ilçesinde bir Anadolu Meslek ve kız meslek lisesi örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ergin, H. (2015). *Çocukluk çağı olumsuz yaşantıları ile şiddet eğilimi arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Ertan, E. B ve Türkmen, M. (2023). Üniversite öğrencilerinin anne baba tutumları, psikolojik iyi oluşları ve toplumsal cinsiyet rolleri açısından incelenmesi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 13(2), 809-826. <https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.1122989>
- Ertem, İ. (2023). *Algılanan ebeveyn tutumları ve çocukluk çağı travmalarının varoluşsal öfkeye etkisinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Okan Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Erzeybek, B. (2015). *Anne-babaların çocuklarını yetiştirirken benimsedikleri toplumsal cinsiyet rolleri tutumları* (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Esen, Y. (2013). Gender Discrimination in Educational Processes: An Analysis on the Experiences of Studentship *International Online Journal of Educational Sciences*, 5(3), 757-782.
- Felitti, V., Anda, R., Nordenberg, D., Williamson, D. F., Spitz, A. M., Edwards, V., & Marks, J. S. (1998). Adverse childhood experiences (ACEs). *Amerikan Journal of Preventive Medicine*, 14(4) 45-58.
- Fenyés, H. (2014). Gender role attitudes among higher education students in a

- borderland Central-Eastern European Region called “Partium”. *Center for Educational Policy Studies Journal*, 4(2), 49-70. <https://doi.org/10.26529/cepsj.203>
- Freud, S. (1932/2015). *Psikanalize giriş: Nevrozların genel kuramı* (A. Can İdemen, Çev., 2015). Cem Psikoloji Yayınları. (Orijinal eser 1932 yılında yayımlanmıştır).
- Geçkil, E. (2017). Çocuklarda fiziksel istismar ve hemşirelik yaklaşımı. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 6(1), 129-139.
- Geçtan, E. (1997). *Psikodinamik psikiyatri ve normaldışı davranışlar* (13. Basım). Ankara: Remzi Kitabevi.
- Gerrig, R. J. ve Zimbardo, P. G. (2012). *Psikoloji ve yaşam* (A. Dönmez, Çev.). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Glasser, D. (2002). Emotional abuse and neglect (psychological maltreatment): a conceptual framework. *Child Abuse And Neglect*, 26(6-7), 697-714. [https://doi.org/10.1016/S0145-2134\(02\)00342-3](https://doi.org/10.1016/S0145-2134(02)00342-3)
- Glick, P. & Fiske, S. T. (1999). The ambivalence toward men inventory: Differentiating hostile and benevolent beliefs about men. *Psychology of women quarterly*. 23(3), 519-536. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.1999.tb00379.x>
- Göksu, Ö. (2019). *Estetik cerrahi olan kadınların toplumsal cinsiyet rol tutumları ile fonksiyonel olmayan tutumlarının belirlenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Göksuçukur, B. (2023). *Algılanan ebeveyn tutumlarının genç yetişkinlerin benlik saygısı ve öz güven tutumlarına etkisi* (Yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Güldü, Ö. ve Kart, M. E. (2009). Toplumsal cinsiyet rolleri ve siyasal tutumlar: Sosyal psikolojik bir değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 64(3), 97-116. https://doi.org/10.1501/SBFder_0000002114
- Gümüş, Z. (2014). *Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Günay, G. ve Bener, Ö. (2011). Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde aile içi yaşamı algılama biçimleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 15(3), 157-171.
- Gündoğmuş Kılınç, G. (2023). *Çocukluk çağı olumsuz yaşantılarının anksiyete ile ilişkisinde ebeveyn tutumları ve bağlanma stillerinin aracı rolü* (Yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Gündüz, A., Yaşar, A. B., Gündoğmuş, İ., Savran, C. ve Konuk, E. (2018). Çocukluk çağı olumsuz yaşantılar ölçeği Türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 19(1), 68-75.
- Güneri Yöyen, E. (2016). Çocukluk çağı travması ve benlik saygısı. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(1), 2017. <https://doi.org/10.24289/ijsser.274033>
- Güneş, F. ve Tarhan, S. (2022). Genç yetişkinlerin toplumsal cinsiyet algılarını yordamada çocukluk çağı örselenme yaşantılarının rolünün incelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 108-122.
- Güven, E. ve Altay, B. (2020). Ebelik öğrencilerinin kadına uygulanan şiddete ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(2), 191-200. <https://doi.org/10.47115/jshs.764948>
- Güzel, A. (2016). Öğrencilerin toplumsal cinsiyet rolleri tutumları ile ilişkili faktörler. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(4), 1-11. <https://doi.org/10.17363/SSTB.2022/ABCD89/44.4>
- Haskan Avcı, Ö. (2021). *Toplumsal cinsiyet: psikolojik danışma ve rehberlikte güncel konular*. (2. Basım). Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Hergüner, S. (2011). Duygusal istismar ve ihmal. M. Öztürk (Eds.), *Çocuk hakları açısından çocuk ihmal ve istismarı* (s.41 –55). Çocuk Vakfı Yayınları.
- Işık Demirhan, E. (2021). Toplumsal cinsiyet eşitliği açısından öğretim programı ve ders kitabı inceleme (4. Sınıf insan hakları, yurttaşlık ve demokrasi). *Journal of Innovative Research in Social Studies*, 4(1), 69-82. <https://doi.org/10.47503/jirss.931329>
- James, W. (1890). *The principles of psychology* (Vol. 1). New York: Henry Holt.
- Jondeau E., & Rockinger M. (2003). Conditional volatility, skewness, and kurtosis: existence, persistence, and comovements. *Journal of Economic Dynamics & Control*, 27(10), 1699-1737. [https://doi.org/10.1016/S0165-1889\(02\)00079-9](https://doi.org/10.1016/S0165-1889(02)00079-9)
- Kabakçı Yurdakul, İ., Dönmez, O., Yaman, F. ve Odabaşı, H. F. (2013). Dijital ebeveynlik ve değişen roller. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(4), 883-896.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2012). Türkiye’de aile kültürü. *Kadın Araştırmaları Dergisi* (1). 49-57.
- Kağıtçıbaşı, Ç., & Ataca, B. (2005). Value of children and family change: A three-decade portrait from Turkey. *Applied Psychology: An International Review*, 54(3), 317–337. <https://doi.org/10.1111/j.1464-0597.2005.00213>
- Kağıtçıbaşı, Ç. ve Cemalcılar, Z. (2016). *Dünden bugüne insan ve insanlar: Sosyal psikolojiye giriş* (18.Basım). İstanbul: Evrim Yayıncılık.

- Karadaş, B. (2023). *Lisansüstü psikoloji programlarındaki öğrencilerin alan tercihlerinde kişilik, çocukluk çağı örselenme yaşantıları ve algılanan ebeveyn tutumlarının rolü* (Yüksek Lisans Tezi). TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kauser, R., & Pinquart, M. (2016). Gender differences in the associations between perceived parenting styles and juvenile delinquency in Pakistan. *Pakistan Journal of Psychological Research*, 31(2), 549.
- Kavas, A. (2024). Türkiye’de Toplumsal cinsiyet eşitliği: Yasal çerçeve ve uygulama arasındaki uçurum, *Journal of Environmental and Natural Studies*, 6(3), 332-349. <https://doi.org/10.53472/jenas.1581150>
- Kes, Ö. (2022). *Toplumsal cinsiyet algısı ve dindarlık ilişkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Keskin, F. (2019). *İlahiyat fakültesi öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları* (Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Keskin, M. (2023). *Genç yetişkinlerin belirsizliğe tahammülsüzlük düzeylerinin yordayıcıları olarak algılanan ebeveyn tutumları, öz anlayış ve duygusal tepkisellik* (Yüksek lisans tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kim, E., Hogge, I., Ji, P., Shim, Y. R., & Lothspeich, C. (2014). Hwa-Byung among middle-aged Korean women: family relationships, gender-role attitudes, and self-esteem. *Health Care for Women International*, 35(5), 495-511. <https://doi.org/10.1080/07399332.2012.740114>
- Kling, K. C., Hyde, J. S., Showers, C. J., & Buswell, B. N. (1999). Gender differences in self-esteem: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 125(4), 470-500. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.125.4.470>
- Koçak, Z. (2024). *Çocukluk çağı travmaları ile duygusal yeme arasındaki ilişkide benlik saygısı ve duygu düzenleme güçlüğünün rolünün incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Arel Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Kodan Çetinkaya, S. (2013). Üniversite öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının incelenmesi. *Nesne-Psikoloji Dergisi*, 1(02), 21-43. <https://doi.org/10.7816/nesne-01-02-02>
- Kolburan, G., Comert, I. T., Narter, M., & Isozen, H. (2012). Parental attitude perception in adolescents by gender. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 47, 1299-1304. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.06.815>
- Korkmaz, M. (1996). *Yetişkin örneklem için bir benlik saygısı ölçeğinin güvenirlik ve geçerlik çalışması* (Yüksek lisans tezi) Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

- Koyuncuoğlu, M. (2021). *Üniversite öğrencilerinde algılanan anne-baba tutumu ile toplumsal cinsiyet rolleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Köroğlu, E. (2020). *Bilişsel davranışçı psikoterapiler: Temel kavramlar, temel yaklaşımlar* (3.basım). Esenkal Yayıncılık.
- Kulaksızoğlu, A. (2016). *Ergenlik psikolojisi* (18. basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kul Uçtu, A. ve Karahan, N. (2016). Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin cinsiyet rolleri, toplumsal cinsiyet algısı ve şiddet eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(8), 2882-2905. <https://doi.org/10.15869/itobiad.267086>
- Kuşaklı, M. P. (2022). *Erken çocukluk dönemindeki izleyiciye yönelik çizgi filmlerde toplumsal cinsiyetin inşası: Vikingler örneği* (Yüksek lisans tezi). Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Leary, M. R. (1999). Making sense of self-esteem. *Current Directions in Psychological Science*, 8(1), 32-35. <https://doi.org/10.1111/1467-8721.00008>
- Lennon, S. J., Rudd, N. A., Sloan, B., & Kim, J. S. (1999). Attitudes toward gender roles, self-esteem, and body image: Application of a model. *Clothing and Textiles Research Journal*, 17(4), 191-202. <https://doi.org/10.1177/0887302X9901700403>
- Lindsey, L. L. (1990). *Gender roles a sociological perspective*. United States of America: Prentice Hall International Limited.
- Lotfi, S., Özkan, A. O., Babacan, M. ve Akduman, Ö. (2022). Sosyal hizmet öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algılarının ve flört şiddeti tutumlarının çeşitli değişkenler bağlamında incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 33(2), 463482. <https://doi.org/10.33417/tsh.983536>
- Manap, A. (2015). Çocukluk yaşantıları ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(41), 822-826. <https://doi.org/10.17719/JISR.20154115062>
- Marks, J. L., Lam, C. B., & McHale, S. M. (2009). Family patterns of gender role attitudes. *Sex Roles*, 61, 221-234. <https://doi.org/10.1007/s11199-009-9619-3>
- Marshall, G. (1998). *Sosyoloji sözlüğü* (O. Akınhay, D. Kömürcü, Çev.) Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- McKinsey & Company. (2020). *Diversity wins: How inclusion matters*. Retrieved from <https://www.mckinsey.com/business-functions/organization/our-insights/diversity-wins-how-inclusion-matters>
- Murdock, N. L. (2016). *Psikolojik danışma ve psikoterapi kuramları*. (F. Akkoyun, Çev.). İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.

- Nergiz, Y. (2017). Genital Sistem Gelişimi. *Puberte Dergisi*. 51-60.
- Oakley, A. (1985). Women, Health and the Family. *Feminist Review*, 20(1), 107-109. <https://doi.org/10.1057/fr.1985.21>
- OECD. (2021). *Gender equality in the workplace: Policy insights*. Retrieved from <https://www.oecd.org>
- Olive, M. F. (2007). *Child abuse and stres disorders*. United States of America: Infobase Publishing.
- Onur, B. (1997). *Gelişim psikolojisi* (4. Basım). Ankara: İmge Kitabevi.
- Orcan, F. (2020) Parametric or Non-Parametric: Skewness to Test Normality for Mean Comparison. *International Journal of Assessment Tools in Education*, 7, 255-265. <https://doi.org/10.21449/ijate.656077>
- Öcal Yüceol, S. E. (2016). *Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlar ile ilişki doyumu ve romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançlar arasındaki ilişkiler* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Bilim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ökten, Ş. (2009). Toplumsal cinsiyet ve iktidar: Güneydoğu Anadolu Bölgesinin toplumsal cinsiyet düzeni. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 2(8), 302-312.
- Ölçüm, H. İ. (2014). *Madde kullanımı olan ve olmayan ergenlerin benlik saygısı, çocukluk örselenme yaşantıları ve öfke ifade biçimleri yönünden karşılaştırılması* (Yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Öngen, B. ve Aytaç, S. (2013). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve yaşam değerleri ilişkisi. *Istanbul Journal of Sociological Studies*. 48,1-18.
- Öztürk, M. (Ed.). (2011). *Çocuk hakları açısından çocuk ihmal ve istismarı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Öztürk, P. (2005). *Çocukların kendi cinsiyetini araştırma düzeyleri ile toplumsal cinsiyet kalıpyargı esneklik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Palas, P. ve Aksu, S. (2020). Sağlık hizmetleri öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ile psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişki. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 4(7), 91-100.
- Pekşen Akça, R. (2012). Ana-babaların çocuk yetiştirmede aşırı koruyucu olmaları. *Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, 29, 1-13.
- Pınar, D. G., Taşkın, P. D. L., ve Eroğlu, P. K. (2008). Başkent Üniversitesi Öğrenci

- Yurdunda Kalan Gençlerin Toplumsal Cinsiyet Rol Kalıplarına İlişkin Tutumları. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 15(1), 47-57.
- Pryor, J. (1994). Self-esteem and attitudes toward gender roles: Contributing factors in adolescents. *Australian Journal of Psychology*, 46(1), 48-52. <https://doi.org/10.1080/00049539408259469>
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. New Jersey: Princeton University Press.
- Runyan D., Wattam C., Ikeda R., Hassan F., & Ramiro L. (2002). Child abuse and neglect by parents and other caregivers. *World Health Organization*, 59-86.
- Saldıray, A. (2017). *Örtük programda toplumsal cinsiyet: bir ilkokulun örtük programında toplumsal cinsiyete ilişkin nitel bir çalışma* (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Salman, Ö. (2017). *Ankara'da bir üniversitenin bazı fakültelerindeki öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve ilişkili faktörler* (Tıpta uzmanlık tezi). Ankara Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Ankara.
- Saraç, S. (2013). Toplumsal cinsiyet. *Toplumsal Cinsiyet ve Yansımaları*, 27-32.
- Savaşkan, E. (2019). Kadın yöneticiler açısından toplumsal cinsiyet eşitsizliği üzerine kavramsal bir çalışma. *Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 1-23.
- Schultz, D. P, Schultz S. E. (2007). *Modern Psikoloji Tarihi* (Çev. Y.Aslan). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Scott, J. (2006). *Family and gender roles: How attitudes are changing* (GeNet Working Paper No. 21). University of Cambridge.
- Şahin, F. ve Beyazova, U. (2001). Çocuğun şiddetten korunma hakkı. *Milli Eğitim Dergisi*. (151), 90-94.
- Selçuk, S. (2021). *Kadınların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları açısından bağlanma stili, kadına yönelik şiddet tutumu ve benlik saygısının incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Selim, S., ve Üçdoğruk, Ş. (2005). Türkiye’de doğurganlık: Kalite-miktar yaklaşımı. *Nüfusbilim Dergisi*, 27(1), 49-66.
- Sertbaş, G. (2021). *The effect of perceived parenting attitudes on a group of emerging adults' body image and self-esteem* (Master’s thesis). Bahçeşehir University, Institute of Educational Sciences, İstanbul.
- Set B. D. ve Epli H. (2023). Beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin algıladıkları ebeveyn kabul-red düzeyi ile toplumsal cinsiyet algısı arasındaki ilişkinin

- incelenmesi. *19 Mayıs Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(4), 281-287.
<https://doi.org/10.52835/19maysbd.1391840>
- Sökmen, S. (2024). *Genç yetişkinlerde algılanan ebeveyn tutumlarının kaygılı kararsız bağlanma stili ve kaygı düzeyi üzerindeki rolü* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Sumbas, E. ve Erdemir, N. (2021). Toplumsal cinsiyet algısı ile duygu düzenleme arasındaki ilişki. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (39), 117-125. <https://doi.org/10.14582/duzgef.2021.170>
- Szkody, E., Steele, E. H., & McKinney, C. (2020). Effects of parenting styles on psychological problems by self esteem and gender differences. *Journal of Family Issues*, 42(9), 1931-1954. <https://doi.org/10.1177/0192513X2095844>
- Şikel, Ç., ve Harmancı, H. (2022). Çocuklarda duygusal istismarın kimlik oluşumunda etkisi. *KTO Karatay Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(3), 1-12.
- Şirin, S. (2019). *Yetişin çocuklar: Çocukluktan ergenliğe çocuk yetiştirme kılavuzu*. Ankara: Doğan Kitap.
- Tafarodi, R. W., & Swann, W. B. (2001). Two-dimensional self-esteem: Theory and measurement. *Personality and Individual Differences*, 31(5), 653–673. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(00\)00169-0](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(00)00169-0)
- Tatlılıoğlu, K. (2018). Okullarda şiddet ve saldırganlık üzerine. *Eğitime Bakış Dergisi*, 42(14), 72-78.
- Toksöz, E. (2010). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin zorbalık eğilimleri ile anne baba tutumları arasındaki ilişki* (Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Topuz, İ. (2022). *Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı travma yaşantıları, cinsel mite inanma düzeyleri ve toplumsal cinsiyet rolü stresi düzeyleri arasındaki ilişki* (Yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Tuncer, O. (1980). *Çocuk, aile ve çevresi*. (N. Koç, ed.) Türk Eğitim Derneği Bilim Dizisi No: 3. Ankara: Şafak Matbaası.
- Tunç, E. ve Zencir, T. (2021). Toplumsal cinsiyeti açıklayan kuramlar. Haskan Avcı, Ö. (Eds). *Toplumsal cinsiyet: Psikolojik danışma ve rehberlikte güncel konular* (s. 203-228). Nobel Yayıncılık.
- Turan, R. (2018). *Üniversite öğrencilerinde gönül ilişkisinde şiddete yönelik tutumlar ile toplumsal cinsiyet rolleri, bağlanma boyutları, benlik saygısı ve sosyal onay arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Turgut, Ö. ve Koca, S. (2019). Ebeveynlerin anne-babalık stillerinin çeşitli

- değişkenlere göre incelenmesi. *Uluslararası Bilim ve Eğitim Dergisi*, 2(2), 60-71.
- Tüfekçibaşı, S. (2020). *Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ile bilişsel esneklik ve otantiklik arasındaki ilişkiler* (Yüksek lisans tezi). Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Trabzon.
- Türkiye Diyanet Vakfı (2000). İlahiyat fakültesi. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. <https://islamansiklopedisi.org.tr/ilahiyat-fakultesi>
- Türküm, S., Kızıltaş, A. ve Sarıyer, A. (2004). Anadolu üniversitesi psikolojik danışma ve rehberlik merkezi'nin hedef kitlesinin psikolojik ihtiyaçlarına ilişkin ön çalışma. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(21), 15–27.
- Türküm, A. S. (2007). *Üniversite gençliğine yönelik psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri*. R. Özyürek, F. Korkut-Owen ve D. W. Owen (Editörler), *Gelişen Psikolojik Danışma ve Rehberlik: Meslekleşme Sürecindeki İlerlemeler* (ss. 201–218). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- UNESCO (2017). *School violence and bullying. Global Status Report, United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*, 7, place de Fontenoy, 75352 Paris 07 SP, France.
- Unger, J. A., Norton, G. R., & De Luca, R. V. (2009). The relationship between a history of childhood sexual abuse and gender role attitudes. *Journal of Child Sexual Abuse*, 18(6), 641-654. <https://doi.org/10.1080/10538710903308207>
- Uygun, K. ve Önsan, Ö. (2020). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin toplumsal cinsiyet algıları. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 99-114.
- Ünal, F., Tarhan, S. ve Köksal, E. Ç. (2017). Toplumsal cinsiyet algısını yordamada cinsiyet, sınıf, bölüm ve toplumsal cinsiyet oluşumunun rolü. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 227-236. <https://doi.org/10.14686/buefad.287496>
- Üstündağ-Yıldırım, İ. ve Zabun, B. (2024). Eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliğinin ana akımlaştırılmasının önemine dair uzman görüşlerinin değerlendirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 22(1), 642-659. <https://doi.org/10.37217/tebd.1445854>
- Vargel Pehlivan, P. (2017). Toplumsal cinsiyet bağlamında kuramsal yaklaşımlar: Bir literatür taraması. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(31), 497-521.
- Wharton, A. S. (2005). *The sociology of gender: An introduction to theory and research*. Malden, MA: Black-well Publishing.
- Whitaker, R. C., Dearth-Wesley, T., Herman, A. N., Block, A. E., Holderness, M. H., Waring, N. A., & Oakes, J. M. (2021). The interaction of adverse childhood

- experiences and gender as risk factors for depression and anxiety disorders in US adults: a cross-sectional study. *BMC Public Health*, 21, 1-12. [https://doi.org/ 10.1186/s12889-021-12058-z](https://doi.org/10.1186/s12889-021-12058-z)
- World Economic Forum. (2024). *Global gender gap report 2024*. <https://www.weforum.org/publications/global-gender-gap-report-2024/in-full/>
- Yağın Güder, S. (2014). *Okul öncesi dönemdeki çocukların toplumsal cinsiyet algılarının incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yakut H. İ ve Korkmaz E. (2013). Çocuklarda cinsel istismar. *Jinekoloji-obstetrik ve Neonatoloji Tıp Dergisi*, 10(39):1630-1632.
- Yalın, A. ve Alabay, E. (2023). Ebeveynlerin cinsel iletişim becerileri ile toplumsal cinsiyet adaleti arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, (21), 1077-1096. <https://doi.org/10.38079/igusabder.1323134>
- Yan, Y., Zhang, J., & Lu, N. (2024). Adverse childhood experiences and self-esteem among adolescents: The role of social capital and gender. *Journal of Adolescence*, 96(7), 1539-1554. <https://doi.org/10.1002/jad.12361>
- Yaşın Dökmen, Z. (2015). *Toplumsal cinsiyet: sosyal psikolojik açıklamalar* (6.Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yazgan İnanç, B. ve Yerlikaya E.E. (2016). *Kişilik Kuramları* (12. Basım). Ankara: Pegem Yayınevi.
- Yıldırım, Ş., Buharalıoğlu C. ve Yıldırım A. (2022). Öğretmenlerin toplumsal cinsiyet tutumlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *The Journal Of Academic Social Science Studies* 15(91). 475-492.
- Yıldız, S.A. (2004). Ebeveyn Tutumları ve Saldırganlık. *Polis Bilimleri Dergisi*, 6(3-4), 131-150.
- Zeyneloğlu, S. (2008). *Ankara'da hemşirelik öğrenimi gören üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları*. (Doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Zeyneloğlu, S. ve Terzioğlu, F. (2011). Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Psikometrik Özellikleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40(40), 409-420.

EKLER

Ek-1. Ölçme araçlarının kullanım izinleri

Toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği kullanım izni

Harici

Gelen Kutusu x

17 Kas Cum 17:09

SEVDE NUR KIRAÇ BİRİNCİ

Alıcı: simge

Simge hocam öncelikle iyi çalışmalar dilerim.

Ben Sevd Nur KIRAÇ BİRİNCİ, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı Tezli Yüksek Lisans öğrencisiyim. Yüksek Lisans tezim kapsamında geliştiricisi olduğunuz "Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği"ni kullanmak için izninizi talep etmekteyim. Maile yanıt olarak izninizi ve ölçeğin puanlanma şeklini paylaşabilirseniz çok memnun olurum. Şimdiden teşekkür eder, tekrardan iyi çalışmalar dilerim.

Merhaba

Ölçeğe ilişkin bilgiler ektedir. İyi çalışmalar dilerim.

Prof.Dr.Simge ZEYNELOĞLU

Gaziantep Üniversitesi

[İleti kısaltıldı] [Tüm iletiyi görüntüle](#)

3 ek • Gmail tarafından tarandı

İki boyutlu benlik saygısı: Kendini Sevme/Özyeterlik Ölçeği kullanım izni

Harici

Gelen Kutusu x

17 Kas Cum 17:23

SEVDE NUR KIRAÇ BİRİNCİ

Tayfun hocam öncelikle iyi çalışmalar dilerim. Ben Sevd Nur KIRAÇ BİRİNCİ, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Progra...

Tayfun Doğan

Alıcı: ben

17 Kas Cum 21:07

Merhaba,
Ölçeği web sitemden indirerek kullanabilirsiniz.
İyi çalışmalar dilerim.

Tayfun Doğan

Ek-1 (Devam). Ölçme araçlarının kullanım izinleri

Çocukluk Yaşantıları Ölçeği Kullanım İzni

Harici

Gelen Kutusu x

SEVDE NUR KIRAÇ BİRİNCİ <

Alıcı: abduallah.manap

22 Ara 2023 Cum 21:45

Abdullah hocam öncelikle iyi çalışmalar dilerim.

Ben Sevde Nur KIRAÇ BİRİNCİ, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı Tezli Yüksek Lisans öğrencisiyim. Lisans tezim kapsamında geliştirdiğiniz "Çocukluk Yaşantıları Ölçeği" ni kullanmak için izninizi talep etmekteyim. Ölçeğin aslına ulaşamadım yanıt olarak izninizi, ölçeği ve ölçeğin puanlanma şeklini paylaşırsanız çok memnun olurum. Şimdiden teşekkür eder, tekrardan iyi çalışmalar dilerim.

ABDULLAH MANAP

Alıcı: ben

23 Ara 2023 Cmt 03:22

Merhabalar, Ölçeği bilimsel çalışmalarınız için kullanabilirsiniz. Uygulama/yönerge formu ektedir. İyi çalışmalar dilerim.

Kısıtlanmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği- Çocuk Formu Kullanım İzni

SEVDE NUR KIRAÇ BİRİNCİ

Alıcı: gulay.dirik

17 Kas Cum 17:28

Gülây hocam öncelikle iyi çalışmalar dilerim.

Ben Sevde Nur KIRAÇ BİRİNCİ, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı Tezli Yüksek Lisans öğrencisiyim. Yüksek Lisans tezim kapsamında uyarlayıcı olduğunuz "Kısıtlanmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği- Çocuk Formu" ölçeğini kullanmak için izninizi talep etmekteyim. Ölçeğin aslına ulaşamadım. Maile yanıt olarak izninizi, ölçeği ve ölçeğin puanlanma şeklini paylaşırsanız çok memnun olurum. Şimdiden teşekkür eder, tekrardan iyi çalışmalar dilerim

gulay.dirik

Alıcı: ben

20 Kas Pzt 15:47

Merhaba,

Kısıtlanmış Algılanan Ebeveyn Tutumları-Çocuk Formu'nu bilimsel amaçlarla ve kaynak göstererek kullanmanızda bir sakınca yoktur. Ekte ölçeği ve makalesini gönderiyorum.

Ölçek 18 yaş üstü kişilere uygulanıyor. Yetişkinlerin çocukken ebeveynleri onlara nasıl davrandığı ile ilgili algılarını değerlendiriyor. Tüm bilgiler ölçek makalesinde mevcut.

İyi çalışmalar

Prof. Dr. Gülây DİRİK

Ek-2. Kişisel bilgi formu

1- Cinsiyetiniz ☐ Kadın ☐ Erkek

2- Öğrenim gördüğünüz üniversite

3- Fakülteniz

4- Okuduğunuz Bölüm

5- Kardeş sayınız(Kendiniz dahil).....

6- Doğum Sıranız(Kaçıncı çocuk olduğunuz).....

7- Anne babanızın birliktelik durumu : a) her ikisi de sağ ve birlikteler
b)her ikisi de sağ ama boşandılar
c) annem vefat etti
d) babam vefat etti
e)diğer

8- Eğer anne ya da babanızdan birisi ya da her ikisi birden vefat ettiyse, vefat ettiklerinde kaç yaşındaydınız?
(Vefat etmediyseler bu kısmı boş bırakınız).....

9- Eğer anne-babanız boşandıysa, boşandıklarında kaç yaşındaydınız? (Boşanmadıysalar bu kısmı boş bırakınız).....

|

10- Kaçıncı Sınıfsınız?

Ek-3. Toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği (örnek maddeler)

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	Kızlar, ekonomik bağımsızlıklarını kazandıklarında ailelerinden ayrı yaşayabilmelidir.					
6	Kadının erkek çocuk doğurması onun değerini artırır					
22	Eşler boşandığında mallar eşit paylaşılmalıdır.					
36	Evlilikte gebelikten korunmak sadece kadının sorumluluğudur.					

Ek-4. İki boyutlu benlik saygısı ölçeği (örnek maddeler)

		Hiç Uygun Değil	Uygun Değil	Biraz Uygun	Uygun	Tamamen Uygun
2	Yaptığım işlerde oldukça yeterliyim.					
7	Kendime karşı olumsuz tutum içindeyim.					
10	Zorluklarla başa çıkmada bazen yetersiz kalırım.					
15	Kendime yeterince saygım yoktur.					

Ek-5. Çocukluk yaşantıları ölçeği (örnek maddeler)

		Her Zaman	Sık Sık	Bazen	Nadiren	Hiçbir Zaman
1	Çocukken ailem bana içten ve samimi davranırdı.					
6	Çocukken okula gitmeyi severdim.					
10	Çocukken arkadaşlarım beni severdi.					
12	Grup oyunlarında tercih edilen biriydim.					

Ek-6. Kısaltılmış algılanan ebeveyn tutumları ölçeği (örnek maddeler)

1. Anne ve babam, nedenini söylemeden bana kızarlardı ya da ters davranırlardı.				
	Hayır, hiçbir zaman	Evet, arada sırada	Evet, sık sık	Evet, çoğu zaman
Baba	1	2	3	4
Anne	1	2	3	4
8. Anne ve babam, bana bir şey olur korkusuyla başka çocukların yapmasına izin verilen şeyleri yapmamı yasaklardı				
	Hayır, hiçbir zaman	Evet, arada sırada	Evet, sık sık	Evet, çoğu zaman
Baba	1	2	3	4
Anne	1	2	3	4
19. Anne ve babamla aramda sıcaklık ve sevecenlik olduğunu hissederdim.				
	Hayır, hiçbir zaman	Evet, arada sırada	Evet, sık sık	Evet, çoğu zaman
Baba	1	2	3	4
Anne	1	2	3	4

Ek-7. Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum puanlarının bağımsız değişkenlerin kategorilerine göre betimsel istatistikleri

Değişkenler	Kategoriler	N	X	S.S	Medyan	Çarpıklık	Basıklık
Cinsiyet	Kadın	547	166,86	15,93	170,00	0,104	0,209
	Erkek	194	140,79	24,17	142,50	0,175	0,347
Fakülte	Eğitim	365	161,33	19,88	166,00	-1,09	1,11
	İnsan ve Toplum Bilimleri	43	147,60	22,04	154,00	-0,56	-0,33
	İletişim	54	159,44	16,58	159,50	-0,72	0,72
	İşletme	52	168,51	16,91	173,00	-1,40	2,65
	Fen Edebiyat	17	165,17	21,68	167,00	-0,67	-0,84
	İlahiyat	24	140,41	20,02	144,50	-0,59	-0,04
	Mimarlık	18	165,16	35,00	176,50	-2,62	1,038
	Hukuk	68	165,36	21,03	169,50	-1,52	2,97
	Sağlık Bilimleri	21	159,52	15,69	165,00	-1,23	1,78
	Mühendislik	50	149,74	28,01	153,00	-1,07	1,68
	Diğer	29	163,68	23,77	172,00	-1,07	1,10
Kardeş Sayısı	1-2 Kardeş	233	161,36	21,87	166,00	-1,00	0,60
	3-4 Kardeş	404	160,43	21,45	164,50	-1,28	2,48
	5 Kardeş ve üzeri	104	155,50	21,97	161,00	-1,41	3,63
Anne-Baba Birliktelik Durumu	Her ikisi de sağ ve birlikteler	672	159,76	21,62	164,00	-1,08	1,45
	Her ikisi de sağ ama boşandılar	30	164,83	24,75	169,50	-3,21	0,83
	Annem veya babam vefat etti	39	161,07	20,71	164,0	-1,31	1,85
Sınıf Düzeyi	1. Sınıf	290	159,96	21,11	163,50	-0,98	0,79
	2. Sınıf	129	157,70	23,69	161,00	-1,47	2,52
	3. Sınıf	168	162,66	20,72	169,00	-1,05	0,77
	4. Sınıf	154	159,26	22,04	163,00	-1,36	3,11

ETİK KURUL KARARI

T.C.
RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU

DEĞERLENDİRME RAPORU

Toplantı Tarihi : 28/02/2024
Toplantı K. Sayısı : 2024/088

Yüksek Lisans Öğrencisi Sevde Nur KIRAÇ BİRİNCİ'nin "Üniversite Öğrencilerinin Algılanan Ebeveyn Tutumları, Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantıları ve Benlik Saygılarının Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarını Yordama Gücü" isimli proje kapsamında yürütülecek çalışmalar için izin talebi kurulumuzca değerlendirilmiş olup;

- ☒ Etik açıdan uygun bulunmuştur.
- ☐ Etik açıdan uygun bulunmamıştır.
- ☐ Etik açıdan önerilen diğer hususlar uygun bulunmuştur.

Prof. Dr. Nebi GÜMÜŞ
Başkan